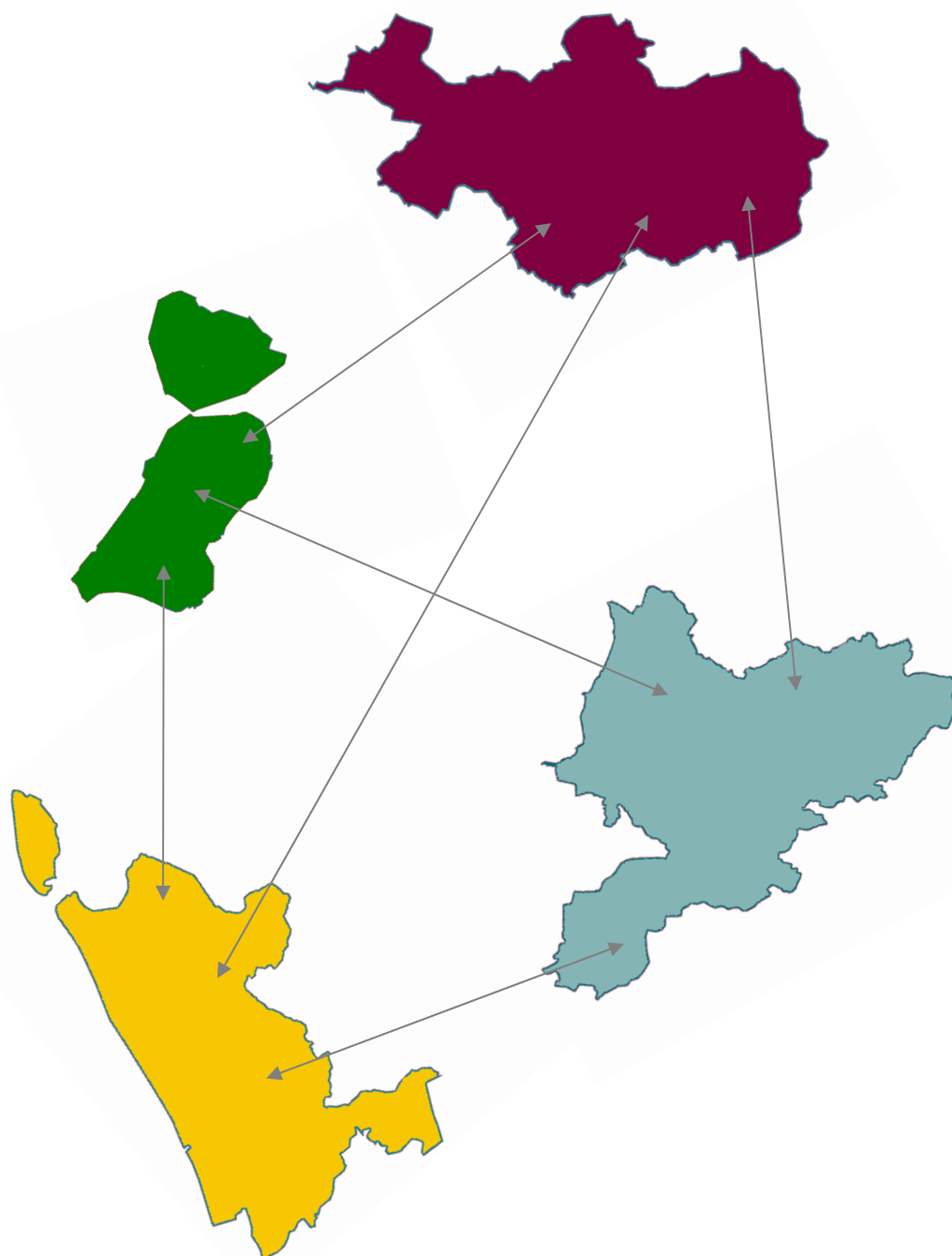

Bestuurlijke Netwerkkarten Crisisbeheersing

Derde druk juli 2011

Inhoudsopgave

pagina

voorwoord	1
handleiding	2
netwerkkarten rampenbestrijding en handhaving openbare orde	
BNK 1. rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde	7
BNK 2. geneeskundige hulpverlening algemeen	17
BNK 3. oppervlaktewater en waterkering	21
BNK 4. Noordzee en zeescheepvaart	29
BNK 5. milieu	35
BNK 6. kernongeval	41
netwerkkarten ziektebestrijding	
BNK 7. infectieziekte	47
BNK 8. dierziekte	53
netwerkkarten justitie	
BNK 9. justitie algemeen	59
BNK 10. terrorisme	63
netwerkkarten schaarste algemeen	
BNK 11. schaarste algemeen	69
netwerkkarten drinkwater en voedsel	
BNK 12. nooddrinkwater en noodwater	75
BNK 13. voedsel	81
netwerkkarten energie	
BNK 14. elektriciteit en gas	85
BNK 15. olie	91
netwerkkarten transport	
BNK 16. spoorvervoer	95
BNK 17. wegvervoer	101
BNK 18. binnenvaart	107
BNK 19. civiele luchtvaart	113
netwerkkarten financiën	
BNK 20. sociale zekerheid	119
netwerkkarten telecommunicatie en media	
BNK 21. telecommunicatie	123
BNK 22. media	127
lijst met afkortingen	131

Voorwoord

In 2008 is door de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland en de veiligheidsregio's Amsterdam-Amstelland, Kennemerland, Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland Zuid de *Bestuurlijke Netwerkkaarten Crisisbeheersing* uitgebracht. Dit voorliggende exemplaar is al weer de derde druk. Niet alleen zijn de kaarten geactualiseerd, ze zijn nu ook aangevuld met aandachtspunten voor de bestuurlijke besluitvorming en coördinatie als ook voor de communicatie van de bestuurder naar slachtoffers, nabestaanden, inwoners en media.

Er zijn vele soorten rampen en crises. Het kan gaan om ongevallen en natuurrampen, zoals de watersnoodramp van 1953 of de vuurwerkramp in Enschede. Maar het kan ook om hele andere soorten crises gaan, vogelgriep, drinkwaterverontreiniging of een oliecrisis. In al die verschillende crisistypen staan verschillende bestuurders aan het roer. Het vervelende van crises is dat ze zich zelden houden aan bestuurlijke en geografische grenzen. Er kunnen vele bestuurders op verschillende niveaus bij betrokken zijn, elk met hun eigen verantwoordelijkheden en belangen. Daarin dreigt het gevaar dat partijen langs elkaar heen werken of elkaar in de wielen rijden. Samenwerking tussen partijen is bij crises vaak noodzakelijk, maar zeker niet vanzelfsprekend. Crisisbeheersing in Nederland is een complexe aangelegenheid. De Bestuurlijke Netwerkkaarten Crisisbeheersing geven inzicht in deze complexiteit. Goed crisismanagement is netwerkmanagement.

Wij verwachten dat met de aanvulling van de bestuurlijke aandachtspunten de netwerkkaarten nog meer dan voorheen een belangrijk hulpmiddel worden voor plannen en voor bij oefeningen, maar vooral ook een bruikbaar naslagwerk tijdens crises voor de betrokken bestuurders en hun adviseurs. We sluiten ons aan bij de hoop destijds bij de eerste druk geuit door onze toenmalige collega van Noord-Holland, Harry Borghouts, en hopen dat dit overzicht ervoor zorgt dat in een crisis betrokken overheden hun maatregelen op elkaar afstemmen en als één overheid optreden.

Johan Remkes
Commissaris van de Koningin
in de provincie Noord-Holland

&

Leen Verbeek
Commissaris van de Koningin
in de provincie Flevoland

Handleiding

Doel

Het doel van een bestuurlijke netwerkkaart is om een overzicht te krijgen van de bestuurlijke partijen in een sector ('keten') en de rol die zij vervullen ten tijde van een crisis.

De netwerkkaart vormt een aanvulling op het gebruik van een geografische kaart: op een geografische kaart kan een bestuurlijk netwerk worden gelegd, het samenbrengen van feiten en bestuurlijke partijen. Met de hulp van beide kaarten kan antwoord worden gegeven op de vragen:

- wat is er gebeurd (welke sectoren zijn of kunnen worden geraakt);
- wie gaat waar over;
- en wie gaat waar niet over.

De volgende stap betreft het nemen van maatregelen. De bestuurlijke netwerkkaarten geven geen overzicht van alle denkbare maatregelen, maar wijzen aan wie voor een bepaald onderwerp verantwoordelijk is en dus maatregelen kan treffen en wat bestaande soorten instrumenten zijn.¹

Daarop volgen in een bijlage bij elke netwerkkaart de bestuurlijke aandachtspunten.

'Bestuurlijk' is:

- bewaken en zelf een zichtbare rol vervullen bij de informatievoorziening aan de bevolking en het informeren van de media;
- zorgdragen voor een overzicht van effecten en neveneffecten met beantwoording van de vraag: wat is de rol van het openbaar bestuur?

- bewaken van de coördinatie met betrokken sectoren en organisaties;
- bewaken van operationele uitvoering zonder zelf betrokken te raken bij die uitvoering;
- besluitvorming indien maatregelen de toepassing van bestuurlijke bevoegdheden vereisen.

De kaarten geven de bestuurlijke partijen weer in een bepaalde sector. Indien op basis van het overzicht van alle feiten blijkt dat bijvoorbeeld drie sectoren worden geraakt, zijn die drie kaarten nodig.

De kaarten geven het bestuurlijk netwerk weer. Het is de 'bestuurlijke kop' op overzichten met operationele netwerken, met name het netwerk van operationele diensten zoals weergegeven in het referentiekader regionaal crisisplan.

De kaarten geven de formele relaties weer; tijdens een crisis zal ook informele afstemming plaatsvinden. Indien op die wijze overeenstemming wordt bereikt, kan de mogelijke uitoefening van bevoegdheden achterwege blijven.

Doelgroep

Het kennen van het bestuurlijk netwerk en bestuurlijke aandachtspunten is essentieel voor bestuurders, maar ook voor degenen die bestuurders adviseren. Dat is in de veiligheidsregio in het bijzonder de (gemandateerd) operationeel leider.

Soorten ketens, relatie tussen de ketens

Rampenbestrijding en handhaving van de openbare orde vormen tezamen de algemene keten. Kenmerkend daarvoor is dat het algemene bevolkingszorg betreft. Daarentegen

¹ Gedetailleerde overzichten met mogelijke maatregelen zijn terug te vinden in de schema's met bevoegdheden en in de verschillende plannen en operationele draaiboeken.

wordt in een functionele keten één specifiek terrein bestreken, zoals elektriciteit, sociale zekerheid, financieel verkeer, voedselveiligheid of een milieucomponent als bodem.

Alleen in de algemene keten worden maatregelen getroffen jegens de bevolking in het algemeen, zoals een besluit tot evacuatie. Partijen in de functionele ketens doen dat niet. De uitzonderingen hierop zijn genoemd in de betreffende bestuurlijke netwerkkaarten en verder in de gedetailleerde bevoegdheidenschema's.

Overheidsinterventie in een functionele keten vindt veelal plaats door het centrale gezag (minister) en/of door een Europees of internationaal orgaan. Het gezag in de algemene keten ligt decentraal (burgemeester of voorzitter veiligheidsregio) met de mogelijkheid van opschaling.

Afstemming tussen de ketens vindt op twee niveaus plaats: regionaal (veiligheidsregio) en nationaal (tussen ministeries). Vertegenwoordigers van ministeries (rijksheren) kunnen deelnemen aan de vergadering van een regionaal beleidsteam (RBT) en er kan operationele afstemming plaatsvinden in het regionaal operationeel team (ROT).

Het activeren van de crisisorganisatie van gemeenten of de veiligheidsregio bij een crisis in een functionele keten, zoals uitval van elektriciteit, betekent niet dat in gemeente of regio alle besluitvorming plaatsvindt: besluitvorming binnen de functionele keten vindt elders plaats, gemeenten en veiligheidsregio bewaken de gevolgen voor de openbare orde en openbare veiligheid en treffen in dat kader hun eigen maatregelen.

De relatie tussen de ketens betreft vooral de relatie tussen de algemene keten enerzijds en de functionele ketens anderzijds. De algemene bevolkingszorg heeft *in laatste instantie* het primaat. Het beginsel van subsidiariteit brengt met zich mee dat de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio het ingrijpen in een andere keten *in eerste instantie* overlaat aan de partijen in die keten. Zo geeft een burgemeester in beginsel niet een bevel aan een drinkwaterbedrijf, maar verzoekt hij de regionaal inspecteur van de VROM-Inspectie om de gewenste maatregel te treffen (indien dat nodig is voor de handhaving van de openbare orde en openbare veiligheid).

In enkele gevallen bestaat eenzelfde relatie tussen een functionele keten enerzijds en de andere ketens anderzijds, namelijk bij defensie en terrorismebestrijding.

Leeswijzer

Het gebruik van de netwerkkaarten begint met het hebben van een overzicht van de feiten. Op grond van de feiten is duidelijk welke sectoren / ketens zijn of na enige tijd kunnen worden geraakt en dus welke kaarten relevant zijn.

Vervolgens kan aan de hand van deze netwerkkaarten worden bepaald welke bestuurlijke partijen in de betrokken keten een rol vervullen.

De netwerkkaarten beginnen met een tabel waarin de crisistypen, soorten maatregelen en bevoegd gezag zijn weergegeven. Vervolgens beschrijven de kaarten de structuur van een keten in een notendop: wie is als eerste aan zet voor welk probleemtype en hoe is de opschaling geregeld (toezicht door de overheid op een bedrijfstak of door hoger gezag op een decentrale overheid). De kaarten geven in het bijzonder aan wat de verhouding is tussen een functionele keten en de

algemene keten. Informatie over de structuur van de algemene keten zelf is terug te vinden in de netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving van de openbare orde.

Elke netwerkkaart geeft ook het soort maatregelen aan dat kan worden getroffen, bijvoorbeeld voor luchtvaart onder meer beveiligingsmaatregelen en verkeersmaatregelen. Het belang daarvan is dat binnen een keten vaak verschillende partijen verantwoordelijk zijn voor verschillende soorten maatregelen. De beveiliging van de civiele luchtvaart valt bijvoorbeeld onder de minister van Veiligheid en Justitie, terwijl het luchtverkeer valt onder Luchtverkeersleiding Nederland en de ministers van Infrastructuur en Milieu en van Defensie.

De structuur van een keten is op elke kaart samengevat in de vorm van een tekening.

Daarop volgen in een bijlage bij elke netwerkkaart bestuurlijke aandachtspunten die relevant zijn bij bewaking van maatregelen of die in aanvulling op bestrijdingsmaatregelen essentieel zijn, zoals met name de informatierelatie bestuurder – bevolking en media.

Overzicht opgenomen ketens en onderwerpen

De volgende 35 ketens en onderwerpen zijn opgenomen in de netwerkkaarten (in alfabetische volgorde):

- afvalstoffen
- ambassades in Nederland c.a. (opgenomen in rampenbestrijding algemeen en handhaving openbare orde)
- arbeidsveiligheid (idem)
- binnenvaart
- bodemverontreiniging
- diervoeders

- dierziektebestrijding
- elektriciteit
- gas
- geneeskundige hulpverlening algemeen
- havens
- infectieziektebestrijding
- kernongevallenbestrijding
- luchtverontreiniging
- luchtvaart
- media
- milieuschade / milieu-incident algemeen
- nooddrinkwater en noodwater
- Noordzee en mijnbouw (*off shore*)
- olie
- openbare orde
- oppervlaktewater en waterkering
- rampenbestrijding algemeen
- rechtspraak en continuïteit rechtspleging
- schaarste algemeen
- sociale zekerheid
- spoorvervoer
- strafrechtelijke handhaving rechtsorde
- telecommunicatie
- terrorisme
- uitvoering strafvonnissen: penitentiaire inrichtingen
- voedselveiligheid
- voedselvoorziening
- wegvervoer
- zeescheepvaart

Overzicht niet opgenomen ketens en onderwerpen

Over de volgende 18 onderwerpen en ketens zijn geen bestuurlijke netwerkkaarten beschikbaar. De betreffende onderwerpen en ketens zijn wel uitgewerkt in de bevoegdheidenschema's.

- Nederlandse wetgeving inzake Antarctica (milieu)
- arbeidsvoorziening
- biologische agentia

- bouw
- buisleidingen
- cultureel erfgoed
- defensie
- financieel verkeer c.a.
- internationale sancties
- lonen
- openbaarheid
- plantenziektebestrijding
- post
- prijzen
- voorlopige akten burgerlijke stand, noodtestamenten
- vreemdelingen
- weerberichtgeving
- zetelverplaatsing

Verdere informatie

Gedetailleerde informatie is terug te vinden in:

- de bevoegdheidenschema's die ten grondslag liggen aan de netwerkkaarten en in

- *Tekst & Commentaar - Openbare Orde en Veiligheid*, E.R. Muller, E. Brainich, L. Rogier en Th.A. de Roos (red.), Kluwer Deventer, tweede druk, 2011.

Voor een overzicht van praktische tips en aandachtspunten, zie de *Handreiking Bestuurlijk handelen bij crises*, een uitgave van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters (2009, www.burgemeesters.nl/crisishandreiking).

1 Rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde

Voor geneeskundige hulpverlening, zie *bestuurlijke netwerkkaart geneeskundige hulpverlening algemeen*

crisistypen	• bedreiging van levens en gezondheid van veel personen, van het milieu of (dreigende) grote materiële schade• bedreiging van de openbare orde
bevoegd gezag	• burgemeester• voorzitter veiligheidsregio• commissaris van de Koningin• minister Veiligheid en Justitie
soorten maatregelen	burgemeester • toepassen algemene bevoegdheden en noodbevoegdheden ter handhaving van de openbare orde en openbare veiligheid• opperbevel bij rampen• vordering/onteigening voorzitter veiligheidsregio • overname van een aantal bevoegdheden van burgemeesters commissaris en minister • aanwijzingen minister • overname bevoegdheden

Gezag burgemeester en voorzitter veiligheidsregio

- Binnen de gemeente heeft de burgemeester de eenhoofdige leiding; hij heeft gezag over allen die betrokken zijn bij de rampenbestrijding en de handhaving van de openbare orde, ook over eenheden die bijstand verlenen, zoals van Defensie.
- Gezag houdt in zeggenschap: het kunnen geven van bevelen.
- Bij optreden onder gezag van de burgemeester behouden de betreffende organisaties hun eigen bevoegdheden, binnen de kaders aangegeven door de burgemeester.

- Bij bijeenroepen van het regionaal beleidsteam (grip 4) – zie hierna – neemt de voorzitter veiligheidsregio van rechtswege een aantal bevoegdheden van de burgemeesters in zijn regio over.

Bevoegdheden burgemeester

De burgemeester kan beschikken over normale bevoegdheden en noodbevoegdheden. Het gebruik maken van een noodbevoegdheid houdt in dat hij opdrachten kan geven aan (of voorschriften kan uitvaardigen voor) personen, bedrijven en andere overheidsorganen waarmee hij normaal gesproken geen hiërarchische relatie heeft: hij doorbreekt de

normale verhoudingen. Dat kan alleen als bij een dreiging de normale bevoegdheden ontoereikend zijn (subsidiariteit).

De twee algemene noodbevoegdheden waar de burgemeester over beschikt zijn de noodbevelsbevoegdheid en de noodverorderingsbevoegdheid.

- het noodbevel richt zich op met name te noemen personen of bedrijven;
- de noodverordening richt zich op 'een ieder', bijvoorbeeld ramptoeristen of voetbalsupporters;
- het opperbevel is eveneens een noodbevoegdheid; het is namelijk een nadere invulling van de noodbevelsbevoegdheid. Het opperbevel richt zich alleen tot bij de rampenbestrijding betrokken organisaties en personen, terwijl de algemene noodbevelsbevoegdheid wordt toegepast jegens burgers. De term opperbevel wordt alleen gebruikt bij de rampenbestrijding, niet bij de handhaving van de openbare orde.

Naast de algemene bevoegdheden tot het geven van bevelen en uitvaardigen van voorschriften, beschikt de burgemeester over specifieke bevoegdheden, in het bijzonder:

- de evenementenvergunning en de handhaving daarvan;
- de bevoegdheid tot vordering/onteigening;
- bevoegdheden bij openbare manifestaties;
- aanwijzen veiligheidsrisicogebied op grond van de algemeen plaatselijke verordening APV (preventieve fouillering, zie hierna);
- burgemeesterssluiting van een huis of pand;
- maatregelen bij ernstige overlast, zoals voetbalvandalisme
- bestuurlijke ophouding.
Het college van B&W kan spoedbestuursdwang toepassen.

Beperking bevoegdheden burgemeester

- Het beginsel van subsidiariteit betekent dat het geven van een opdracht aan een bedrijf alleen mogelijk is als geen contract kan worden gesloten, bijvoorbeeld door contractuele verplichtingen van het bedrijf aan anderen of door onredelijke prijzen, of indien er geen tijd is deze normale weg te volgen.
- Subsidiariteit houdt verder in dat interventie in een functionele keten in eerste instantie ligt bij het hoger gezag in die keten, meestal de minister in kwestie. De burgemeester kan verzoeken dat die minister optreedt en hij past dan dus in beginsel niet zijn bevoegdheden toe.
- De burgemeester kan volgens het geschreven recht geen grondrechten opzij zetten ('inbreuk'), hij kan wel enkele grondrechten en mensenrechten beperken, in het bijzonder de bewegingsvrijheid, zoals ten aanzien van ramptoeristen of een avondklok bij stroomuitval, en de persoonlijke levenssfeer, zoals bij een evacuatie.

Ongeschreven noodrecht

- Indien de wettelijke normale bevoegdheden of noodbevoegdheden niet toereikend zijn, kan de burgemeester ongeschreven noodrecht toepassen. Toepassing van ongeschreven recht is een door de rechter geaccepteerd fenomeen.

Operationele leiding – landelijke operationele coördinatie/advisering

- Operationele leiding vindt plaats onder het gezag van een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio; dat geldt ook voor een regionaal operationeel leider.
- Het Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum (LOCC) draagt zorg voor de landelijke coördinatie van de operationele inzet (interregionale en internationale bijstands- of

steunverleningsverzoeken en de operationele afstemming tussen operationele diensten; landelijke operationele informatievoorziening).

- De Landelijke Operationele Staf (LOS) is een opgeschaald LOCC. De LOS adviseert de ministeriële commissie Crisisbeheersing (MCCB) over de operationele haalbaarheid van de bestuurlijke besluiten ten tijde van een nationale crisis of een dreiging daarvan.

Openbaar ministerie – strafrecht

- Afbakening handhaving openbare orde en strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde: de burgemeester treft geen maatregelen die zijn gebaseerd op strafrechtelijke bevoegdheden.
- De burgemeester (of voorzitter veiligheidsregio) stemt af met de officier van justitie vanwege het opsporingsbeleid, de tweehoofdige leiding over de politie, tolerantiegrenzen en afspraken over het elkaar informeren (driehoek – naast een eventueel regionaal beleidsteam).

Veiligheidsregio

- Coördinatie vindt op regionaal niveau plaats, in ROT-verband (regionaal operationeel team) en in RBT-verband (regionaal beleidsteam), afhankelijk van de gekozen gripfase (gecoördineerde regionale incidentenbestrijdingsprocedure).
- Bij bijeenroepen van het regionaal beleidsteam (grip 4) neemt de voorzitter veiligheidsregio van rechtswege tijdelijk een aantal bevoegdheden van de burgemeesters in zijn regio over, namelijk de bevoegdheden van de burgemeester krachtens
 - de Gemeentewet (handhaving openbare orde en openbare veiligheid, inclusief de bevoegdheid noodbevelen en noodverordeningen uit te vaardigen)

- de Wet veiligheidsregio's (gezag brandweer, opperbevel)
- de Politiewet 1993 (gezag over de politie en Koninklijke marechaussee ten aanzien van handhaving van de openbare orde en hulpverlening, bijstand)
- en de Wet openbare manifestaties (voorschriften, beperkingen, verbod, aanwijzingen, beëindigen).
- De overgang van bevoegdheden heeft alleen betrekking op de crisis (inclusief ramp) waarvoor het RBT is bijeengeroepen; elke burgemeester kan nog steeds van zijn bevoegdheden gebruik maken in verband met lokale verstoringen en ongevallen, waar nodig in afstemming met de voorzitter.
- Het regionaal beleidsteam als zodanig beschikt niet over bevoegdheden (anders dan het bestuur van de veiligheidsregio in de koude fase).
- Hoewel ook de bevoegdheid inzake het informeren aan de bevolking overgaat, ligt het in de rede dat burgemeesters in hun gemeenten hierin een rol blijven vervullen (de 'boegbeeldfunctie').
- Afstemming tussen gemeenten in een regio over de aanpak kan ook plaatsvinden indien geen sprake is van formele opschaling naar een regionaal beleidsteam.
- De commissaris van de Koningin kan als rijksorgaan aanwijzingen geven ten aanzien van de samenwerking in het regionaal beleidsteam. Daarbij hoeft niet sprake te zijn van een bovenregionale crisis.
- Samenwerking tussen de veiligheidsregio, politieregio en enkele vitale sectoren is en wordt vastgelegd in convenanten (elektriciteit en gas, drinkwater, telecommunicatie).

Arbeidsinspectie en handhaving milieuregels

Bij een ongeval waarbij gevaar voor werknemers aan het licht komt en bij een ongeval in inrichtingen waarop

milieurecht van toepassing is, is afstemming noodzakelijk met handhavende instanties uit andere ketens:

- De arbeidsinspectie kan bij een incident zelfstandig maatregelen treffen voor de veiligheid van werknemers, zoals het stilleggen van werk.
- Handhavers milieurecht kunnen eveneens zelfstandig maatregelen treffen, in het bijzonder (spoed)bestuursdwang dat het sluiten van een gebouw en het afsluiten van terreinen kan inhouden.
- Met gebruikmaking van zijn noodbevoegdheden kan de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio bij uiteenlopende belangen de doorslag geven.

Bewaken en beveiligen (van objecten, diensten en personen)

- Allereerst hebben burgers en bedrijven hierin een eigen verantwoordelijkheid.
- Uitgangspunt van overheidsoptreden: decentraal, tenzij.
- Voor bewaken en beveiligen in het 'rijksdomein' kan de minister Veiligheid en Justitie objecten en diensten aanwijzen; burgemeester en officier van justitie voeren uit.
- Persoonsbeveiliging vindt plaats door het KLPD, zowel centraal als decentraal.

Preventieve foullering, veiligheidsrisicogebied

- Een veiligheidsrisicogebied is een gebied waarin preventief kan worden gefouilleerd.
- Er zijn drie soorten veiligheidsrisicogebieden:
 - een gebied dat is aangewezen door een burgemeester; hier vindt preventieve foullering plaats vanwege (dreigende) verstoring van de openbare orde door de aanwezigheid van wapens; de

burgemeester stemt dit af in de driehoek;

- een gebied dat is aangewezen door de officier van justitie; hier vindt bij bevel van de officier preventieve foullering plaats in geval van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf;
 - een gebied dat is aangewezen door de regering; hier vindt preventieve foullering plaats in geval van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf zonder bevel van de officier van justitie. Aangewezen zijn: Binnenhof Den Haag, centrale stations vier grote steden, luchthavens en de daaraan grenzende gebieden (Schiphol, Rotterdam, Eindhoven, Maastricht, Twente, Eelde), kerncentrale Borssele, Mediapark Hilversum.
- Preventieve foullering kan niet worden gebaseerd op de een noodverordening van de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio.

Noordzee

- Voor de rampen- en incidentbestrijding op de Noordzee (gemeentelijk en provinciaal ingedeeld gebied) geldt een bijzonder regime, *zie bestuurlijke netwerkkaart Noordzee en zeescheepvaart*.
- Ook voor 'openbare orde' op zee geldt een bijzonder regime, *zie diezelfde kaart*.

Ambassades, consulaten, gebouwen van internationale organisaties

- Een ambassade en dienstwoning, consulaat of gebouw van een internationale organisatie (inclusief de terreinen hiervan) mag alleen betreden worden na toestemming van het hoofd van de zending/organisatie. Als contact niet mogelijk is, beslist de directie Kabinet en protocol (DKP) van het ministerie van BZ.
- Bij brand of rampen mag de toestemming worden verondersteld voor consulaten; dat is uitdrukkelijk

niet het geval bij ambassades. Voor gebouwen van internationale organisaties is dat per organisatie afzonderlijk bepaald.

Opschaling naar commissaris van de Koningin en minister (centralisatie)

- Opschaling kan asynchroon zijn: alleen (delen) van de informatievoorziening en het mediabeleid zijn opgeschaald, niet het treffen van maatregelen.
- Bovenregionale opschaling van het treffen van maatregelen kent twee stappen:
 - het zwaartepunt blijft decentraal, maar hoger gezag stuurt bij (aanwijzingen);
 - het hoger gezag neemt over (al of niet met behoud van bevoegdheden op decentraal niveau).
- Een aanwijzing is een ander woord voor een bevel: de aanwijzing is bindend.
- De minister van Veiligheid en Justitie heeft de mogelijkheid om het gezag over te nemen bij grootschalige verstoringen van de openbare orde en bij crises in het algemeen en specifiek voor het besluit tot evacuatie.

Provincie en commissaris van de Koningin

- De provincie is geen operationeel 'tussenstation' voor bovenregionale coördinatie; de rol van de commissaris van de Koningin is die van bestuurlijk toezichthouder.
- In een aantal ketens vervult de provincie wel een operationele rol als *first responder*, namelijk bij verschillende milieu-incidenten en indien de provincie zelf een partij vormt in een keten, bijvoorbeeld als nautisch beheerder of vaarwegbeheerder.
- Het bestuurlijk toezicht in de algemene keten wordt uitgevoerd door de commissaris van de Koningin. Hij doet dat zowel zelfstandig (provinciaal

orgaan, i.h.b. op grond van de Politiewet 1993 en als toezichthouder op noodverordeningen) als namens de minister (rijksorgaan, Ambtsinstructie). Conform de systematiek in de Wet veiligheidsregio's treedt de commissaris in beginsel op als rijksorgaan, maar niet alle wetgeving is daarop aangepast (met name de Politiewet 1993).

- Als rijksorgaan heeft de commissaris een dubbelrol: hij is zowel rijksheer in de algemene keten als coördinerend rijksheer tussen de ketens.

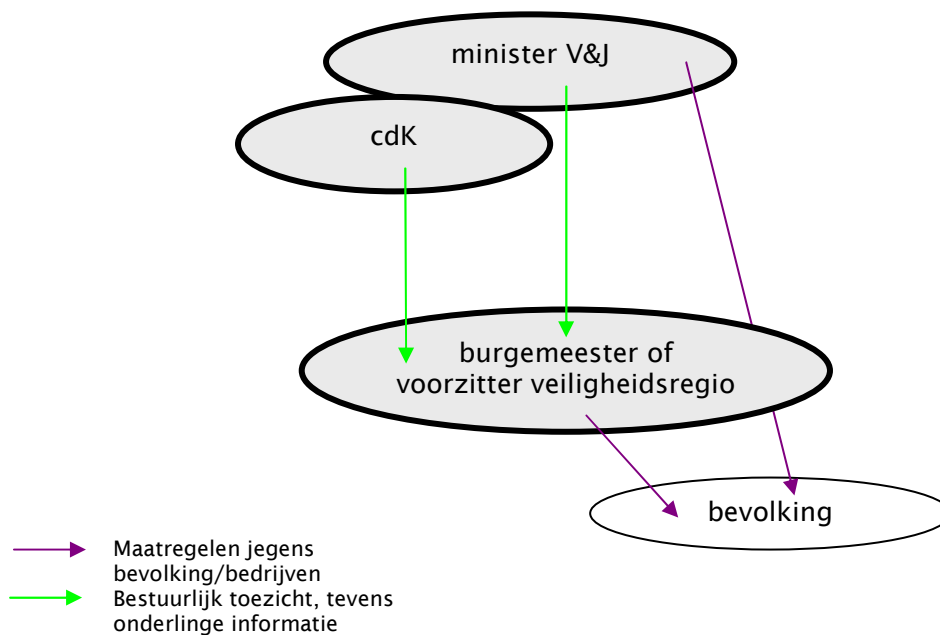
Als coördinerend rijksheer kan hij aanwijzingen (= bevelen) geven aan andere rijksheren inzake de wijze waarop zij samenwerken met elkaar en met besturen van gemeenten, provincies en waterschappen en hij kan aanwijzingen geven inzake de samenwerking in een regionaal beleidsteam. Deze bevoegdheid heeft geen betrekking op de maatregelen in de betreffende keten zelf.

De minister van het beleidsterrein in kwestie kan de aanwijzing van de commissaris aan zijn rijksheer ongedaan maken
- Het zijn van rijksorgaan is niet zijn van ondergeschikt rijksambtenaar. Het optreden van de commissaris als rijksorgaan is wettelijk geregeld en uitgewerkt in de Ambtsinstructie.
- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van een partij in een andere keten onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader die andere partij dwingend bijsturen, met inachtneming van het beginsel van subsidiariteit, *zie de handleiding onder 'relatie tussen de ketens'*
 - aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan

een aanwijzing geven inzake samenwerking (zie hierboven) of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met die andere partij of ‘bovenlangs’ verzoeken jegens die andere partij dwingend op te treden.

- Vice versa, als partijen in een andere keten een maatregel van een burgemeester of voorzitter van een veiligheidsregio onverantwoord achten, kunnen zij de commissaris (of minister van V&J) verzoeken in te grijpen.

Algemene rampenbestrijding en handhaving openbare orde

Bijlage 1a: bestuurlijke aandachtspunten rampenbestrijding

bestuurlijke maatregelen	• Een ramp vereist onmiddellijk operationeel optreden, maar een dreigende ramp vereist een bestuurlijke afweging van het risico en de gevolgen van het wel of niet treffen van maatregelen.• Zorg zowel bij een ramp als bij een dreigende ramp voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten- <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen- <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht• Zelfredzaamheid: sluit zo veel mogelijk aan bij eigen initiatieven van bevolking en bedrijfsleven.
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Stem meteen af met de betrokken organisaties wie de bevolking voorlicht en wie met de media communiceert - wie is zichtbaar, ligt het zwaartepunt in een functionele keten (bijvoorbeeld Openbaar Ministerie) of is het openbaar bestuur de spil ten aanzien van informatievoorziening en media?- indien het openbaar bestuur de spil is, welke informatie wordt dan toch door andere organisaties verstrekt (bijvoorbeeld meer technisch informatie of informatie over strafrechtelijk onderzoek)- jegens slachtoffers en verwanten en ten aanzien van de bevolking in het algemeen: essentieel is de directe zichtbaarheid van burgemeester en voorzitter veiligheidsregio als boegbeeld openbaar bestuur
coördinatie	• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten.• Betrokken functionele ketens: stem maatregelen af met het openbaar bestuur.• Indien meerdere ketens zijn betrokken, weet (aan de hand van de netwerkkaarten) wie knopen doorhakt en zo nodig aan een andere partij een opdracht kan geven (<i>overruling</i> – op grond van de

noodbevoegdheden van burgemeester / voorzitter
veiligheidsregio, aanwijzingsbevoegdheid
commissaris van de Koningin)

- draag bij een dergelijke beslissing zorg voor een goede onderbouwing
- Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen?
Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?
- Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid en betrokken inspecties.

Bijlage 1b: bestuurlijke aandachtspunten handhaving openbare orde

bestuurlijke maatregelen	• Een verstoring van de openbare orde kan - algemeen van aard zijn, voorbeeld bij een voetbalwedstrijd of een ontruiming of- ontstaan in een functionele keten, bijvoorbeeld in het geval van een blokkade van een transportas.Zorg in het laatste geval (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) voor een overzicht van de effecten / neveneffecten en de betrokken partijen (wie treft welke maatregelen).• Bij incidenten van strafrechtelijke aard waarbij tevens de openbare orde in het geding is of kan zijn, zoals de nasleep van een gewelddadige overval of een gijzeling: - bewaak de scheidslijn tussen justitie en de handhaving van de openbare orde.• Effecten / neveneffecten van maatregelen: - wat zijn mogelijke averechts effecten van maatregelen: escalatie in plaats van handhaving?- wat zijn de effecten voor omliggende gemeenten, voor bedrijfsleven, voor openbaar vervoer en wegverkeer?- is het mogelijk verdere onrust te voorkomen door bestuurlijke maatregelen, zoals de uitvaardiging van een noodverordening op grond waarvan de toegang tot een woonwijk wordt beperkt tot bewoners of op grond waarvan niet-inwoners uit een gemeente worden geweerd?
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• De burgemeester (of eventueel voorzitter veiligheidsregio) is de zichtbare spil bij handhaving van de openbare orde.• Bij incidenten van strafrechtelijke aard waarbij tevens de openbare orde in het geding is of kan zijn of ten aanzien van strafrechtelijke aspecten van de handhaving van de openbare orde: - stem af wie waarover communiceert (Openbaar Ministerie / openbaar bestuur)
coördinatie	• In geval van betrokkenheid van meerdere sectoren, draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten.• Betrokken functionele ketens: stem maatregelen af met het openbaar bestuur.• Indien meerdere ketens zijn betrokken, weet (aan de hand van de netwerkkaarten) wie knopen doorhakt en zo nodig aan een andere partij een

opdracht kan geven (*overruling* - op grond van de noodbevoegdheden van burgemeester / voorzitter veiligheidsregio, aanwijzingsbevoegdheid commissaris van de Koningin)

- draag bij een dergelijke beslissing zorg voor een goede onderbouwing
- Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen?
Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?

2 Geneeskundige hulpverlening algemeen

Voor infectieziekten, zie *bestuurlijke netwerkkaart infectieziekte*

crisistypen	• groot aantal slachtoffers• grote ongerustheid over fysieke gezondheid• collectief psychotrauma
bevoegd gezag	• burgemeester• voorzitter veiligheidsregio• minister VWS• IGZ-inspecteur (inspectietaken en rijksheer)
soorten maatregelen	• geneeskundige hulpverlening• coördinatie en zo nodig bevelen aan zorgaanbieders

Geneeskundige hulpverlening

- Geneeskundige hulpverlening omvat somatische hulpverlening, psychosociale hulpverlening en preventieve openbare gezondheidszorg (bescherming volksgezondheid).

Bevoegd gezag

- De geneeskundige hulpverlening tijdens rampen vindt plaats onder het gezag van de burgemeester of van de voorzitter veiligheidsregio.
- De minister van VWS bewaakt, met gebruikmaking van de inspectie voor de gezondheidszorg (IGZ), de kwaliteit en doelmatigheid van de dienstverlening.

Directeur publieke gezondheid, operationele leiding

- De directeur publieke gezondheid geeft dagelijks leiding aan GGD (regionale gezondheidsdienst met de – historische – naam gemeentelijke gezondheidsdienst) en GHOR (Geneeskundige Hulpverlenings-Organisatie in de Regio).

- Operationele leiding houdt in dat er een hiërarchie ontstaat die er normaal niet is.
- De directeur publieke gezondheid (voorheen was dat de regionaal geneeskundig functionaris of directeur GHOR) kan als operationeel leider bevelen geven aan partijen in de medische sector ('de witte kolom'), met inbegrip van private partijen. Zorgaanbieders blijven zelf verantwoordelijk voor het kwalitatief uitvoeren van medische handelingen / processen.
- Operationele leiding over de geneeskundige hulpverlening vindt plaats onder de algehele operationele leiding in de veiligheidsregio. Operationele leiding wordt uitgeoefend onder verantwoordelijkheid van de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio en binnen de door hem gestelde grenzen (opperbevel).

Minister VWS en Inspectie voor de gezondheidszorg (IGZ)

- In niet-acute situaties kan de minister van VWS – al dan niet op advies van de IGZ – bevelen geven aan zorgaanbieders.

- In dringende omstandigheden kan de IGZ-inspecteur een bevel geven aan een zorgaanbieder.
- De IGZ-inspecteur is tevens rijksheer voor VWS; hij vertegenwoordigt de minister in een regionaal beleidsteam.
- Voor de relatie rijksheer VWS – commissaris van de Koningin, zie

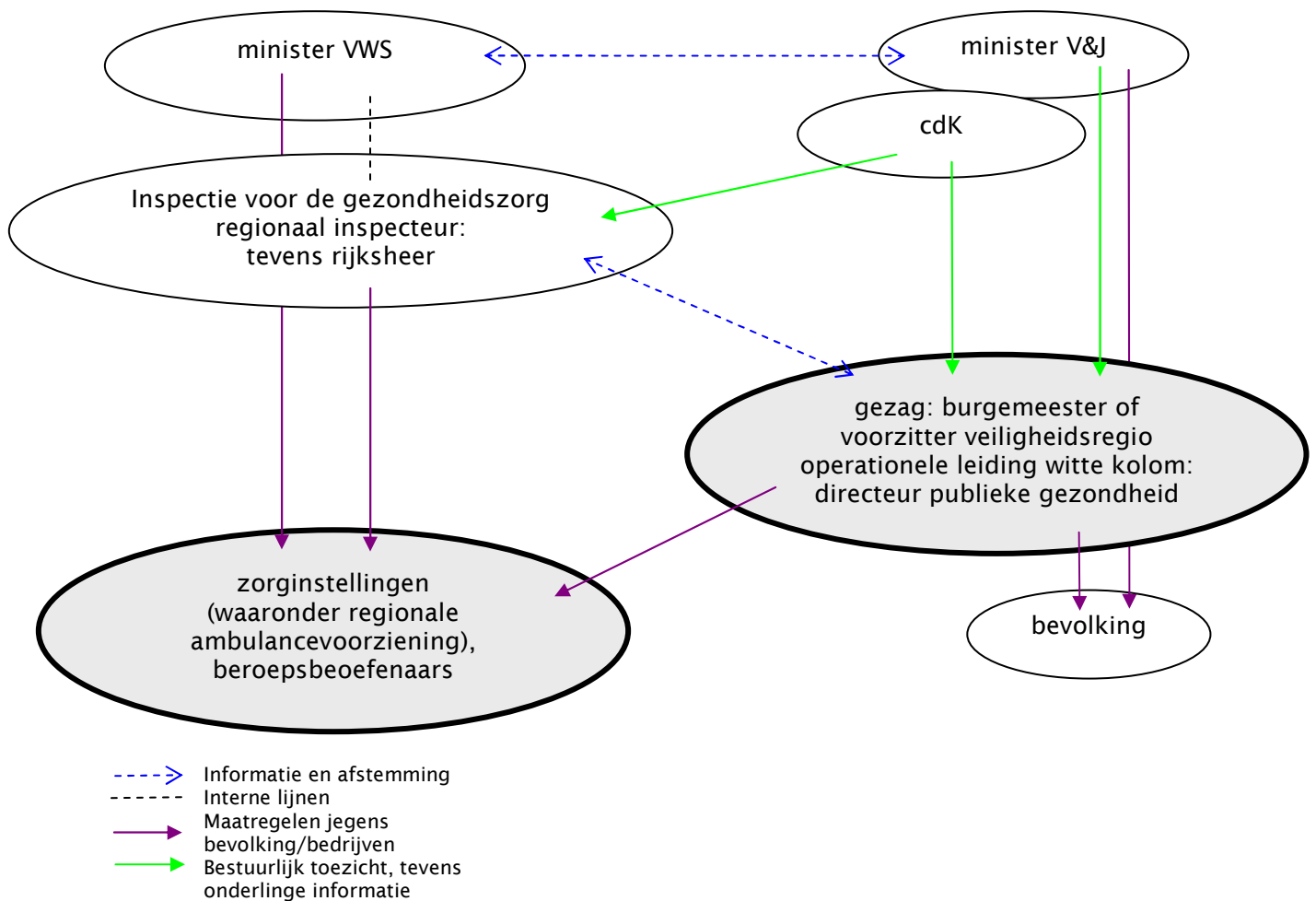
bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde.

search and rescue

Zie bestuurlijke netwerkkaarten binnenvaart en Noordzee en zeescheepvaart.

Functionele keten geneeskundige hulpverlening

Algemene keten

Bijlage 2: bestuurlijke aandachtspunten geneeskundige hulpverlening algemeen

bestuurlijke maatregelen	• Doel: zorgdragen voor de continuïteit van zorg.• Maak een onderscheid tussen - situaties die gevolgen (kunnen) hebben voor zorginstellingen zelf (bijvoorbeeld overstroming / evacuatie) en- situaties waarbij er sprake is van een groot aantal slachtoffers.• Zorg daarbij voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten?- <u>netwerk</u>: wat regelen zorginstellingen zelf, wat is de rol van de directeur publieke gezondheid en wat is de rol van de burgemeester (of voorzitter veiligheidsregio).
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Stem meteen af met de betrokken zorginstellingen wie (en ten aanzien van welk onderdeel) met de media communiceert.• Ten aanzien van slachtoffers en verwanten en ten aanzien van de bevolking in het algemeen is te allen tijde de directe zichtbaarheid van burgemeester en voorzitter veiligheidsregio als boegbeeld openbaar bestuur essentieel.• Bewaak bij (veel) buitenlandse slachtoffers: - opvang en faciliteren van buitenlandse autoriteiten en onderzoeksteams.
coördinatie	• De directeur publieke gezondheid bewaakt de afstemming tussen zorginstellingen en het openbaar bestuur.

3 Oppervlaktewater en waterkering

Voor de Noordzee, zie *bestuurlijke netwerkkaart Noordzee en zeescheepvaart*

crisistypen	• (dreigend) hoogwater• (dreigend) laagwater• (dreigende) waterverontreiniging en verontreiniging van de waterbodem en oever• problemen met watertemperatuur
bevoegd gezag	• beheerder van oppervlaktewaterlichamen en waterkeringen ('waterbeheerder')• gedeputeerde staten, bij spoed commissaris van de Koningin• minister I&M• burgemeester (in het bijzonder ten aanzien van gevolgen voor de bevolking) of voorzitter veiligheidsregio• minister V&J (gevolgen voor de bevolking)
soorten maatregelen	• maatregelen van waterhuishoudkundige aard met inbegrip van maatregelen tegen een verontreiniging van de waterbodem en oever• maatregelen ten aanzien van de scheepvaart• maatregelen ten aanzien van de visserij bij een verontreiniging• maatregelen ten aanzien van de drinkwatervoorziening bij een verontreiniging• handhaving openbare orde en openbare veiligheid in het algemeen

Beheer

- Het beheer van oppervlaktewaterlichamen en waterkeringen ('waterbeheer') betreft de zorg van waterstaatkundige aard, met name gericht op de waterkwantiteit (niet te veel en niet te weinig), de chemische en ecologische waterkwaliteit en de vervulling van maatschappelijke functies, met inbegrip van vaarwegbeheer.
- Waterbeheer heeft ook betrekking op de waterbodem en de oever.
- Waterbeheer moet worden onderscheiden van nautisch beheer (verkeersmaatregelen).

- Voor zover bij waterbeheer gebruik moet worden gemaakt van (nautische) bevoegdheden jegens het scheepvaartverkeer, is van belang dat de waterbeheerder veelal tevens nautisch beheerder is (*zie bestuurlijke netwerkkaart binnenvaart*).

Beheerders

- Het beheer van oppervlaktewaterlichamen en waterkeringen berust bij de minister van I&M (voor deze Rijkswaterstaat) en bij waterschappen, in enkele gevallen (havens, vaarwegbeheer) bij een gemeente of provincie.

- De waterschappen en de regionale diensten Rijkswaterstaat opereren in beginsel zelfstandig, zij het in afstemming met andere beheerders en met provincies
- Aparte gremia voor hoogwater en laagwater: na opschaling de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging LCO; laagwater: Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling LCW.

Toezicht op beheer, centralisatie van de besluitvorming

- De provincie – gedeputeerde staten (GS) – oefent het toezicht uit op het optreden bij gevaar door waterschappen. GS, en bij spoed de commissaris van de Koningin, kunnen bevelen geven. De minister van I&M oefent daarop het oppertoezicht uit. Het toezicht van de commissaris jegens Rijkswaterstaat betreft alleen de rol van de HID als rijksheer.
- De minister van I&M kan rechtstreeks bevelen geven aan decentrale waterbeheerders.
- De minister van I&M kan de regie volledig naar zich toe trekken, in het bijzonder bij grootschalige overstromingen.
- Bij grootschalige overstromingen zal ook de minister van V&J de regie centraliseren, in het bijzonder ten aanzien van evacuatie.

Koelwater

- Watertemperatuur: de lozing van koelwater van industrie en van elektriciteitsproductiecentrales wordt beperkt door de temperatuur van het oppervlaktewater.
- De mogelijkheid om tijdelijk af te wijken van de normale voorschriften in de watervergunning is in de vergunning zelf opgenomen.

Visserij

- Visserij: mogelijke maatregelen in de vangst- en distributieketen bij een verontreiniging, zie *bestuurlijke netwerkkaarten milieu en voedsel*.

Drinkwater

- Voor maatregelen door drinkwaterbedrijven tegen inname van verontreinigd oppervlaktewater zie *bestuurlijke netwerkkaart nooddrinkwater en noodwater*.

Relatie beheerder - burgemeester

- De burgemeester (of voorzitter veiligheidsregio) zou op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid (inclusief het opperbevel) in verband met de openbare orde en veiligheid aan een beheerder zo nodig een bevel kunnen geven. Toepassing van het beginsel van subsidiariteit houdt echter in dat hij een verzoek tot interventie doet aan GS of de minister van I&M. De burgemeester (of voorzitter veiligheidsregio) past hier dus in beginsel niet zijn bevoegdheden toe.
- Alleen de burgemeester (of voorzitter veiligheidsregio) treft maatregelen jegens de bevolking, in het bijzonder evacuatie (zo nodig binnen de kaders van commissaris en V&J), of de minister van V&J treft zelf maatregelen, zie *bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen en handhaving openbare orde*. Partijen in de functionele keten doen dat niet, met uitzondering van eventuele vordering / onteigening van bijvoorbeeld materiaal tot herstel van een waterkering.

Relatie met regionaal beleidsteam en de commissaris van de Koningin

- De hoofdingenieur-directeur van een regionale dienst van Rijkswaterstaat (HID), die in de praktijk namens de minister het beheer van rijkswateren behartigt, de havenmeesters Rotterdam en Amsterdam en het hoofd Facilitair Steunpunt Nieuwe Haven te

Den Helder zijn tevens rijksheer voor I&M: zij vertegenwoordigen de minister in een regionaal beleidsteam.

- De voorzitter van het bestuur van een betrokken waterschap neemt desgewenst deel aan de vergadering van een regionaal beleidsteam.
- Voor de rijksheer I&M – commissaris van de Koningin, zie *bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.
- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van een partij in de keten oppervlaktewater en waterkering onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader die andere partij dwingend bijsturen
 - aan de commissaris verzoeken te interveniëren.

De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met die andere partij of ‘bovenlangs’ verzoeken jegens die andere partij dwingend op te treden.

Bovendien kan de commissaris optreden op grond van zijn eigen bevoegdheden in de keten oppervlaktewater en waterkering.

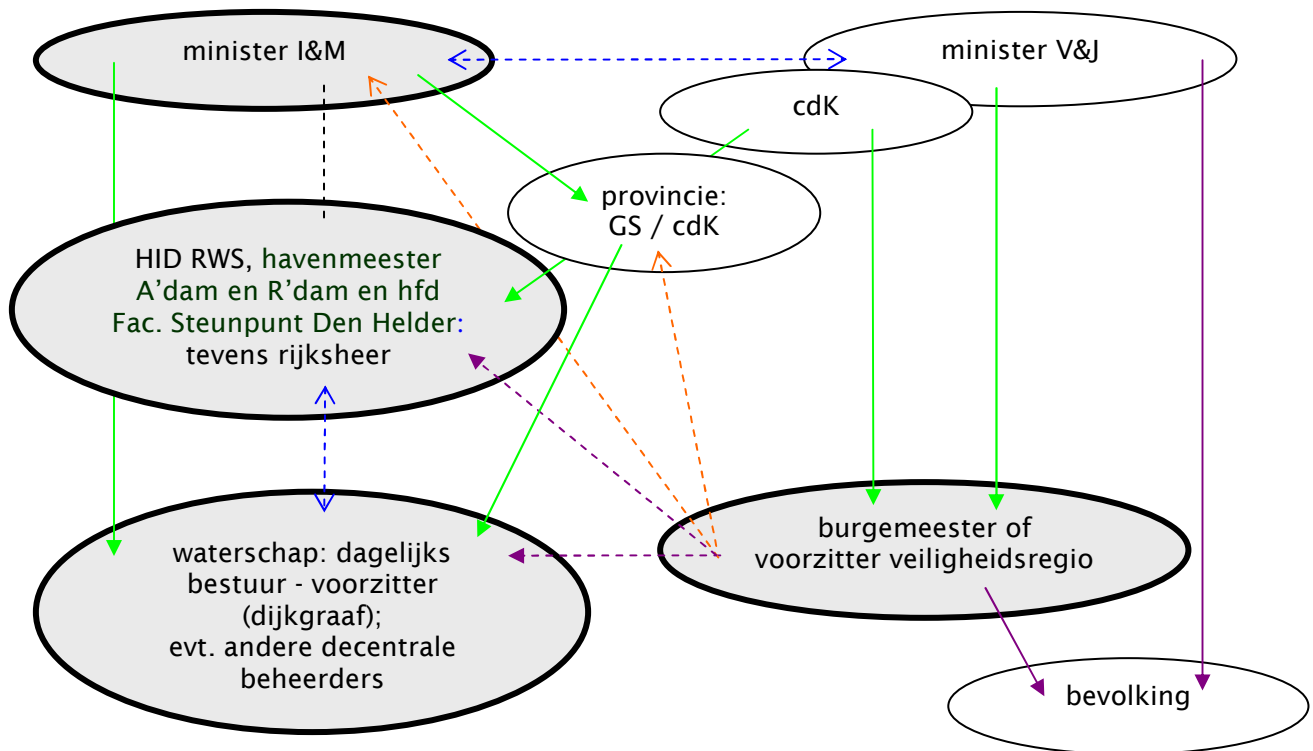
- Vice versa, als een rijksheer van I&M een maatregel van een burgemeester of voorzitter van een veiligheidsregio onverantwoord acht, kan hij verzoeken dat de commissaris ingrijpt. De minister van I&M kan aan de minister van V&J verzoeken in te grijpen.

IJsselmeergebied en Waddenzee

- Voor het IJsselmeergebied en Waddenzee (met het Eems Dollard gebied) gelden aparte afspraken inzake samenwerking.
- In beide gebieden wordt gewerkt met een Coördinerend regionaal beleidsteam in geval van regiogrensoverschrijdende waterincidenten. Bij effecten in andere gemeenten / regio's worden daar één of meerdere regionale operationele teams en (regionale) beleidsteams ingericht voor de bestrijding van de effecten op het eigen grondgebied.

Functionele keten waterbeheer

algemene keten

Bijlage 3: bestuurlijke aandachtspunten oppervlaktewater en waterkering

bestuurlijke maatregelen

- Een (dreigende) overstroming, laagwater of een waterverontreiniging raakt meerdere sectoren. Zorg voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk:
 - feiten: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten
 - netwerk: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen
 - netwerk: bepaal de rol van het (algemeen) openbaar bestuur (burgemeester of voorzitter veiligheidsregio) en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht
- Bij dat overzicht gaat het niet alleen om de bevolking en de volksgezondheid, maar ook om bijvoorbeeld gevolgen voor
 - bedrijfsvoorraden en veeteelt (bij hoogwater: evacuatie of niet)
 - scheepvaartverkeer
 - bevoorrading door middel van binnenvaart
 - drinkwater (inname van oppervlaktewater voor de bereiding van drinkwater)
 - en bij een overstroming gevaar voor belangrijke of risicovolle objecten (zoals uitval van elektriciteits-, gas- en telecominstallaties met alle gevolgen van dien, installaties voor (lucht)verkeersleiding, drinkwaterinstallaties, waterzuiveringsinstallaties, opslag van (milieu)gevaarlijke stoffen).
- Een overstroming vereist onmiddellijk operationeel optreden, maar een dreigende overstroming vereist een bestuurlijke afweging van het risico en de gevolgen van het wel of niet treffen van maatregelen.

Inzicht is nodig in mogelijke zwakke plekken in de waterkeringen (waar komt het water wanneer de dijk over) en daarmee²:

 - De omvang, specifieke (geografische, infrastructurele en demografische) kenmerken van en risico's in het bedreigde gebied;
 - De beschikbare tijd (de tijd vanaf het moment van waarschuwing tot aan het verwachte moment van overstroming);
 - De benodigde tijd, m.a.w. de tijd die nodig is om alle inwoners uit het rampgebied te

² Bron: Nationaal Responsplan Hoogwater en Overstromingen (2007), deel 1, p. 33.

	evacuëren. • Vooruitlopend op besluitvorming over evacuatie bij hoogwater vindt de gecoördineerde operationele voorbereiding daarop plaats (bestuurlijk te bewaken): - voorlichting aan de bevolking, evacuatieroutes, opvang en verzorging, registratie, beveiliging van het gebied na evacuatie, voorbereiding van evacuatie van bedrijfsvoorraden en vee, inventarisatie van belangrijke en risicovolle objecten (zie hiervoor) en wat voor specifieke maatregelen daarvoor nodig en mogelijk zijn. • Na een evacuatiebesluit³: - Indien onvoldoende tijd beschikbaar is om alle inwoners uit het bedreigde gebied te evacueren, richt de hulpverleningsactiviteiten op hulp aan hen die achterblijven (voorlichting, voorzien in primaire levensbehoeften), naast opvang van evacués elders. - Indien voldoende tijd beschikbaar is om alle inwoners uit het bedreigde gebied te evacueren, richt een deel van de hulpverleningsactiviteiten op maatregelen voor het beheer van het gebied (het voorkomen van de ramp na de ramp), naast opvang van evacués elders. • Zelfredzaamheid bij een (dreigende) overstroming: sluit zo veel mogelijk aan bij eigen initiatieven van de bevolking.
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Stem meteen af met de betrokken organisaties wie de bevolking voorlicht en wie met de media communiceert - bij hoogwater en een overstroming ligt dat bij burgemeester of voorzitter veiligheidsregio waarbij andere organisaties technische informatie kunnen verstrekken - bij andere incidenten <i>kan</i> dat zich beperken tot een functionele keten, zoals bij een beperkte verontreiniging of ten aanzien van de lozing van koelwater door elektriciteitsproductiecentrales
coördinatie	• Naar hun aard zijn crises met water grensoverschrijdend, zowel binnenlands (gemeenten, veiligheidsregio's) als internationaal (Duitsland en België). Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor afstemming van maatregelen met andere gemeenten / regio's, zoals de evacuatietijdlijn en

³ Ibidem, p. 38.

evacuatie routes.

- Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten.
- Betrokken functionele ketens (in het bijzonder de waterbeheerder): stem maatregelen af met het openbaar bestuur.
- Weet (aan de hand van de netwerkkaarten) wie knopen doorhakt en zo nodig aan een andere partij een opdracht kan geven (*overruling* - op grond van de noodbevoegdheden van burgemeester / voorzitter veiligheidsregio, aanwijzingsbevoegdheid commissaris van de Koningin)
 - draag bij een dergelijke beslissing zorg voor een goede onderbouwing
- Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen?
Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?
- Bevoegd gezag voor het incident of indien bestuurlijk is opgeschaald de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid en betrokken inspecties.

4 Noordzee en zeescheepvaart

crisistypen	• ongeval• gevolgen van een ongeval voor milieu, visserij en scheepvaartverkeer• verontreiniging als gevolg van ongeoorloofde lozing• kustverontreiniging• ongeregeldheden op zee• schaarste aan vervoerscapaciteit• andere crises die verkeersmaatregelen of andere maatregelen vereisen (zoals een terroristische dreiging)• infectieziekten op schepen en in havens
bevoegd gezag	• soorten beheerders: waterbeheerder tevens vaarwegbeheerder, nautisch beheerder• minister van I&M• burgemeester in havens en bij gevolgen ongeval voor landzijde, of voorzitter veiligheidsregio• <i>search and rescue</i>: Kustwacht• minister EL&I (mijnbouw)• minister EL&I en minister I&M (visserij)
soorten maatregelen	• eigen maatregelen kapitein• rampenbestrijding op zee• <i>search and rescue</i> en aëronautische <i>search and rescue</i>• maatregelen in geval van gevolgen voor landzijde, in het bijzonder opvang slachtoffers• verkeersmaatregelen• vaarverbod• maatregelen bij een verontreiniging: water, waterbodem en kust• maatregelen bij een obstakel in de vaarweg• maatregelen ten aanzien van de visserij bij een verontreiniging• maatregelen ten aanzien van <i>off shore</i> installaties en buisleidingen• maatregelen bij ongeregeldheden op zee• maatregelen ten aanzien van havens, waaronder toelating en havenbeveiliging• maatregelen tegen infectieziekten

Beheer

Bij scheepvaart moeten worden onderscheiden: het beheer van de infrastructuur (waterbeheer met inbegrip van vaarwegbeheer, nautisch beheer) en het vervoer per zeeschip.

- Waterbeheer is aan de orde bij een (dreigende) verontreiniging en verder (vaarwegbeheer, ook bakbeheer genoemd) bij het opruimen van obstakels en wrakken.

- Nautisch beheer: het treffen van verkeersmaatregelen op het water kan aan de orde zijn bij een ongeval, bij een verontreiniging, bij ongeregelde heden of bij een terroristische aanslag (of bij een dreiging van deze incidenten/crises).

Beheerders

- Het nautisch beheer in de aanloopgebieden – zeegebieden met routes naar en van havens – berust bij enkele kustdiensten van Rijkswaterstaat, bij twee gemeenten (Rotterdam, Den Haag) en bij de Koninklijke marine. Het nautisch beheer buiten de aanloopgebieden berust bij de directeur Kustwachtcentrum.
- Het nautisch beheer in het Noordzeekanaalgebied wordt voor RWS uitgevoerd door het Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied.
- In het Rijnmondgebied zijn de nautische beheerstaken door de minister van I&M en B&W Rotterdam opgedragen aan de havenmeester van Rotterdam.
- Waterbeheer met inbegrip van vaarwegbeheer: minister van I&M (RWS Noordzee).

Minister van I&M

- De minister van I&M kan ook zelf maatregelen treffen voor een ordelijk verloop van het scheepvaartverkeer.

1 kilometerzone

- Het zeegebied tot 1 kilometer buiten de kust is gemeentelijk/provinciaal ingedeeld.
- Het gezag van de minister van I&M (Wet bestrijding ongevallen Noordzee) heeft in deze zone voorrang boven het gezag van de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio (Wet veiligheidsregio's).⁴ Dit heeft geen betrekking op de Waddenzee, het

⁴ Zie het bevoegdheidenschema Noordzee, zeescheepvaart, havens.

IJsselmeergebied (inclusief randmeren) en de Zuid-Hollandse en Zeeuwse Stroom; dat zijn binnenwateren.

Rampen- en incidentbestrijding op zee (inclusief 1 kilometerzone)

- Ongeval: de kapitein dient bij een ongeval zelf de nodige voorzieningen te treffen.
- Nautisch beheerders zijn in eerste instantie verantwoordelijk voor de rampen- en incidentbestrijding in hun gebieden; de Kustwacht kan andere beheerders ondersteunen en de coördinatie van de afhandeling overnemen.
- De minister van I&M kan aanwijzingen (= bevelen) geven of de rampenbestrijding geheel aan zich trekken.
- *Search and rescue* en aëronautische *search and rescue* (SAR): door Kustwachtcentrum namens minister van I&M.
- Indien gevolgen voor landzijde: toepassing rampenbestrijding landzijde, in het bijzonder opvang slachtoffers *zie hierna onder bestuurlijke aandachtspunten en zie bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.

Infectieziekten

- Maatregelen tegen infectieziekten op schepen en in havens, *zie bestuurlijke netwerkkaart infectieziekte*.

Buitenlandse schepen ('schepen onder vreemde vlag')

- De Nederlandse staat is volledig bevoegd ten aanzien van buitenlandse incidentschepen in de territoriale zee, met uitzondering van buitenlandse staatsschepen (marine en andere schepen in eigendom van of in beheer bij een andere staat en uitsluitend gebruikt in dienst van die overheid voor andere dan handelsdoeleinden).
- Buitenlandse staatsschepen dienen zich te houden aan de Nederlandse wetgeving, maar de tenuitvoerlegging daarvan is afhankelijk van

toestemming van de vlaggestaat of een verzoek daartoe van de vlaggestaat.

Kernongeval

- Voor een ongeval met een zeeschip dat radioactief materiaal vervoert of dat door kernenergie wordt aangedreven bestaat een aparte voorziening, zie *bestuurlijke netwerkkaart kernongeval*.

Kustverontreiniging

- Kustverontreiniging: opruiming tot de hoogwaterlijn (tot waar normaal gesproken hoogwater komt) door waterbeheerder (I&M/RWS), tenzij er geen gevolgen zijn voor de waterbodem.
- Als er geen gevolgen zijn voor de waterbodem, toepassing van de structuur bij een bodemverontreiniging op het land, zie *bestuurlijke netwerkkaart milieu*. Dit moet worden onderscheiden van het algemeen schoonhouden van het strand (taak gemeenten) en van strandvonderij.

Off shore installaties, buisleidingen

- De minister van EL&I (voor deze de inspecteur-generaal der mijnen) kan aanwijzingen (= bevelen) geven aan de exploitant inzake rampenbestrijding.

Visserij

- De ministers van EL&I en van I&M kunnen elk maatregelen treffen ten aanzien van visserij als gevolg van een verontreiniging (bijv. visserijverbod).

Havens

- Ongeval in een haven, of openbare orde probleem: het overheidsgezag ligt decentraal (burgemeester of voorzitter veiligheidsregio), conform de algemene rampenbestrijding en handhaving van de openbare orde.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio zou op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid (inclusief het opperbevel) in verband met de openbare orde en veiligheid aan een

beheerder zo nodig een bevel kunnen geven; toepassing van het beginsel van subsidiariteit houdt echter in dat hij een verzoek tot interventie doet aan de minister van I&M; de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio past hier dus in beginsel niet zijn bevoegdheden toe.

- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid aan een kapitein van een schip in een haven zo nodig een bevel geven.
- Schepen in nood worden in beginsel toegelaten. Wanneer de veiligheid van de haven en van de bevolking in het geding is, mag de toegang toch worden geweigerd. Toelating heeft evenwel de voorkeur, omdat daardoor ten aanzien van het schip de benodigde maatregelen kunnen worden getroffen. De minister van I&M kan havenautoriteiten verplichten een incidentschip toe te laten.
- De minister van I&M kan desnoods maatregelen treffen inzake gebruik van, toegang tot, verlaten van en verkeer in havens, zo nodig gericht tot gemeentebesturen. De minister van I&M kan ook aanwijzingen (= bevelen) geven aan de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio ten aanzien van havenbeveiliging.
- Een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio maakt hier dus niet alleen deel uit van de algemene keten maar ook van deze functionele keten onder de verantwoordelijkheid van I&M.

Ongeregeldheden op zee

- Op zee bestaat geen 'openbare orde', er is buiten de 1 kilometerzone ook geen gezag om de openbare orde te handhaven. In plaats daarvan kan bij 'ongeregeldheden' (bijvoorbeeld protestacties) de minister van I&M optreden op grond van zijn beheersbevoegdheden, zoals het verbieden van de toegang tot een deel van de zee.

- Voor kapingen en terrorisme, zie *bestuurlijke netwerkkaarten justitie algemeen en terrorisme*.

Vaarverbod

- De Inspectie Verkeer en Waterstaat kan een vaarverbod opleggen; subsidiair kan de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio dat zelf – binnen gemeentelijk ingedeeld territorium – op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid.
- Een verkeersmaatregel kan *de facto* een vaarverbod inhouden voor een schip of voor de scheepvaart in het algemeen.

Schaarste vervoerscapaciteit

- De minister van I&M kan tijdens een crisis een interventie in de markt plegen ten aanzien van het vervoer per zeeschip (vervoersnoodmaatregelen), bijvoorbeeld prioritering van bepaald vervoer of de oplegging van een vervoerplicht.

Relatie met regionaal beleidsteam en de commissaris van de Koningin

- De hoofdingenieur-directeur van een regionale dienst van Rijkswaterstaat (HID) en de havenmeesters Rotterdam en Amsterdam, het hoofd Facilitair Steunpunt Nieuwe Haven te Den Helder en de directeur Kustwacht zijn tevens rijksheren voor I&M: zij vertegenwoordigen de minister in een regionaal beleidsteam.
- Voor de relatie rijksheer I&M – commissaris van de Koningin, zie *bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.

- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van de rijksheer onverantwoord acht, kan hij:

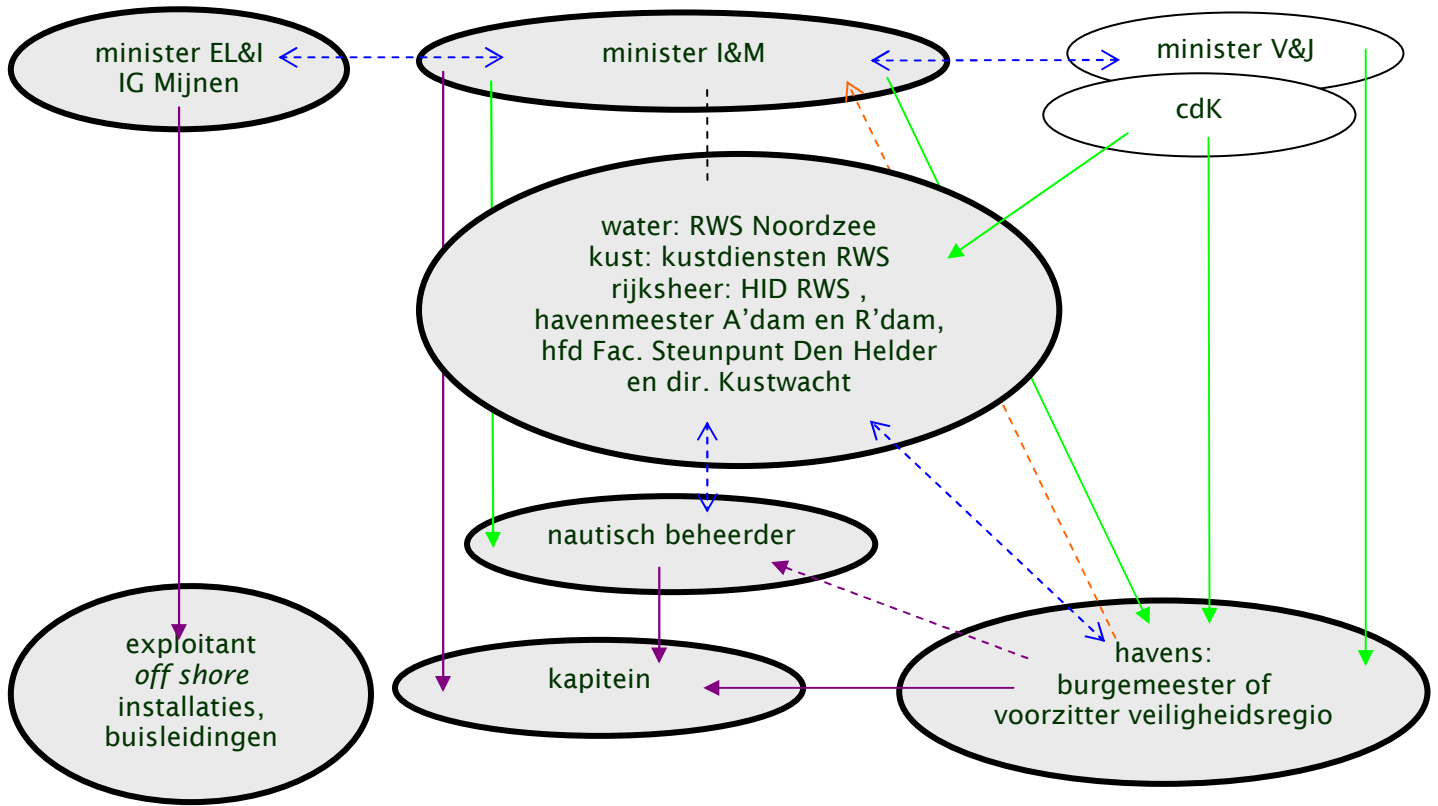
- op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader die andere partij dwingend bijsturen
- aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met die rijksheer of ‘bovenlangs’ verzoeken jegens die rijksheer dwingend op te treden.

- Vice versa, als een rijksheer voor I&M een maatregel van een burgemeester of voorzitter van een veiligheidsregio onverantwoord acht, kan hij verzoeken dat de commissaris ingrijpt. De minister van I&M kan aan de minister van V&J verzoeken in te grijpen.

**Functionele keten
off shore**

**Functionele ketens
water/kust/scheepvaart**

Algemene keten

- - - - - > Informatie en afstemming
- - - - - Interne lijnen
- > Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- - - - - > Verzoek burgemeester of voorzitter veiligheidsregio aan min&M om jegens een beheerder op te treden
- - - - - > Maatregelen jegens een beheerder door burgemeester of voorzitter veiligheidsregio, subsidiair
- > Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

NB 1. in dit schema zijn de functies van de HID Rijkswaterstaat als rijksheer en het nautisch beheer gescheiden; beide kunnen echter organisatorisch samenvallen in aanloopgebieden (Scheldemonden, IJmuiden, Brandaris en Eemsmonding); het nautisch beheer in aanloopgebieden kan ook liggen bij een gemeente (Rotterdam, Den Haag/Scheveningen)

NB 2. de burgemeester en voorzitter veiligheidsregio maken zowel deel uit van de functionele keten havens, als van de algemene keten; dat houdt in dat de aansturing door de minister van I&M plaats vindt binnen zijn functionele keten

Bijlage 4: bestuurlijke aandachtspunten landzijde bij een incident / ramp op zee

bestuurlijke maatregelen	• Incidenten- en rampenbestrijding op zee vindt plaats conform het Rampenplan voor de Noordzee, maar gemeenten en regio's benutten voor aanpak van de gevolgen voor landzijde hun eigen crisisorganisatie. Bewaak bestrijdingsmaatregelen zoals⁵: - slachtofferhulp, informatievoorziening aan verwanten- en eventueel de bestrijding van gevolgen voor landzijde zoals kustverontreiniging
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Bewaak bij (veel) buitenlandse slachtoffers: - opvang en faciliteren van buitenlandse autoriteiten en onderzoeksteams.
coördinatie	• Havens: een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio fungeert in twee verschillende ketens (algemeen en functioneel: havens) en heeft zowel met de minister van I&M te maken als met de commissaris van de Koningin namens de minister van V&J.• Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?

⁵ Bron: Rampenplan voor de Noordzee 2009, deel B, par. 4.3.

5 Milieu

voor kwaliteit van het water en de waterbodem, zie *bestuurlijke netwerkkaart oppervlaktewater en waterkering*;
voor kernongevallen zie *bestuurlijke netwerkkaart kernongeval*

crisistypen	bodem, lucht • verontreiniging van bodem of lucht afvalstoffen • incident waardoor het nodig is maatregelen te treffen ten aanzien van afvalstoffen gevaarlijke stoffen • onduelbaar gevaar voor de gezondheid van de mens of voor het milieu als gevolg van stoffen, preparaten of genetisch gemodificeerde organismen, of handelingen daarmee• gevolgen van een milieu-incident voor de voedselketen
bevoegd gezag	algemeen • vergunningverlener of orgaan waaraan moet worden gemeld bodem • gedeputeerde staten, bij spoed commissaris van de Koningin• B&W van de 4 grote gemeenten• besturen van de 7 grote plusregio's• besturen van 25 andere aangewezen gemeenten• bevoegdheden kunnen zijn overgedragen aan regionale milieudiensten lucht • commissaris van de Koningin afvalstoffen • gedeputeerde staten• voor inrichtingen het gezag dat de vergunning verleent of aan wie moet worden gemeld, in overige gevallen B&W• bij spoed minister I&M gevaarlijke stoffen algemeen - voedselketen i.h.b. • minister VWS• minister I&M• minister EL&I
soorten maatregelen	• eigen maatregelen van een ieder (zorgplicht voor het milieu), in het bijzonder van degene die de inrichting drijft waarin een incident heeft plaatsgevonden waardoor nadelige gevolgen voor het milieu zijn ontstaan of dreigen te ontstaan en van degene die de activiteit verricht waardoor zich milieuschade of een onmiddellijke dreiging daarvan voordoet• handhaving wettelijke of vergunningsvoorschriften• maatregelen bij een bodem- of luchtverontreiniging, ten aanzien van afvalstoffen of ten aanzien van

stoffen, preparaten of genetisch gemodificeerde organismen, of handelingen daarmee die een onduelbaar gevaar voor de gezondheid van de mens of voor het milieu opleveren

- maatregelen ten aanzien van de voedselketen
- algemene rampenbestrijding

Eigen maatregelen

- Een ieder: er rust een zorgplicht voor het milieu op een ieder, dus bij een incident dienen direct eigen maatregelen te worden getroffen.
- Deze plicht is wettelijk gespecificeerd voor inrichtingen in het algemeen, afvalvoorzieningen en voor degenen die los van inrichtingen of voorzieningen activiteiten bedrijven die leiden of kunnen leiden tot nadelige gevolgen voor het milieu.

Bevoegd gezag

- Overheid: milieutaken zijn decentraal belegd in de bestuurlijke hoofdstructuur (gemeente/verlengd lokaal bestuur, provincie). De decentrale overheden maken in dit verband dus deel uit van de functionele ketens milieu.
- Bij een ramp kunnen bevoegde gezagen zowel bevoegd zijn in het kader van de algemene rampenbestrijding als bevoegd zijn op grond van milieurecht.

Algemeen

- De vergunningverlener of het orgaan waaraan moet worden gemeld kan spoedbestuursdwang uitoefenen.

Milieugevaarlijke stoffen, gevolgen voor de voedselketen

- De Voedsel en waren autoriteit (VWA) bewaakt de voedselveiligheid. De minister van VWS (en de VWA namens de minister) kan handhavend optreden en maatregelen treffen bij overschrijding van wettelijk normen.

- De minister van I&M kan vergaande maatregelen treffen indien bepaalde stoffen, preparaten, genetisch gemodificeerde organismen of handelingen daarmee onduelbaar gevaar opleveren voor de gezondheid of het milieu, zoals:

- stopzetten van de productie;
- vernietigen van producten (bijv. gewassen);
- verbieden van het betreden van gebieden (ook zeegebieden: verbod visserij) en
- het verwijderen van mensen, dieren, planten en goederen uit gebieden (dus ook evacuatie).

Voor kernongevallen bestaat een vergelijkbare voorziening, zie *bestuurlijke netwerkkaart kernongeval*.

- De minister van EL&I heeft een eigen bevoegdheid ten aanzien van dieren die worden gehouden bij een milieuintcident (zoals opstallen) en in het algemeen - ongeacht de oorzaak - eigen bevoegdheden ten aanzien van alle handelingen in de voedselketen (ook visserij en landbouw).

Bodemverontreiniging

- De overheid kan bevelen geven aan degene die een activiteit uitvoert waardoor de bodem is of wordt verontreinigd of de overheid kan zelf maatregelen treffen.
- Het bevoegd gezag is meestal gedeputeerde staten (bij spoed de commissaris van de Koningin). In plaats van GS zijn bevoegd in hun gebied het college van B&W van de vier grote gemeenten, de besturen van de zeven grote plusregio's en van 25

andere aangewezen gemeenten (bij spoed de burgemeester of voorzitter).

- Bevoegdheden kunnen zijn overgedragen aan regionale milieudiensten.
- De burgemeester – indien hij zelf niet tot het bevoegd gezag behoort – en de regionale VROM-inspecteur kunnen GS of ander bevoegd gezag verzoeken op te treden.

Luchtverontreiniging

- De commissaris van de Koningin kan bevelen geven aan inrichtingen, algemene voorschriften geven gericht tot een ieder (bijv. verkeersmaatregel bij smog). Uitoefening van deze bevoegdheden is gekoppeld aan gekwantificeerde normen en een voorgeschreven methode voor beoordeling van de luchtkwaliteit (par. 5.2.4 en 5.2.5 Wet milieubeheer).
- De burgemeester en de regionale VROM-inspecteur kunnen de commissaris verzoeken op te treden.

Afvalstoffen

- Maatregelen: het opleggen van verplichtingen of verboden.
- Het bevoegd gezag is gedeputeerde staten. Voor inrichtingen is het bevoegd gezag het gezag dat de vergunning verleent of aan wie moet worden gemeld en voor overige gevallen het college van B&W.
- De minister van I&M kan verzoeken op te treden of in geval van spoed – of bij niet-optreden door decentraal gezag – zelf optreden.

Advies door inspecteur en burgemeester

- Maatregelen lucht en bodem: eerst advies door regionale VROM-inspecteur en de betrokken burgemeester, tenzij spoed.

RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu)

- Het RIVM kan ondersteuning bieden. Bij grotere ongevallen formeert het RIVM samen met andere organisaties het Beleidsondersteunend team milieu-incidenten (Bot-mi). Ook het centrum Gezondheid en Milieu van het RIVM kan ondersteuning bieden (gezondheidsonderzoek bij rampen).

Noodbevoegdheid burgemeester

- De burgemeester (of voorzitter veiligheidsregio) zou op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid (inclusief het opperbevel) in verband met de openbare orde en veiligheid maatregelen kunnen treffen in afwijking van het milieurecht. Toepassing van het beginsel van subsidiariteit houdt echter in dat hij een verzoek tot optreden doet aan het bevoegd gezag; de burgemeester (of voorzitter veiligheidsregio) past hier dus in beginsel niet zijn bevoegdheden toe.

Relatie met regionaal beleidsteam en commissaris van de Koningin

- De regionale VROM-inspecteur is tevens rijksheer voor I&M: hij vertegenwoordigt de minister in een regionaal beleidsteam.
- Voor de relatie rijksheer I&M – commissaris van de Koningin, zie *bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.
- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van de inspecteur onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader die andere partij dwingend bijsturen
 - aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft

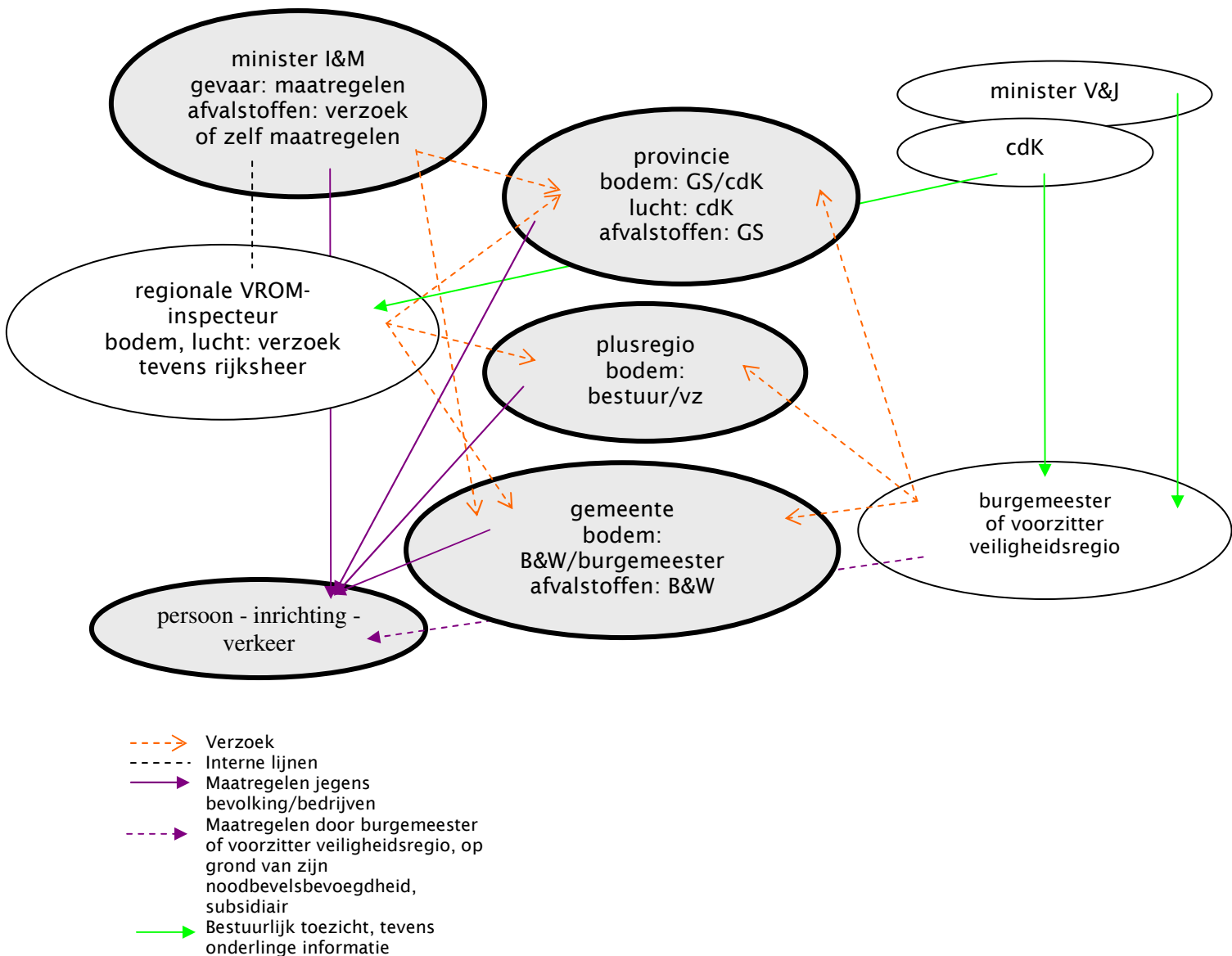
de maatregelen zelf - overleg voeren met de inspecteur of 'bovenlangs' verzoeken jegens de inspecteur dwingend op te treden.

- Vice versa, als de regionale VROM-inspecteur een maatregel van een burgemeester of voorzitter

veiligheidsregio onverantwoord acht, kan hij verzoeken dat de commissaris ingrijpt; de minister van I&M kan aan de minister van V&J verzoeken in te grijpen.

functionele ketens milieu

algemene keten

Bijlage 5: bestuurlijke aandachtspunten milieu

bestuurlijke maatregelen

- Het zich voordoen van een milieu-incident is niet altijd evident.
Verontreinigd bluswater of een bodemverontreiniging bij een transportongeval zijn voorbeelden van milieu-incidenten die zich voordoen als 'onderdeel' van een groter incident. Het milieu-aspect moet niet worden veronachtzaamd, anders ontstaat er een 'ramp na de ramp' met mogelijk gevolgen voor de volksgezondheid of lange termijn effecten voor de gezondheid van direct betrokkenen.
- Andersom kan een milieu-incident op zich meer terreinen raken dan alleen het milieu, zoals volksgezondheid, gewassen, veeteelt en visserij (voedselketen).
Naast de gevolgen voor het milieu is het daarom essentieel een beeld te hebben van directe effecten en mogelijke neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk:
 - feiten: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten
 - netwerk: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen
 - netwerk: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht
- In geval van een milieu-incident dat gevolgen kan hebben voor de voedselketen informeer onmiddellijk de rijksheren van EL&I (vestigingsdirecteur Regionale zaken voor landbouw) en van I&M (regionale VROM inspecteur).

zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening

- Stem meteen af met de betrokken overheden wie de bevolking voorlicht en wie met de media communiceert
 - jegens slachtoffers en verwanten en ten aanzien van de bevolking in het algemeen: essentieel is de directe zichtbaarheid van burgemeester en voorzitter veiligheidsregio als boegbeeld openbaar bestuur ook indien het treffen van maatregelen bij een ander overheidsorgaan ligt
- Bij mogelijke of veronderstelde gevolgen voor de volksgezondheid heeft onmiddellijke informatieverschaffing aan de bevolking de hoogste prioriteit (crisiscommunicatie).
- Crisiscommunicatie is ook cruciaal indien er geen sprake zou zijn van risico's.

coördinatie

- Indien het overheidsorgaan dat maatregelen treft niet de burgemeester is van de getroffen gemeente: stem maatregelen af met de burgemeester(s) of voorzitter veiligheidsregio.
- Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten.
- Een burgemeester (zelfstandig of collegiaal) fungeert in twee verschillende ketens (algemeen en functioneel: een milieucollegie) en heeft zowel met de minister van I&M te maken als met de commissaris van de Koningin namens de minister van V&J.
Bovendien kan hij te maken krijgen met maatregelen van de ministers van VWS en van EL&I.
- Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen?
Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?
- Bevoegd gezag voor het incident of indien bestuurlijk is opgeschaald de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid en betrokken inspecties.

6 Kernongeval

crisistypen	• (dreigend) kernongeval
bevoegd gezag	categorie A-object • minister EL&I, voor deze VROM Inspectie (coördinatie)• elke minister op zijn terrein• voorzitter veiligheidsregio categorie B-object • burgemeester of voorzitter veiligheidsregio
soorten maatregelen	• alle benodigde maatregelen op de getroffen beleidsterreinen• bevelen aan beheerders van objecten

Indeling kernongevallen en bevoegd gezag

Kernongevallen zijn verdeeld in twee typen: ongevallen met categorie A-objecten en ongevallen met categorie B-objecten.

- Bestrijding van een ongeval met categorie A-objecten vindt centraal plaats (ministers onder coördinatie van EL&I), in samenwerking met het regionale gezag.

Onder categorie A-objecten vallen de in werking zijnde kerncentrales in en nabij Nederland, onderzoeksreactoren, satellieten en schepen die gebruik maken van kernenergie, nucleair defensie materiaal en transporten van hoog radioactieve afvalstoffen van een kernenergiecentrale.

- Objecten in het buitenland worden als categorie A-object behandeld.
- Bestrijding van een ongeval met categorie B-objecten vindt decentraal plaats (burgemeester of voorzitter veiligheidsregio), waarbij kan worden besloten het ongeval te bestrijden als een ongeval met een categorie A-object.

Onder categorie B-objecten vallen alle andere objecten dan categorie A-objecten waar sprake is van de aanwezigheid van radioactieve

stoffen, zoals installaties voor uraniumverrijking, verwerking en opslag van radioactieve stoffen, locaties (vast en mobiel) waar radioactieve stoffen en bronnen worden gemaakt of gebruikt, en overige transporten.

Nationale coördinatie en nationale maatregelen

- Op centraal niveau berust de coördinatie bij de minister van EL&I, voor deze operationeel bij de VROM Inspectie (dus bij I&M).
Elke minister kan op zijn terrein de nodige maatregelen treffen (geadviseerd door de Eenheid Planning en Advies nucleair – EPAn), in overleg met de minister van EL&I en met de betrokken voorzitter veiligheidsregio en commissaris van de Koningin, tenzij spoed overleg onmogelijk maakt. Het kan onder meer de volgende maatregelen betreffen:
 - toegang van mensen, dieren, planten, goederen tot verontreinigd gebied
 - verblijf binnenshuis van mens en dier
 - brengen van mensen, dieren, planten, goederen binnen verontreinigd gebied naar elders binnen of buiten dit gebied

- ontsmetten mensen, dieren, goederen
- verstrekken beschermende stoffen aan mensen
- geneeskundig, veterinaire onderzoek
- begraven, verbranden, bewaren, behandelen, vervoeren van lijken
- versnellen afvoer of doorspoelen van verontreinigd oppervlaktewater
- beschermen oppervlaktewater en drinkwatervoorziening
- maatregelen t.a.v. onttrekken primair slib aan slibverwerkingsproces
- verbieden, beperken gebruik oppervlaktewater
- maatregelen telen, oogsten land- en tuinbouwproducten; sluiten van kassen; weiden, vangen, slachten van dieren en vissen
- De commissaris van de Koningin, de voorzitter veiligheidsregio, de burgemeester, het dagelijks bestuur van het waterschap en van andere openbare lichamen verlenen hun medewerking aan de uitvoering en handhaving van door een minister getroffen maatregelen.

Burgemeester, voorzitter veiligheidsregio

- De (nationale) Eenheid Planning en Advies nucleair (EPAn) beoordeelt de stralingsrisico's, formuleert aanbevelingen en communiceert deze beoordelingen en adviezen naar de voorzitter van de betrokken veiligheidsregio's (of in geval van een ongeval met een B-object: de burgemeester).
- Zolang de organisatie op nationaal niveau (waaronder de EPAn) nog niet is opgeschaald, is regionale en lokale besluitvorming gebaseerd op: het regionale NPK-rampbestrijdingsplan (NPK = Nationaal plan kernongevallenbestrijding); de informatie vanuit de betreffende

exploitant en informatie vanuit de hulpdiensten ter plaatse.

- Bij een ongeval met een categorie B-object kan de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio gebruik maken van zijn algemene bevoegdheden ter handhaving van de openbare orde en de openbare veiligheid.
- Een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio die bij een ongeval met een categorie B-object maatregelen treft, meldt dat aan de minister van EL&I, aan de minister wie het aangaat en aan de commissaris van de Koningin.
- Een voorzitter veiligheidsregio kan bij een ongeval met een categorie A-object ook maatregelen treffen en voorschriften uitvaardigen ten aanzien van de gevolgen (niet jegens de beheerder van een object).

Hij trekt deze voorschriften in en beëindigt de door hem getroffen maatregelen zodra een minister overeenkomstige regels stelt of maatregelen treft, of aan hem meedeelt de voorschriften in te trekken of de maatregelen te beëindigen.

Bevel aan beheerder van object

- Het geven van een bevel aan de beheerder van een categorie A-object door de minister van EL&I gebeurt tezamen met de minister van SZW indien de gevolgen van het ongeval zich waarschijnlijk zullen beperken tot de veiligheid binnen de betrokken inrichting. Een burgemeester kan de minister(s) verzoeken van deze bevoegdheid gebruik te maken.
- Het geven van een bevel aan de beheerder van een categorie A-object door de minister van Defensie gebeurt in overeenstemming met de ministers van EL&I en van V&J; een burgemeester kan de minister verzoeken van deze bevoegdheid gebruik te maken.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan op grond van zijn

noodbevelsbevoegdheid een bevel geven aan een beheerder van een categorie B-object.

Maatregelen ten aanzien van oppervlaktewateren

- Naast maatregelen ten aanzien van oppervlaktewateren bij een ongeval met een categorie A object (zie hierboven), kan een beheerder maatregelen treffen bij een ongeval met een categorie B object. Het betreft onder meer:
 - versnellen afvoer of doorspoelen van verontreinigd oppervlaktewater
 - beschermen oppervlaktewater en drinkwatervoorziening
 - maatregelen t.a.v. onttrekken primair slib aan slibverwerkingsproces
 - verbieden, beperken gebruik oppervlaktewater

Relatie met regionaal beleidsteam en commissaris van de Koningin

- De regionale VROM-inspecteur is tevens rijksheer voor I&M: hij vertegenwoordigt de minister in een regionaal beleidsteam.
Vanwege de huidige splitsing van politieke verantwoordelijkheid (EL&I) en operationele uitvoering (VROM Inspectie, I&M) bij kernongevallen, is de positie van de VROM-inspecteur als rijksheer ongebruikelijk. Formeel treedt hij niet op namens EL&I, maar om operationele redenen ligt zijn betrokkenheid voor de hand in plaats

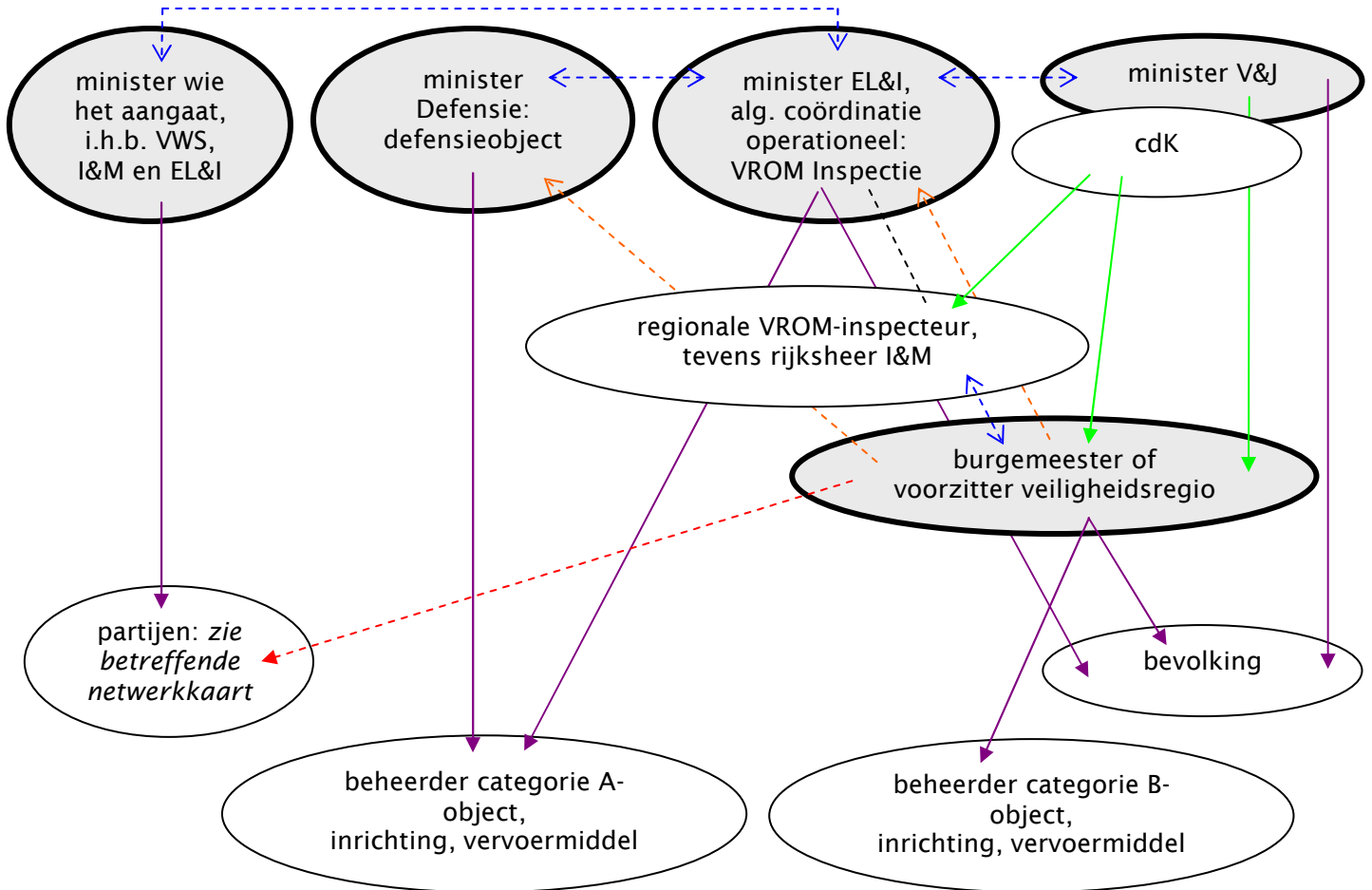
van betrokkenheid van de rijksheer van EL&I.

- Voor de relatie rijksheer – commissaris van de Koningin, zie *bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.
- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van een rijksheer onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader die rijksheer dwingend bijsturen
 - aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met die andere partij of ‘bovenlangs’ verzoeken jegens die andere partij dwingend op te treden.
- Vice versa, als een rijksheer, in het bijzonder de regionale inspecteur, een maatregel van een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio onverantwoord acht, kan hij verzoeken dat de commissaris ingrijpt. Een minister, in het bijzonder de minister van EL&I, kan aan de minister van V&J verzoeken in te grijpen.

Functionele ketens
i.h.b. gezondheidszorg,
drinkwater, voedsel,
dieren, oppervlaktewater

Kernongevallenbestrijding ·
Defensieobjecten **Alg. coördinatie**

Algemene keten
(bevolkingszorg)

- - - - -> Informatie en afstemming
- - - - - Interne lijnen
- > Maatregelen jegens bevolking / bedrijven
- - - - -> Verzoek treffen van maatregelen jegens beheerder object door burgemeester
- - - - -> Maatregelen voorzitter veiligheidsregio totdat betreffende minister optreedt of corrigeert
- > Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

Bijlage 6: bestuurlijke aandachtspunten kernongeval

bestuurlijke maatregelen

- Een incident waarbij straling vrijkomt kan gevolgen hebben voor verschillende sectoren, waaronder de volksgezondheid, de voedselketen, drinkwater en oppervlaktewater.
Het is essentieel dat een totaalbeeld wordt gevormd van alle directe effecten en neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk:
 - feiten: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten
 - netwerk: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen
 - netwerk: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht
- Naast beschermingmaatregelen voor en mogelijke evacuatie van de bevolking is het van groot belang bij het treffen van maatregelen risico's voor hulpverleners te kennen en te vermijden.
- Het op sterkte blijven van de hulpdiensten en van de bredere crisisorganisatie hangt nauw samen met informatie over en maatregelen ten behoeve van gezinnen van hulpverleners en leden van crisisstaven.
- De locatie van de crisisorganisatie zelf is afhankelijk van het incident en windrichting.
- Bij een groter kernongeval zal grote en onmiddellijke vraag ontstaan naar jodiumtabletten (jodiumprofylaxe).
Problemen ten aanzien van beschikbaarheid en distributie daarvan zullen leiden tot grote onrust.
Het regelen van beschikbaarheid en distributie tezamen met begeleidende informatie over gebruik, nut en noodzaak is cruciaal.

zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening

- Een incident waarbij straling vrijkomt kan leiden tot (grote) maatschappelijke onrust.
De feitelijke straling en de verspreiding daarvan kan sterk verschillen afhankelijk van het object, het incident en weersomstandigheden, maar in alle gevallen is crisiscommunicatie cruciaal.
- Crisiscommunicatie is ook cruciaal indien er geen sprake zou zijn van risico's.
- Jegens slachtoffers en verwanten en ten aanzien van de bevolking in het algemeen: ook indien sprake is van een ongeval met een categorie A-object is de

	directe zichtbaarheid van burgemeester en voorzitter veiligheidsregio als boegbeeld openbaar bestuur essentieel.
coördinatie	• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten. • Betrokken functionele ketens: stem maatregelen af met het openbaar bestuur. • Bij een kernongeval fungeert een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio in twee verschillende ketens (algemeen en functioneel: kernongevallenbestrijding). Bij een ongeval met een categorie A-object zal de voorzitter veiligheidsregio te maken krijgen met maatregelen van ministers elk op hun terrein en met de commissaris van de Koningin namens de minister van V&J. • Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar? • Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid en betrokken inspecties.

7 Infectieziekte

crisistypen	• (dreigende) infectieziekte, waaronder op de mens overdraagbare dierziekte (zoönose)
bevoegd gezag	• burgemeester• voorzitter veiligheidsregio• minister VWS• minister I&M• minister EL&I (bij zoönosen: maatregelen ten aanzien van de dierziekte)
soorten maatregelen	algemeen • maatregelen ten aanzien van individuen• maatregelen ten aanzien van gebouwen, terreinen, goederen en waren• verdeling van vaccins en therapeutische farmaproducten schepen en luchtvaartuigen, (lucht)havens • maatregelen ten aanzien van schepen of luchtvaartuigen• maatregelen ten aanzien van personen en goederen na aankomst schip of luchtvaartuig• maatregelen ten aanzien van vervoers- en (lucht)havenexploitanten maatregelen ter wering, preventie en bestrijding van zoönosen

Algemeen

- De dagelijkse afhandeling van relatief veel voorkomende infectieziekten moet worden onderscheiden van de situatie waarin sprake is van ernstige infectieziekten die een bestuurlijke interventie vereisen.
- Afhankelijk van de infectieziekte, kan één enkel geconstateerd (of waarschijnlijk) geval reeds op een epidemie duiden, vanwege mogelijk vele niet bekende besmettingen.
- Infectieziekten zijn verdeeld in vier groepen, A, B1, B2 en C, met afnemende graad van gevaar; de minister van VWS kan een nieuwe ziekte inschalen (in een groep indelen) en een bestaande ziekte opschalen (in een hogere groep plaatsen).
- Onder groep A vallen vier ziekten: pokken, polio, SARS en (nu nog)

nieuwe influenza A (H1N1); deze laatste ziekte wordt vervangen door virale hemorrhagische koorts.

- Optreden vindt plaats conform de richtlijnen en draaiboeken van het RIVM - Centrum Infectieziektenbestrijding.
- Een infectieziekte kan ook zijn oorsprong vinden in een dierziekte die overdraagbaar is op mensen (zoönose).

Bevoegd gezag

- De minister van VWS geeft leiding aan de bestrijding van een (dreigende) epidemie van een infectieziekte behorend tot groep A.

De voorzitter veiligheidsregio draagt zorg voor de bestrijding van een (dreigende) epidemie van een infectieziekte behorend tot groep A.

De minister kan de voorzitter van de veiligheidsregio opdragen hoe de bestrijding ter hand te nemen, waaronder begrepen het opdragen tot het toepassen van maatregelen waartoe de voorzitter bevoegd is.

- De burgemeester geeft leiding aan de bestrijding van de infectieziekten behorend tot groep B1, B2 en C.
De burgemeester die het aangaat kan de minister verzoeken de bestrijding van een infectieziekte behorend tot groep B1 of B2 over te nemen; de burgemeester voert uit.
- De minister van VWS kan bevelen ('opdracht', 'aanwijzing') geven aan een burgemeester in geval van taakverwaarlozing bij bestrijding van infectieziekten behorend tot groep B1, B2 en C bij ernstig gevaar voor de volksgezondheid.
- De minister van I&M kan bevelen geven aan de gezagvoerder van een schip of een luchtvaartuig inzake de (lucht)haven van aankomst.
De burgemeester – of voorzitter veiligheidsregio ten aanzien van een infectieziekte behorend tot groep A – kan maatregelen treffen inzake passagiers en goederen.
- De minister van VWS voert bestuurlijk afstemmingsoverleg met de minister van I&M en met de betrokken burgemeesters en voorzitters veiligheidsregio.
- De minister van I&M – in overeenstemming met de minister van EL&I – kan vrijstelling verlenen voor toepassing van een verboden biocide.
- De minister van EL&I is bevoegd gezag ten aanzien van wering, preventie en bestrijding van een zoonose voor wat betreft de maatregelen ten aanzien van de dierziekte. De minister van VWS treft de maatregelen ten aanzien van de infectieziekte.

Maatregelen

- Maatregelen kunnen onder meer zijn:
 - personen ter isolatie opnemen in een daartoe door de minister van

VWS aangewezen ziekenhuis (de burgemeester kan handhavend optreden tegen het ziekenhuis) en onderzoek gelasten;

- opleggen quarantaine (isolatie heeft betrekking op mensen waarbij besmetting is vastgesteld of wordt vermoed, terwijl quarantaine betrekking heeft op mensen die mogelijk besmet zijn vanwege contact met een besmet of vermoedelijk besmet persoon);
- verbod verrichten werkzaamheden;
- maatregelen inzake gebouwen, terreinen (sluiten, verbod betreden, ontsmetten), goederen en waren (ontsmetten, vernietigen).
- De minister van I&M kan een (lucht)haven aanwijzen voor aankomend schip of luchtvaartuig.
- De burgemeester kan maatregelen treffen ten aanzien van de toelating tot of de onttrekking aan het vrije verkeer van personen en goederen van het schip of luchtvaartuig nadat het is aangekomen (dat wil zeggen: of de passagiers of goederen van boord mogen en of anderen aan boord mogen).
- De burgemeester kan bevelen geven aan vervoers- en (lucht)havenexploitanten ten aanzien van het geven van voorlichting, het treffen van technisch-hygiënische maatregelen, meewerken aan onderzoek van reizigers naar de aanwezigheid van infectieziekten, controle op aanwezigheid van besmetting, sluiten van gebouwen of terreinen en ontsmetting.
- Voor verdergaande maatregelen inzake vervoer en havens kan de minister van I&M zijn daartoe bestemde noodbevoegdheden aanwenden.
- Ter bestrijding van vectoren (insecten, andere dieren, planten of substanties die drager kunnen zijn van een ziekte) kan de minister van I&M in overeenstemming met de minister van EL&I vrijstelling verlenen voor het gebruik van een verboden biocide.

- De minister van EL&I kan vergaande maatregelen treffen ter wering, preventie en bestrijding van een zoonose voor wat betreft de dierziekte, zoals vervoersverboden, schorsing van markten, opstallen en ruimen, *zie verder de bestuurlijke netwerkkaart dierziekte.*

GGD

- De regionale gezondheidsdienst (met de – historische – naam gemeentelijke gezondheidsdienst, GGD) informeert de burgemeester, voorzitter veiligheidsregio en de Inspectie voor de gezondheidszorg (IGZ) en meldt het geval aan het RIVM, Centrum infectieziektebestrijding.
- De burgemeester treft maatregelen niet dan na advies van de GGD; maatregelen worden door – of onder aanwijzing van – de GGD uitgevoerd.

Vaccins

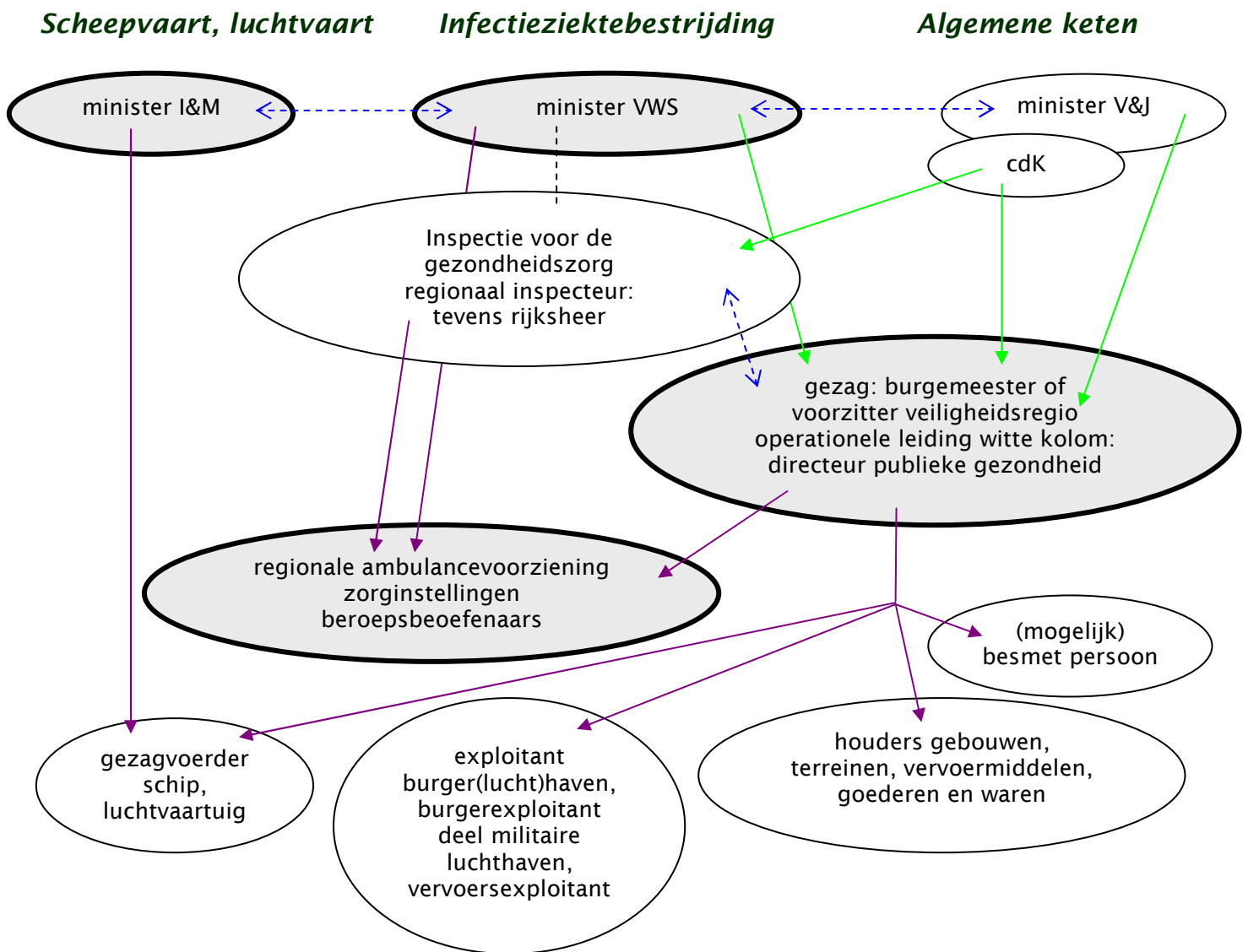
- De minister van VWS kan regels stellen over de verdeling van vaccins en therapeutische farmaproducten bij beperkte beschikbaarheid of als ten behoeve van de bestrijding van een infectieziekte behorend tot groep A prioriteiten moeten worden gesteld. De minister stemt dit af met de minister van V&J ten aanzien van de openbare orde en veiligheidsaspecten.

Veiligheidsregio, minister VWS en Inspectie voor de gezondheidszorg (IGZ)

- De directeur publieke gezondheid adviseert de burgemeester(s) of voorzitter veiligheidsregio, indien in de algemene keten opschaling plaatsvindt naar grip 3 of 4. De directeur publieke gezondheid vervult dan de functie van operationeel leider in de witte kolom, *zie bestuurlijke netwerkkaart geneeskundige hulpverlening algemeen.*
- In niet-acute situaties kan de minister van VWS – al dan niet op advies van de IGZ – bevelen geven aan zorgaanbieders.
- In dringende omstandigheden kan de IGZ-inspecteur bevelen geven aan zorgaanbieders.
- Voor de rol van de IGZ-inspecteur als rijksheer, *zie bestuurlijke netwerkkaart geneeskundige hulpverlening algemeen.*

Openbaar ministerie

- De burgemeester informeert direct de officier van justitie vanwege de rechterlijke toetsing van maatregelen van isolatie, medisch onderzoek of quarantaine.

- > Informatie en afstemming
- Interne lijnen
- Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

NB 1. de GGD voert maatregelen uit voor burgemeester of voorzitter veiligheidsregio

NB 2. de burgemeester en voorzitter veiligheidsregio maken zowel deel uit van de functionele keten infectieziektebestrijding, als van de algemene keten; dat houdt in dat de aansturing door de minister van VWS plaats vindt binnen zijn functionele keten

Bijlage 7: bestuurlijke aandachtspunten infectieziekte

bestuurlijke maatregelen	• Een infectieziekte kan maatschappelijk ontwrichtend werken. Naast de bestrijding van de ziekte zelf is het daarom essentieel een beeld te hebben van maatschappelijke effecten / neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten, bijvoorbeeld indien mensen niet meer naar hun werk gaan of indien scholen worden gesloten.- <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen- <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht• Zijn maatregelen in andere sectoren mogelijk waardoor de kans op besmetting wordt verkleind waarmee de hoeveelheid mensen die tegelijkertijd een beroep kan doen op de medische sector afneemt? Dat wil zeggen: verlengen van de <i>bell curve</i> of klokgrafiek, daarmee verlagen van de piek.• Vaccinatie: bij tekort aan vaccins zullen prioriteiten moeten worden gesteld, hetzij nationaal, hetzij decentraal. Ook indien het goed is onderbouwd, zal dit leiden tot onbegrip en mogelijk vormen van burgerlijke ongehoorzaamheid.
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Essentieel is de afstemming tussen VWS en gemeenten/regio's over wie wat zegt. Indien VWS (of RIVM) in een gebied de bevolking informeert, dient dit ten minste te zijn afgestemd met de betreffende gemeenten of regio's.• In het algemeen voor gemeenten en regio's: wees bedacht wat wel en wat niet gezegd kan worden ter aanvulling op informatie van de centrale overheid.• Wees zeer proactief ten aanzien van het – doorlopend – informeren van de bevolking ook indien geen sprake zou zijn van risico's.• Tijdig, open en laagdrempelig optreden van de burgemeester kan de-escalerend werken. Is de burgemeester voldoende zichtbaar? Dat is met name cruciaal indien er sterfgevallen zijn.
coördinatie	• Afstemming tussen Rijkshoof VWS en

gemeenten/regio over uitvoering van VWS maatregelen is nodig, in het bijzonder bespreken van mogelijke fricties:

- is het mogelijk landelijke maatregelen regionaal specifiek uit te voeren om onnodige problemen te voorkomen?
- Afstemming met EL&I (via rijksheer) is nodig in geval van een zoonose.
- Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten met name waar de continuïteit van de levering van diensten en producten op het spel staat.
- Betrokken functionele ketens: stem maatregelen af met het openbaar bestuur.
- Een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio fungeert in twee verschillende ketens (algemeen en functioneel: infectieziektebestrijding) en heeft zowel met de minister van VWS te maken als met de commissaris van de Koningin namens de minister van V&J.
Bovendien kan hij te maken krijgen met maatregelen van de minister van I&M.
- Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen?
Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?
- Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid en betrokken inspecties.

8 Dierziekte

crisistypen	• (dreigende) ernstige dierziekte
bevoegd gezag (nationaal)	• minister EL&I• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio (alleen ten aanzien van de gevolgen voor de openbare orde)
soorten maatregelen	• eigen maatregelen houder van dieren• bestrijdingsmaatregelen• handhaving openbare orde

Dierziekten algemeen

- De afhandeling van milde en relatief veel voorkomende dierziekten moet worden onderscheiden van de situatie waarin sprake is van een ernstige dierziekte die een bestuurlijke interventie vereist.
- De rijksheer van EL&I verschaft aan een betrokken veiligheidsregio duidelijkheid over de aard van een ziekte en over de maatregelen die EL&I treft.

Eigen maatregelen

- De houder van dieren dient maatregelen te treffen ter voorkoming van besmetting en verspreiding of ter beperking of ongedaanmaking van omvang en gevolgen.

Bevoegd gezag

- Het optreden door de overheid bij een dierziekte is gecentraliseerd: voorbehouden aan de minister van EL&I en voor enkele besluiten aan de Europese commissie.
- De rol van de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio is beperkt tot (mogelijke) gevolgen voor de openbare orde (optreden bij een dreigende verstoring van de openbare orde met inbegrip van het trachten te voorkomen van een verstoring en optreden bij een daadwerkelijke verstoring van de openbare orde).
- Als Defensie optreedt ter ondersteuning van de Algemene inspectiedienst (AID - Voedsel en

Waren Autoriteit), staan deze eenheden onder het gezag van de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio.

Regionaal crisiscentrum LNV (RCC LNV)

- Een vestigingsdirecteur van de directie Regionale zaken van EL&I geeft leiding aan een RCC LNV, coördineert de werkzaamheden van de uitvoerende diensten en draagt zorg voor de bestuurlijke afstemming met decentrale bestuurders in de algemene keten.
- Een RCC LNV treft namens de minister maatregelen op locatie (zoals beschermingszones rond een bedrijf).

Maatregelen

- Maatregelen om besmettelijke dierziekten te weren kunnen onder meer zijn:
 - verbieden invoer, reiniging / ontsmetting vervoermiddelen, reiniging / ontsmetting of vernietiging verpakkingsmateriaal, buiten Nederland brengen of doden en vernietigen, producten buiten Nederland brengen of behandelen zodat zij geen gevaar meer opleveren of vernietigen
- Maatregelen ter preventie en bestrijding van besmettelijke dierziekten kunnen onder meer zijn:
 - vervoersverbod (*standstill*)

- instelling beschermings- en toezichtsgebieden
- regels ter voorkoming van overbrenging van een besmettelijke dierziekte, zoals inzake het opsluiten van dieren, behandelen / onschadelijk maken producten van dierlijke oorsprong, diervoeder en vervoermiddelen, het betreden van bedrijven, fokken en export
- schorsing van markten, sluiting van diergaarden of vergelijkbare inrichtingen of deze verbieden indien niet wordt voldaan aan te stellen regels
- maatregelen tot bestrijding besmettelijke dierziekte, zoals afzonderen dieren, opstallen, plaatsen waarschuwborden, doden van zieke en verdachte dieren, reinigen en ontsmetten van gebouwen, behandelen van dieren of producten
- toepassing van een aantal van deze maatregelen op dieren die niet lijden aan een besmettelijke dierziekte, of niet van besmetting met een dergelijke dierziekte worden verdacht, maar die zodanige ziekteverschijnselen vertonen dat die dieren of de van die dieren afkomstige producten een gevaar voor de diergezondheid of volksgezondheid kunnen opleveren
- maatregelen ten aanzien van dieren die niet worden gehouden (in het wild levende dieren)

Milieu-incident

- Voor maatregelen in geval van een milieu-incident waardoor dieren (vermoedelijk) schadelijke stoffen hebben opgenomen, *zie bestuurlijke netwerkkaart milieu.*
- Voor maatregelen bij een kernongeval, *zie bestuurlijke netwerkkaart kernongeval.*

Diervoeders

- De Europese commissie en de minister van EL&I kunnen maatregelen treffen

ten aanzien van diervoeders, *zie bestuurlijke netwerkkaart voedsel.*

Zoönose

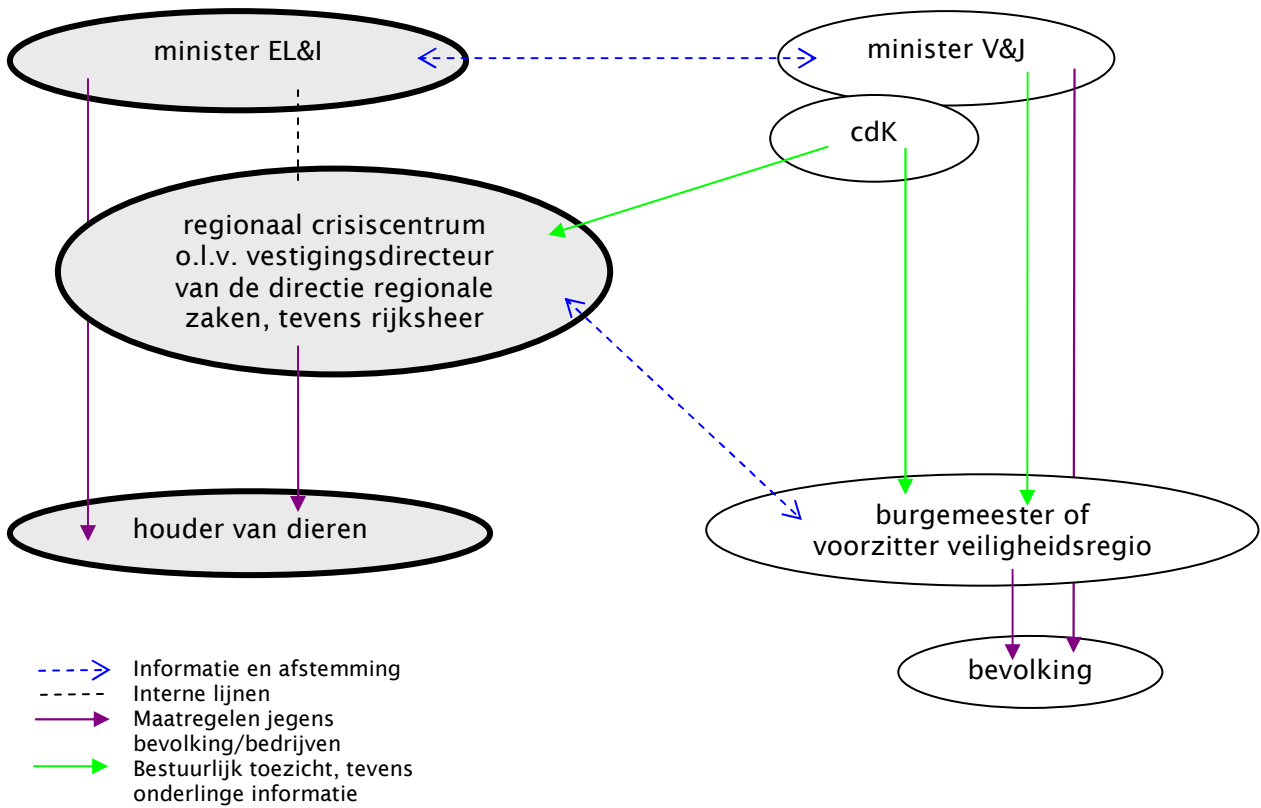
- Bij een op de mens overdraagbare dierziekte (zoönose) kan de minister van VWS of de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio maatregelen treffen ter bestrijding van de infectieziekte bij mensen, *zie bestuurlijke netwerkkaart infectieziekte.*

Relatie met regionaal beleidsteam en commissaris van de Koningin

- De directeur van een vestiging van directie Regionale zaken is tevens rijksheer voor EL&I: hij vertegenwoordigt de minister in een regionaal beleidsteam.
- Voor de relatie rijksheer EL&I – commissaris van de Koningin, *zie bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde.*
- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van de rijksheer van EL&I onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader die rijksheer dwingend bijsturen
 - aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met de rijksheer of ‘bovenlangs’ verzoeken jegens de rijksheer dwingend op te treden.
- Vice versa, als de rijksheer van EL&I een maatregel van een burgemeester of voorzitter van een veiligheidsregio onverantwoord acht, kan hij verzoeken dat de commissaris ingrijpt. De minister van EL&I kan aan de minister van V&J verzoeken in te grijpen.

Functionele keten dierziekten (nationaal)

Algemene keten

Bijlage 8: bestuurlijke aandachtspunten dierziekte

bestuurlijke maatregelen

- De uitvoering van de maatregelen zelf is operationeel, niet bestuurlijk.
Het kan wel gevolgen hebben die een bestuurlijke afweging vergen, namelijk indien prioriteiten moeten worden gesteld vanwege beperkte middelen – bijvoorbeeld indien tegelijkertijd een groot evenement plaatsvindt.
- Houd bij maatregelen in geval van een dierziekte rekening met ontduikingsgedrag, bijvoorbeeld spoedvervoer en slacht.
- In geval van verzet tegen EL&I-maatregelen kan sprake zijn van (dreigende) verstoring van de openbare orde.
Ook stress en onzekerheid over compensatie kan leiden tot maatschappelijke onrust en verzet tegen maatregelen.
De handhaving van de openbare orde moet echter zo min mogelijk gaan ten koste van begrip voor de situatie waarin getroffen bedrijven en gezinnen zich bevinden.
- Waar gemeenten/regio's geen invloed hebben op maatregelen en eventuele schadevergoeding door de centrale en Europese overheid, kunnen gemeenten en regio's op ander vlak wel ondersteuning bieden en betrokkenheid tonen, bijvoorbeeld met psychosociale hulp.
- Wie stelt een schadeloket in? Is er één centraal loket of zijn er meerdere loketten decentraal?
Gemeenten of regio's kunnen een schadeloket inrichten ter facilitering van getroffen bedrijven, maar duidelijk moet zijn dat gemeenten of regio's zelf niet garant staan voor vergoedingen.

zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening

- Essentieel is de afstemming tussen EL&I en gemeenten/regio's (en eventueel VWS) over wie wat zegt.
Indien EL&I bedrijven in een gebied informeert, dient dit ten minste te zijn afgestemd met de betreffende gemeenten of regio's.
- In het algemeen geldt voor gemeenten en regio's: wees bedacht wat wel en wat niet gezegd kan worden ter aanvulling op informatie van de centrale overheid, met name wat betreft financiële aspecten.
- Uitleg van EL&I zijde zal anders zijn dan het tonen van betrokkenheid door burgemeesters.
Tijdig, open en laagdrempelig optreden van de burgemeester kan de-escalerend werken. Is de burgemeester voldoende zichtbaar?
Doelgroepen zijn in eerste instantie: getroffen bedrijven en gezinnen.
- Daarnaast is direct uitleg aan de gehele bevolking

	nodig ten aanzien van de volksgezondheid: kan de dierziekte worden overgedragen op mensen (zoönose)? Communiqueer ook eventuele onzekerheid hierover.
coördinatie	• De rijksheer EL&I initieert en bewaakt overleg met gemeenten / regio's over informatievoorziening en over uitvoering van EL&I maatregelen, in het bijzonder om mogelijke fricties te bespreken: - is het mogelijk landelijke maatregelen regionaal specifiek uit te voeren om onnodige problemen te voorkomen (bijvoorbeeld door fasering van uitvoeringsmaatregelen)? • Afstemming tussen VWS (rijksheer) en gemeenten/regio is nodig in geval van een zoönose. • Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar? • Bevoegd gezag voor de dierziektebestrijding: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid en betrokken inspecties.

9 Justitie algemeen

voor terrorisme zie *bestuurlijke netwerkkaart terrorisme*

crisistypen	• gijzelingen, kapingen, extremisme en dergelijke• problemen in penitentiaire inrichtingen• verstoring van de rechtspleging
bevoegd gezag	• officier van justitie• College van procureurs-generaal• minister Veiligheid en Justitie• penitentiaire inrichting: directeur, landelijke coördinatie door Dienst Justitiële Inrichtingen DJI, officier van justitie, en alleen voor openbare veiligheid: burgemeester of voorzitter veiligheidsregio
soorten maatregelen	• normale strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde• bewaken en beveiligen penitentiaire inrichting: • eigen maatregelen directeur en coördinatie DJI• rampenbestrijding continuïteit rechtspleging: • minister Veiligheid en Justitie• president van een gerechtshof• president van een rechtbank

Opschaling

- De strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde ligt in beginsel bij een regioparket. Opschaling is mogelijk naar het College van procureurs-generaal en naar de minister van Veiligheid en Justitie (centralisatie).
- Opschaling kan asynchroon zijn: alleen (delen) van de informatievoorziening en het mediabeleid zijn opgeschaald, niet het treffen van maatregelen.
- Opschaling van het treffen van maatregelen kent twee stappen:
 - het zwaartepunt blijft decentraal, maar hoger gezag stuurt bij (aanwijzingen);
 - het hoger gezag neemt over.
- Het College van procureurs-generaal beslist op verzoeken tot bijstand met uitzondering van de inzet van bijzondere bijstandseenheden.

Over de inzet van bijzondere bijstandseenheden (ondergebracht in de Dienst speciale interventies DSI, onderdeel van het KLPD) beslist de minister en in een aantal gevallen de voorzitter van het College namens de minister.

Bewaken en beveiligen van objecten, diensten en personen

- Naast de eigen verantwoordelijkheid van burgers en bedrijven is het uitgangspunt van overheidsoptreden dat decentraal (burgemeester of officier van justitie) wordt bepaald of veiligheidsmaatregelen door de overheid dienen te worden getroffen, tenzij op centraal niveau (het 'rijksdomein') wordt bepaald dat maatregelen nodig zijn.
- Voor bewaken en beveiligen in het rijksdomein kan de minister personen, objecten en diensten aanwijzen. De

burgemeester en officier van justitie voeren uit.

- Persoonsbeveiliging wordt uitgevoerd door het KLPD, zowel centraal als decentraal.
- In het kader van Nationale veiligheid wordt een landelijke aanpak ontwikkeld voor de verdeling van schaarste op het terrein van bewaken en beveiligen.

Gijzelingen, kapingen, extremisme e.d.

- Het regioparket informeert een burgemeester in geval van (mogelijke) effecten voor de openbare orde.
- De burgemeester heeft geen zeggenschap over de strafrechtelijke afhandeling van de gijzeling en dergelijke.
- Het Openbaar Ministerie heeft het gezag over de operatie en beslist over het moment van inzet van eenheden. Daaraan voorafgaand informeert hij de lokale driehoekspartners, zodat de burgemeester zo nodig tijdig de benodigde maatregelen kan treffen (zoals afzettingen, verkeersmaatregelen, op afstand houden van publiek, evacuatie van buurtbewoners).
- De afhandeling ligt in beginsel bij het parket. Opschaling kan plaatsvinden zoals hiervoor aangegeven.

Penitentiaire inrichtingen (p.i.)

- Een probleem van strafrechtelijke aard (bijvoorbeeld een gijzeling): normale afhandeling door de directeur in afstemming met een regioparket.
- Openbare orde speelt per definitie niet in een p.i., wel daar buiten: de directeur van de inrichting is verantwoordelijk voor de interne orde, de burgemeester is verantwoordelijk voor de openbare orde.
- Openbare veiligheid (brand, rampenbestrijding, geneeskundig) strekt zich wel uit tot het terrein van de p.i.: de directeur van de inrichting

treft eigen maatregelen, de burgemeester is eindverantwoordelijk. De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan desnoods evacuatie bevelen.

- Het hoofdkantoor van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) van het ministerie van Veiligheid en Justitie coördineert landelijke maatregelen voor de p.i.'s, zoals interne bijstand en problemen met meerdere inrichtingen.

Continuïteit rechtspleging

- Als bijvoorbeeld een deel van het land wordt geëvacueerd, kunnen maatregelen worden getroffen voor de continuïteit van de rechtspleging; dat zijn tijdelijke maatregelen inzake de rechterlijke organisatie en procesrecht (zoals wijziging van termijnen en van verschillende vormvoorschriften).
- In dit verband zijn voor V&J rijksheren aangewezen die namens de minister maatregelen kunnen treffen. Deze aanwijzing is echter verouderd: de commissaris van de Koningin is aangewezen als rijksheer terwijl de (hoofd)officier van justitie namens de minister overleg voert op decentraal niveau en gemandateerd kan worden voor de uitoefening van noodbevoegdheden.

Relatie met regionaal beleidsteam en commissaris van de Koningin

- De (hoofd)officier van justitie (niet de zaaksofficier) maakt deel uit van een regionaal beleidsteam.
- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van de hoofdofficier onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader de hoofdofficier dwingend bijsturen (dus zonder zich daarbij op het

terrein van het strafrecht te begeven)

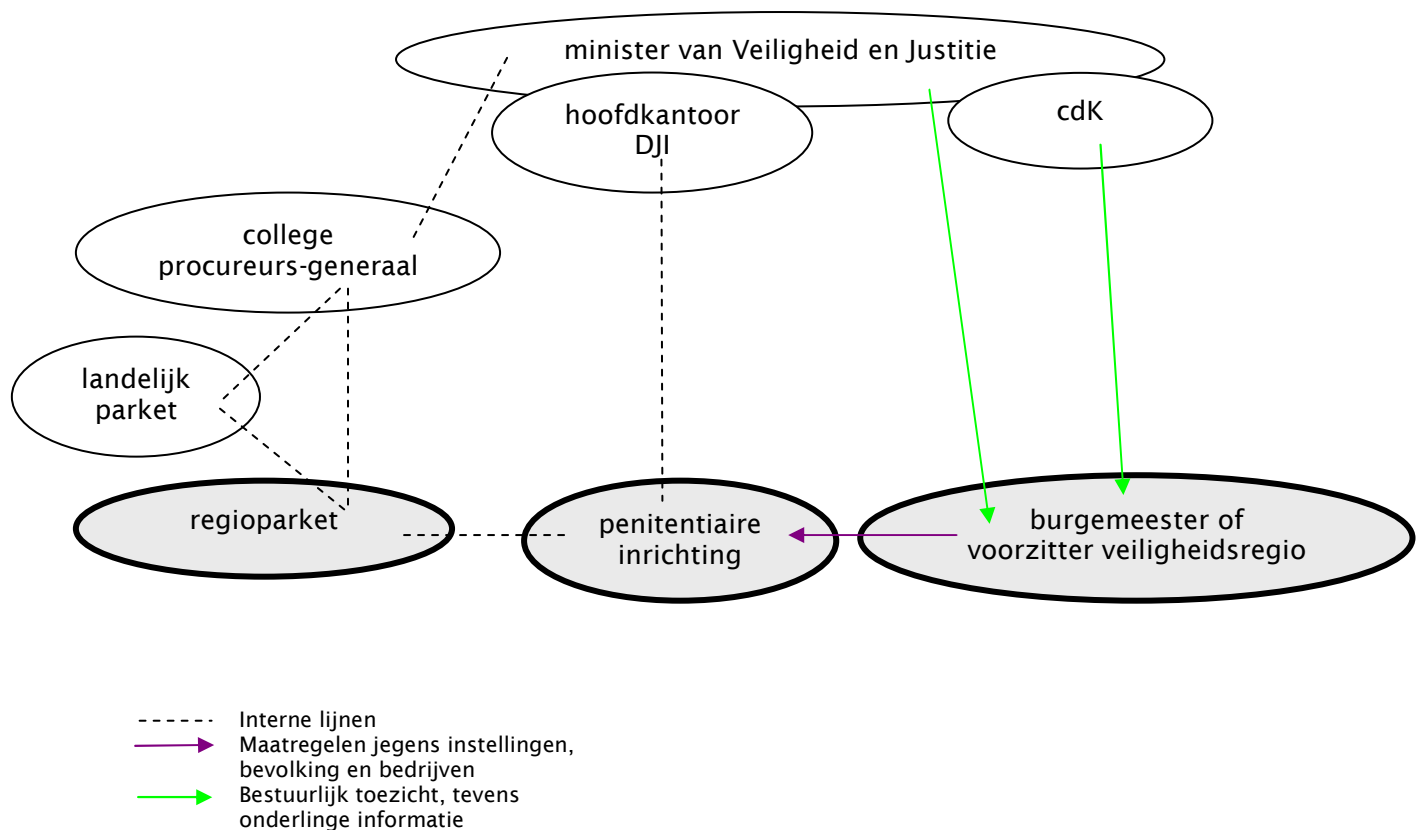
- aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking in het regionaal beleidsteam of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met de hoofdofficier of

‘bovenlangs’ verzoeken jegens de hoofdofficier dwingend op te treden.

- Vice versa, als de hoofdofficier van justitie een maatregel van een burgemeester of voorzitter van een veiligheidsregio onverantwoord acht, kan hij verzoeken dat de commissaris ingrijpt.

Functionele keten justitie algemeen

Algemene keten

Bijlage 9: bestuurlijke aandachtspunten justitie algemeen

bestuurlijke maatregelen	• Bij incidenten van primair strafrechtelijke aard (conform Handboek Crisisorganisatie Openbaar Ministerie), bewaakt het Openbaar Ministerie effecten / neveneffecten teneinde andere sectoren of organisaties die kunnen worden getroffen tijdig te informeren. In het bijzonder informeert het regioparket een burgemeester in geval van (mogelijke) effecten voor de openbare orde of openbare veiligheid.• Bij incidenten van strafrechtelijke aard waarbij tevens de openbare orde in het geding kan zijn, zoals de nasleep van een gewelddadige overval of een gijzeling: - bewaak de scheidslijn tussen justitie en de handhaving van de openbare orde.• Openbaar bestuur: bewaak gevolgen voor justitiële instellingen in geval van bijvoorbeeld een ramp /evacuatie: penitentiaire inrichtingen en rechtbanken/gerechtshoven/parketten; informeer het Openbaar Ministerie.
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Indien het noodzakelijk is of kan zijn dat de bevolking wordt geïnformeerd bewaakt het Openbaar Ministerie de afstemming met het openbaar bestuur hierover.• Indien er effecten / neveneffecten zijn voor andere sectoren dan alleen de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde, bewaakt het Openbaar Ministerie de afstemming met deze sectoren en in het bijzonder het openbaar bestuur ten aanzien van berichtgeving aan de pers. <i>Zie ook de bestuurlijke aandachtspunten genoemd in de bijlage bij de bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde.</i>
coördinatie	• Openbaar ministerie: bewaak afstemming met de Onderzoeksraad voor veiligheid conform het afstemmingsprotocol Onderzoeksraad voor veiligheid - Openbaar ministerie.

10 Terrorisme

crisistypen	• terroristische dreiging of aanslag
bevoegd gezag	• officier van justitie• College van procureurs-generaal• minister Veiligheid en Justitie• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio (rampenbestrijding en handhaving openbare orde)
soorten maatregelen	strafrecht: • normale strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde bestuurlijke maatregelen: • alertering• preventieve fouillering• bewaken en beveiligen• bestuurlijke maatregelen door ministers op hun beleidsterreinen of door minister V&J op de beleidsterreinen van deze ministers• wetsontwerp: bestuurlijke maatregelen jegens personen door minister V&J• rampenbestrijding en handhaving openbare orde

Alertering

Alertering moet worden onderscheiden van het dreigingsniveau.

- Een dreigingsniveau geeft een algemeen beeld over de potentiële dreiging in Nederland: minimaal, beperkt, substantieel, kritiek.
- Een alerteringsniveau geeft een specifiek beeld voor een bepaalde sector en heeft gevolgen voor (beveiligings)maatregelen: basisniveau, lichte dreiging, matige dreiging, hoge dreiging.
De aangesloten sectoren zijn: zeehavens, olie, chemie, drinkwater, elektriciteit, gas, nucleair, financieel, spoor, stads- en streekvervoer, publiekevenementen, hotels, tunnels- en waterkeringen, luchthavens.
- Dreigingsniveaus en alerteringsniveaus worden vastgesteld door de minister van Veiligheid en Justitie.

Strafrechtelijke maatregelen

De organisatie van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde is in beginsel ook van toepassing op de bestrijding van terrorisme – zie *bestuurlijke netwerkkaart justitie algemeen* – met de volgende bijzonderheden:

- Terrorismen is een crisistype waarbij bij voorbaat sprake is van opschaling in de strafrechtsketen: normale afhandeling door een regioparket, maar in elk geval asynchrone opschaling (informatievoorziening en mediabeleid) en grotere kans op sturing door het College van procureurs-generaal en/of minister.
- Strafrechtelijk onderzoek wordt in de meeste gevallen uitgevoerd door de dienst nationale recherche onder gezag van het landelijk parket.

Bestuurlijke maatregelen

- Terrorisme is een crisistype waarbij niet alleen sprake is van opschaling in de strafrechtsketen, maar waarbij bij voorbaat tevens sprake is van opschaling in de algemene keten vanwege de te verwachten effecten voor openbare orde en veiligheid, zie *bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.
- De minister van Veiligheid en Justitie kan – indien tijd voor overleg of overeenstemming ontbreekt – zo nodig bestuurlijke maatregelen treffen op terreinen van andere ministers ter voorkoming of op voorhand beperken van de gevolgen van een terroristisch misdrijf ('doorzettingsmacht'):
 - aanwijzingen aan een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio in verband met havenbeveiliging;
 - maatregelen bij een kernongeval;
 - aanwijzingen aan partijen in de sectoren telecommunicatie en post;
 - maatregelen ten aanzien van vreemdelingen;
 - maatregelen ten aanzien van de drinkwatersector;
 - maatregelen in verband met de voedselveiligheid en waren in het algemeen;
 - maatregelen vanwege gevaar voor waterstaatswerken;
 - maatregelen ten aanzien van het luchtverkeer, waaronder het sluiten van het luchtruim, naast een zelfstandige bevoegdheid ten aanzien van het onderscheppen van vliegtuigen en naast de eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van de beveiliging van de burgerluchtvaart in het algemeen;
 - maatregelen vanwege milieugevaarlijke stoffen;
 - maatregelen ten aanzien van biologische agentia als sprake kan zijn van gebruik hiervan als strijdmiddel.

- Wetsvoorstel: het treffen van bestuurlijke maatregelen ten aanzien van personen door de minister van Veiligheid en Justitie (wetsvoorstel Wet bestuurlijke maatregelen nationale veiligheid inzake beperking van bewegingsvrijheid naast maatregelen van preventieve aard: afwijzen van aanvragen en intrekken van subsidies, vergunningen, ontheffingen en erkenningen door betrokken bestuursorganen).

Preventieve foullering, veiligheidsrisicogebied

Een veiligheidsrisicogebied is een gebied waarin preventief kan worden gefouilleerd. Er zijn drie soorten veiligheidsrisicogebied:

- Een gebied dat is aangewezen door een burgemeester. Hier vindt preventieve foullering plaats vanwege (dreigende) verstoring van de openbare orde door de aanwezigheid van wapens; de burgemeester stemt dit af in de driehoek.
- Een gebied dat is aangewezen door de officier van justitie. Hier vindt bij bevel van de officier preventieve foullering plaats in geval van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf.
- Een gebied dat is aangewezen door de regering. Hier vindt preventieve foullering plaats in geval van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf zonder bevel van de officier van justitie. Aangewezen zijn: Binnenhof Den Haag, centrale stations vier grote steden, luchthavens en de daaraan grenzende gebieden, kerncentrale Borssele, Mediapark Hilversum.

Bewaken en beveiligen van objecten, diensten en personen

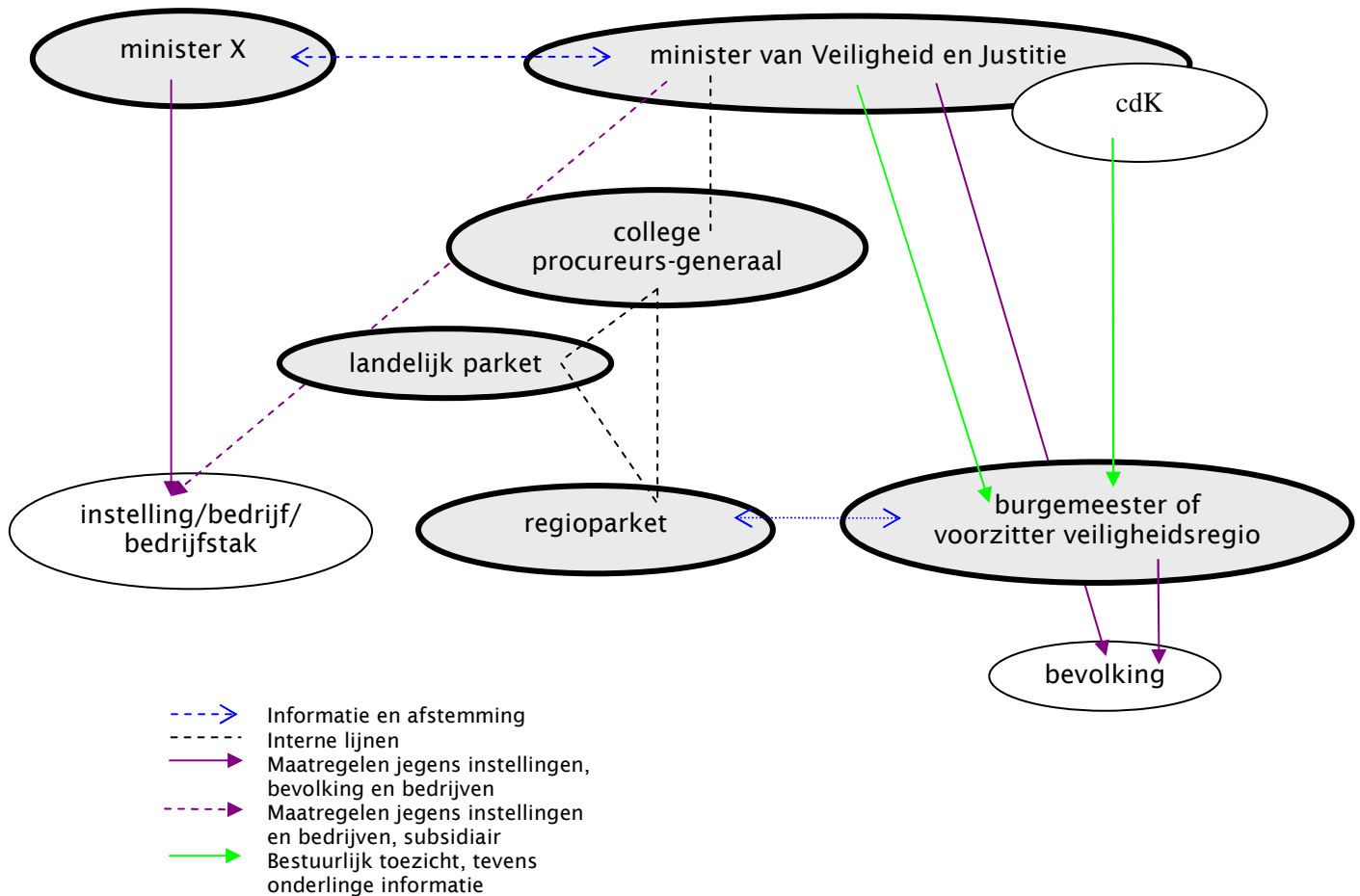
- Het stelsel bewaken en beveiligen kan ook worden toegepast met het oog op

de bestrijding van terrorisme, zie *bestuurlijke netwerkkaart justitie algemeen*.

Functionele keten X

Functionele keten terrorismebestrijding

Algemene keten

Bijlage 10: bestuurlijke aandachtspunten terrorisme⁶

bestuurlijke maatregelen A terroristische dreiging	• Een aanslag, gijzeling, kaping, bezetting of ontvoering vereist onmiddellijk operationeel optreden, maar een dreiging daarvan vereist een bestuurlijke afweging van het risico en de gevolgen van het wel of niet treffen van maatregelen.• Toepassing alerteringsstelsel en stelsel bewaken en beveiligen.
B (bom)aanslag	• Houd rekening met risico voor hulpverleners vanwege mogelijk nog niet ontplofte explosieven of vervolgaanslagen.• Snelle opsporing is essentieel: samenwerking openbaar bestuur met het Openbaar Ministerie. De ramplocatie is tevens plaats delict. In de eerste fase na een aanslag kan het zoeken naar sporen en het veiligstellen van bewijsmateriaal op gespannen voet staan met het levensreddende werk van hulpverleners. Hierbij gaat het levensreddende werk voor.• Bij een aanslag met de hulp van chemische, biologische, nucleaire of radiologische middelen (CBNR agentia): regulier optreden hulpverleningsdiensten, waar nodig ondersteund.• Tegengaan van het effect van de aanslag: terreur. Daarom snel herstel van het gewone leven.• Met het oog op mogelijke vervolgaanslagen: onmiddellijke bewakings- en beveiligingsmaatregelen, mogelijk intensivering handhaving identificatieplicht, toepassing maatregelen veiligheidsrisicogebied.
C Gijzeling, kaping, bezetting, ontvoering	• Afhandeling door Justitie, zie <i>bestuurlijke netwerkkaart justitie algemeen</i>.• Emoties bij bevolking: acties om maatschappelijke onrust te kanaliseren.
D Mogelijk maatschappelijke onrust als gevolg van een incident elders	• Initiatieven door bevolking: herdenking, manifestatie: te faciliteren door het bestuur met een actieve rol door dat bestuur.• Houd rekening met mogelijke reacties als brandstichting, vernieling, molestatie en bedreiging. Zo nodig toepassing stelsel bewaken en beveiligen.
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Eenheid in woordvoering, nationaal en decentraal, inzake tijdstip waarop informatie naar buiten wordt gebracht, inhoud van de boodschap, toon van de boodschap. Regie ligt bij de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding.

⁶ Bron: Handreiking Terrorismebestrijding op lokaal niveau, uitgave NCTb, 2006.

	• Breng snel eerste verklaring uit, zo mogelijk binnen één uur. • Blijf bij feiten, vermijd ‘grote woorden’ als ‘oorlog’ en ‘vijand’. Spreek bijvoorbeeld over een ‘verschrikkelijk incident’ of ‘verschrikkelijke gebeurtenis’ zolang niet helder is of sprake is van een aanslag. • Biedt duidelijkheid over volgende persmoment, bewaak continue informatievoorziening aan media. • Elementen boodschap: - medeleven slachtoffers–familie–vrienden - woorden van steun aan hulpverleners - wat wordt gedaan om de gevolgen van de aanslag te bestrijden - (door OM) opsporingsonderzoek - advies burgers wat te doen - afwijzen geweld als middel om doel te bereiken - oproep hervatten gewone leven
coördinatie	• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van een overzicht van effecten / neveneffecten. • Burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan – afhankelijk van de gevolgen van een aanslag – te maken krijgen met meerdere ministers elk op hun terrein (zie daarover de netwerkkaart van de betreffende sector), met de minister van V&J als deze zijn doorzettingsmacht uitoefent en met de commissaris van de Koningin namens de minister van V&J. • Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?

11 Schaarste algemeen

crisistypen	• schaarste aan goederen of diensten, bijvoorbeeld brandstof, voedsel, drinkwater, elektriciteit, bepaalde expertise (arbeid) of transportcapaciteit
bevoegd gezag	• ministers• rijksheren• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio
soorten maatregelen	vordering • generieke bevoegdheden tot vordering, algemeen toepasbaar• specifieke bevoegdheden tot vordering, geschreven voor een bepaald beleidsterrein, zoals transport, arbeid• NB. onteigenen is een vorm van vorderen verdeling • beschikbaar stellen van een schaars goed, bijvoorbeeld nooddrinkwater• prioritering, voorrang aan bepaalde groepen bij beschikbaarstelling van een schaars goed, bijvoorbeeld brandstof voor hulpdiensten• hamsterverbod en rantsoenering: beperken beschikbaarstelling zodat er voor een ieder voldoende is, eventueel in combinatie met prioritering concreet geval • een schaarstemaatregel hoeft geen betrekking te hebben op algemene schaarste; het kan ook gaan om het geven van een opdracht in één enkel geval wanneer een contract niet mogelijk is bijvoorbeeld wegens bestaande contractuele verplichtingen (zoals: productie, levering, vervoer, herstelwerkzaamheden)

Generiek – specifiek

- In een aantal ketens bestaat de mogelijkheid tot het treffen van specifieke maatregelen vanwege schaarste, zoals het vorderen van transportmiddelen en het vorderen van werkzaamheden (bijvoorbeeld van geneeskundigen).
- Daarnaast zijn er generieke bevoegdheden die op alle terreinen kunnen worden gebruikt. De generieke bevoegdheden zijn ook geschikt voor maatregelen ten aanzien van

consumptiegoederen, zoals brandstof, voedsel en elektriciteit.

Soorten schaarstemaatregelen

- Vorderen is een algemene term die betrekking kan hebben op verschillende soorten maatregelen:
 - vorderen van eigendom;
 - vorderen van gebruik (om daarna het gebruikte te retourneren, zoals noodaggregaten);
 - vorderen van arbeid;

- vorderen van een prestatie (zoals herstelwerkzaamheden, het vervaardigen van een product of het transport van zaken of personen);
- onteigening is een vorm van vorderen, namelijk de vordering van eigendom.
- Verdeling van schaarse goederen, al of niet nadat deze zijn gevorderd: het kan maatregelen betreffen met als doel dat een ieder evenveel krijgt (voedsel, drinkwater) of het kan maatregelen betreffen met als doel dat bepaalde groepen of gebieden voorrang krijgen (prioritering, bijvoorbeeld voorrang van hulpdiensten bij de verdeling van brandstof of het leveren van elektriciteit aan bepaalde delen van land ten koste van andere delen).
- Een hamsterverbod en rantsoenering zijn verdeelingsmaatregelen waarbij de beschikbaarstelling van goederen wordt beperkt om te garanderen dat er voldoende is van een bepaald schaars goed voor iedereen (met de mogelijkheid van prioritering), bijvoorbeeld rantsoenering van brandstof, voedsel en nooddrinkwater. Een hamsterverbod kan aan rantsoenering voorafgaan vanwege de uitvoerbaarheid. Voor rantsoenering kan gebruik worden gemaakt van bonnen.

Toepassing schaarstemaatregelen

- Alle genoemde maatregelen zijn noodmaatregelen; dat houdt in dat ze alleen kunnen worden toegepast (1) bij een (dreigende) aantasting van een vitaal belang (proportionaliteit) en (2) als de normale bevoegdheden ontoereikend zijn (subsidiariteit).
- Subsidiariteit betekent bijvoorbeeld dat het geven van een opdracht aan een bedrijf alleen mogelijk is als geen contract kan worden gesloten, bijvoorbeeld door contractuele verplichtingen van het bedrijf aan anderen of door onredelijke prijzen.

- Voor schaarstemaatregelen door het centrale gezag is veelal een Koninklijk besluit nodig voor inwerkingstelling van de bevoegdheid. Een burgemeester kan voor schaarstemaatregelen gebruik maken van zijn algemene noodbevoegdheden; inwerkingstelling daarvan is vormvrij.
- Schaarstemaatregelen kunnen landelijk worden toegepast, maar ook in het klein in één enkel geval, bijvoorbeeld de vordering van de prestatie van een bedrijf voor acute reparatie.

Bevoegd gezag

- De burgemeester kan een schaarstemaatregel treffen op grond van zijn algemene noodbevoegdheden (en op grond van de Onteigeningswet).
- De voorzitter veiligheidsregio kan eveneens een schaarstemaatregel treffen, maar alleen op grond van zijn algemene noodbevoegdheden.
- Overheidsinterventie wordt in beginsel uitgevoerd in de betreffende keten op grond van de bevoegdheden die voor die keten zijn bestemd. Toepassing van het beginsel van subsidiariteit houdt in dat een burgemeester of voorzitter een verzoek doet aan partijen in een functionele keten en dat hij in beginsel zijn algemene noodbevoegdheden niet toepast.
- Schaarstemaatregelen in bepaalde sectoren zijn voorbehouden aan het centrale gezag, *zie bijvoorbeeld de bestuurlijke netwerkkaart elektriciteit en gas*.
- Elke minister kan beschikken over de bevoegdheid tot vorderen.
- Instelling van een hamsterverbod en een rantsoenering zijn voorbehouden aan de minister van EL&I. Daarnaast beschikt deze bewindspersoon over specifieke bevoegdheden ten aanzien van olie (maatregelen bij olieschaarste) en voedsel (alle noodzakelijke maatregelen in de voedselketen).

Coördinatie

- De minister van EL&I is coördinerend bewindspersoon voor het doen van vorderingen door ministers op grond van de generieke schaarstewetgeving; zij vorderen in overeenstemming met de minister van EL&I.
- De rijksheer van EL&I vervult die coördinerende taak op decentraal niveau ten aanzien van vorderingen door andere rijksheren.
- Specifieke bevoegdheden tot het treffen van schaarstemaatregelen kunnen buiten EL&I om worden toegepast, zoals vordering van transportcapaciteit op grond van specifiek daartoe bestemde wetgeving.

Rijksheren

- Rijksheren kunnen worden gemachtigd om namens hun minister schaarstemaatregelen te treffen, zoals het doen van een vordering. In wetgeving op verschillende beleidsterreinen die nog niet is gemoderniseerd, is nog sprake van het verouderde isolatiecriterium (optreden indien de verbinding met de regering is verbroken).
- Primaire taak van een rijksheer is niet de uitoefening van bevoegdheden, maar de afstemming tussen ketens: het zijn van bestuurlijk aanspreekpunt op regionaal niveau voor het regionaal beleidsteam RBT, voor andere rijksheren, voor de eigen sector en voor de eigen minister.
- De commissaris van de Koningin heeft als rijksorgaan een dubbelrol: hij is zowel rijksheer in de algemene keten als coördinerend rijksheer tussen de ketens.

Als coördinerend rijksheer kan hij aanwijzingen (= bevelen) geven aan andere rijksheren over de wijze waarop zij samenwerken met elkaar en met besturen van gemeenten, provincies en waterschappen. Deze bevoegdheid heeft geen betrekking op

de maatregelen in de betreffende keten zelf.

Tevens ziet hij toe op de samenwerking in het regionaal beleidsteam en kan daartoe aanwijzingen geven.

- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van een partij in een andere keten onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader die andere partij dwingend bijsturen
 - aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met die andere partij of ‘bovenlangs’ verzoeken jegens die andere partij dwingend op te treden.
- Vice versa, als partijen in een andere keten een maatregel van een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio onverantwoord achten, kan de desbetreffende rijksheer aan de commissaris verzoeken in te grijpen (dit kan ook op centraal niveau).

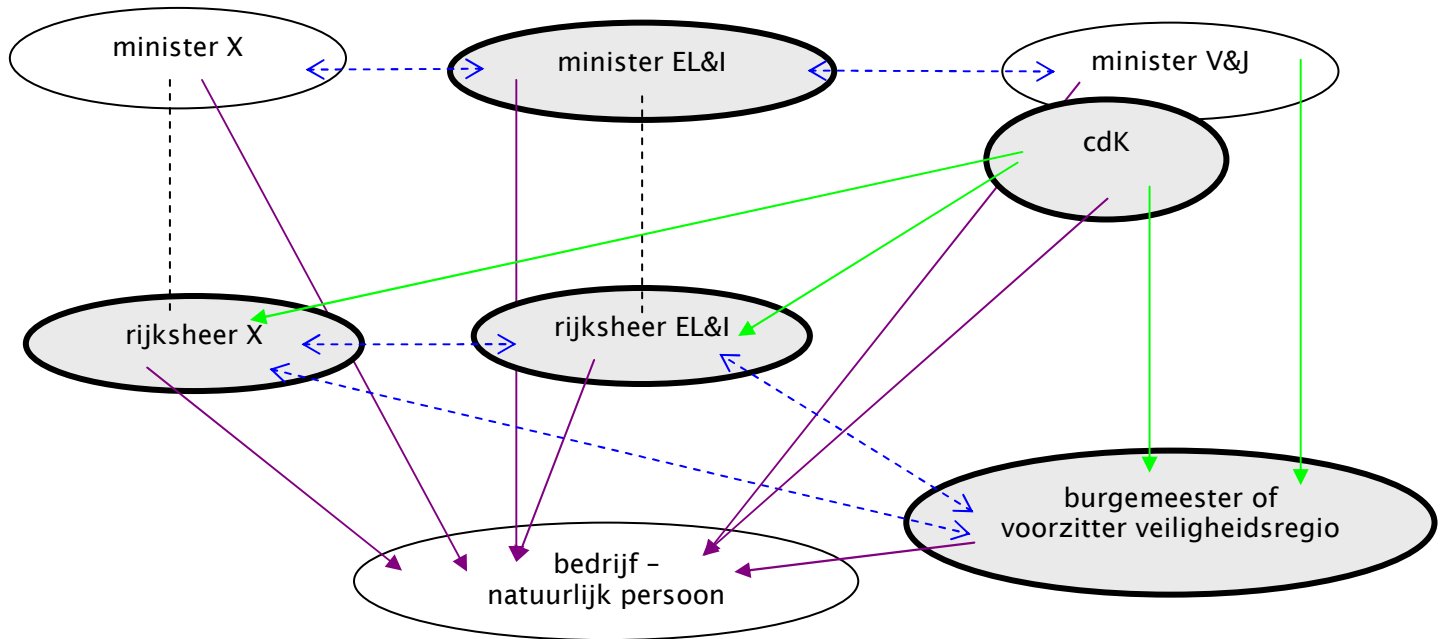
Defensie

- De minister van Defensie, de hoogste militaire autoriteit ter plaatse of het militair gezag (militair bestuur dat tijdelijk kan worden ingesteld) beschikken over een breed scala aan noodbevoegdheden tot het doen van vorderingen. Deze bevoegdheden hebben betrekking op uitoefening van de militaire taak, niet op optreden van militaire eenheden tot het verlenen van bijstand of steun aan het civiele gezag.

Een functionele keten

Functionele keten schaarste algemeen Coördinatie generieke vorderingen

Algemene keten

- - - - - > Informatie en afstemming
- Interne lijnen
- > Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- > Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

NB. het voormalige systeem van distributiekringen is verouderd; het is nog niet ingebed in de veiligheidsregio's

Bijlage 11: bestuurlijke aandachtspunten schaarste algemeen

bestuurlijke maatregelen	• De uitvoering van een vordering is operationeel van aard, maar een vordering zelf is gebaseerd op uitoefening van een bestuurlijke bevoegdheid. Daarbij dient een bestuurder een goede uitvoering te bewaken met de volgende aandachtspunten: - Is de benodigde prestatie mogelijk op grond van een contract? Zo ja, dan is vordering niet nodig en ook niet mogelijk.- Stel prioriteiten en ken neveneffecten. Vordering is in essentie een maatregel die leidt tot gedwongen herverdeling van schaarse middelen, dus een goed zicht op prioriteiten is de kern. Stem af met andere sectoren indien deze worden geraakt door een schaarstemaatregel.- Is de nadeelcompensatie geregeld? Bij grootschalige schaarste: • Zorg voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel tijd zijn waar problemen te verwachten- <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen- <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht• Zelfredzaamheid: sluit zo veel mogelijk aan bij eigen initiatieven van bevolking en bedrijfsleven.
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	Bij grootschalige schaarste: • Stem meteen af met de betrokken organisaties wie de bevolking voorlicht en wie met de media communiceert.
coördinatie	• Stem af met andere sectoren indien deze worden geraakt door een schaarstemaatregel. Bij grootschalige schaarste: • Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten.• Betrokken functionele ketens: stem maatregelen af

met het openbaar bestuur.

- Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen?

Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?

12 Nooddrinkwater en noodwater

crisistypen	• (dreigende) verstoring van de openbare drinkwatervoorziening
bevoegd gezag	• minister I&M• regionale VROM-inspecteur• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio
soorten maatregelen	• eigen maatregelen drinkwaterbedrijf• kookadvies• bevel aan drinkwaterbedrijf• stellen beperkingen aan gebruik van drinkwater door afnemers• levering nooddrinkwater• levering noodwater

Nooddrinkwater en noodwater

- Nooddrinkwater is drinkwater geleverd buiten de normale infrastructuur. De wettelijke norm is tenminste 3 liter per persoon per dag.
- Noodwater is water dat uitsluitend bestemd is voor sanitaire en hygiënische doeleinden. Water dat van onvoldoende kwaliteit is om te drinken kan eventueel via de normale infrastructuur worden gedistribueerd om dienst te doen als noodwater. Noodwater mag geen onaanvaardbare risico's voor de volksgezondheid en het distributienet opleveren.

Optreden drinkwaterbedrijf

- Het drinkwaterbedrijf treft alle maatregelen om een verstoring zo spoedig mogelijk op te heffen. Het bedrijf treft in het bijzonder maatregelen ter voorkoming of bestrijding van een besmetting.
- Op grond van de algemene voorwaarden (indien deze daartoe een voorziening kennen) kan een drinkwaterbedrijf beperkingen stellen aan het gebruik van drinkwater door afnemers.

- Een drinkwaterbedrijf kan het advies geven drinkwater voor consumptie te koken.
- Levering van nooddrinkwater (resultaatsverplichting).
- Levering van noodwater via het distributienet (inspanningsverplichting). Eventuele levering van noodwater buiten het net om is een verantwoordelijkheid van gemeente of veiligheidsregio.
- Het drinkwaterbedrijf kan genoodzaakt zijn drinkwater te bereiden uit oppervlaktewater dat niet aan kwaliteitseisen voldoet, als dat laatste het gevolg is van overstromingen, natuurrampen of uitzonderlijke weersomstandigheden; het drinkwaterbedrijf stemt dat af met de VROM-Inspectie.

Optreden door de overheid

- Een interventie jegens een drinkwaterbedrijf vindt plaats door de regionale VROM-inspecteur of de minister van I&M:
 - een regionale inspecteur kan namens de minister spoedbestuursdwang uitoefenen

- een regionale inspecteur kan de levering verbieden of slechts toestaan voor gebruik in door hem aan te geven gevallen
- de minister van I&M kan regels stellen of maatregelen treffen in het belang van de veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening; dit is een noodvoorziening zodat de minister van wetgeving kan afwijken
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio zou op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid (inclusief het opperbevel) in verband met de openbare orde en veiligheid aan een drinkwaterbedrijf zo nodig een bevel kunnen geven. Toepassing van het beginsel van subsidiariteit houdt echter in dat hij een verzoek tot interventie doet aan de regionale VROM-inspecteur; de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio past hier dus in beginsel niet zijn bevoegdheden toe.
- De minister van I&M en de burgemeester (of voorzitter veiligheidsregio) kunnen op grond van hun noodbevoegdheden verplichtingen opleggen aan afnemers (bijvoorbeeld een verbod op het wassen van auto's en het sproeien van tuinen).

Gemeente – drinkwaterbedrijf

- Levering van nooddrinkwater en noodwater door een drinkwaterbedrijf wordt afgestemd met de betreffende gemeenten.
- Het drinkwaterbedrijf levert nooddrinkwater op de door gemeenten aangewezen distributiepunten.
- Gemeenten dragen zorg voor de aanwijzing van geschikte distributiepunten van nooddrinkwater (1 per 2.500 inwoners), voor de bemensing daarvan, voor de handhaving van openbare orde en veiligheid en voor het verzorgen van overige logistieke ondersteuning (bijvoorbeeld voor niet- of minder-zelfredzamen).

Relatie met regionaal beleidsteam en commissaris van de Koningin

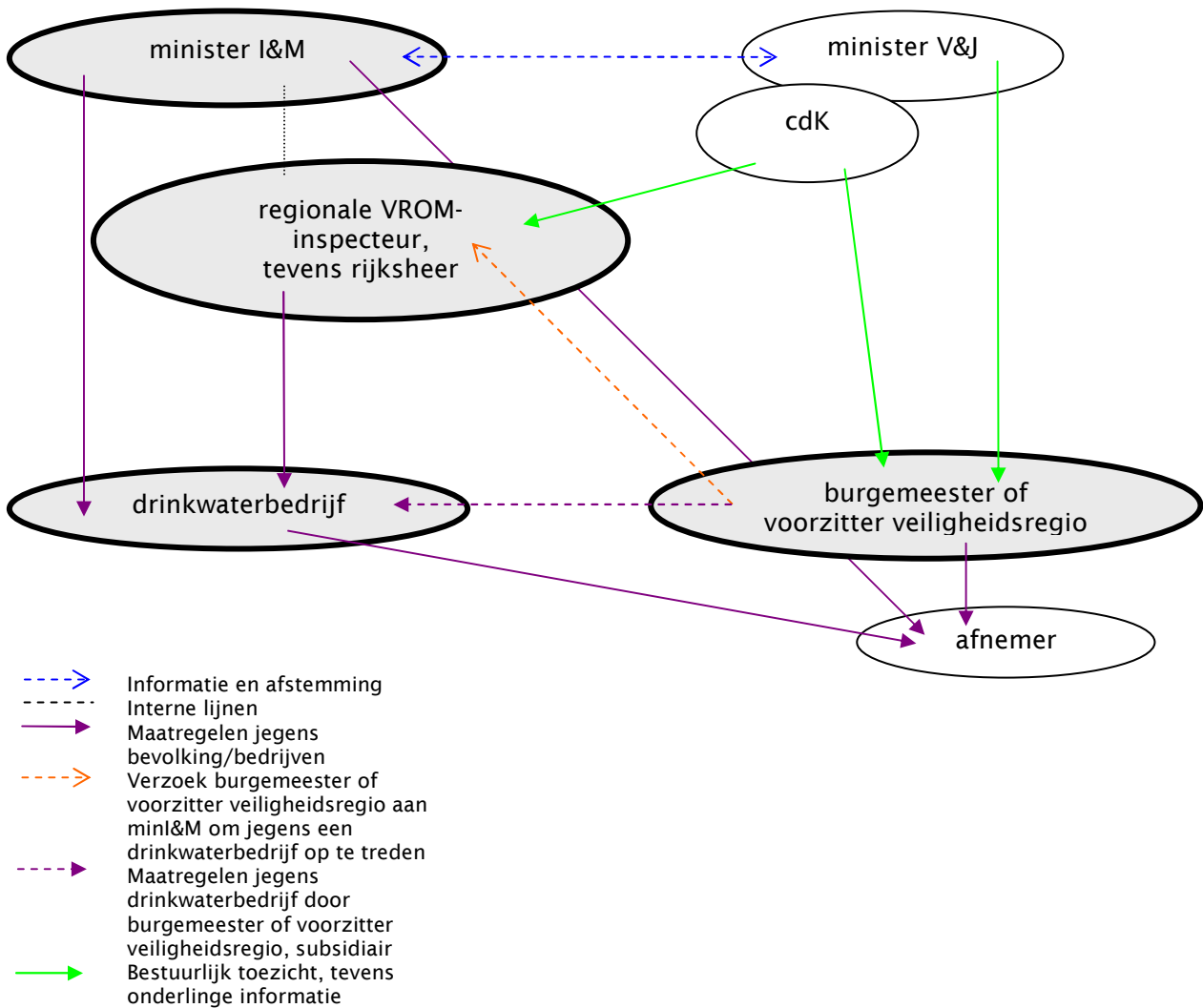
- Samenwerking tussen drinkwaterbedrijf, veiligheidsregio en politieregio is of wordt per regio vastgelegd in een convenant (2010/2011).
- Conform dit convenant neemt (een lid of liaison van) de directie van het drinkwaterbedrijf deel aan het regionaal beleidsteam in geval van een drinkwatergerelateerde crisis.
- In geval van een drinkwatergerelateerd incident, waarbij meerdere veiligheidsregio's betrokken zijn, organiseert de veiligheidsregio van de bronregio voor de drinkwatersector één aanspreek- en coördinatiepunt vanuit de verschillende veiligheidsregio's.
- De regionale VROM-inspecteur is tevens rijksheer voor I&M: hij vertegenwoordigt de minister in een regionaal beleidsteam.
- Voor de relatie rijksheer I&M – commissaris van de Koningin, zie *bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.
- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van de regionale inspecteur onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader de regionale inspecteur dwingend bijsturen
 - aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met de regionale inspecteur of 'bovenlangs' verzoeken jegens de regionale inspecteur dwingend op te treden.

- Vice versa, indien de regionale inspecteur een maatregel van een burgemeester of voorzitter van een veiligheidsregio onverantwoord acht, kan hij verzoeken dat de commissaris

ingrijpt; de minister van I&M kan aan de minister van V&J verzoeken in te grijpen. Zo nodig kan de minister van I&M zelf ingrijpen.

Functionele keten drinkwater

Algemene keten

Bijlage 12: bestuurlijke aandachtspunten nooddrinkwater en noodwater

bestuurlijke maatregelen

- De beschikbaarheid van kraanwater (drinkwater) voor consumptie en voor sanitaire en hygiënische doeleinden (toilet, douche, was, schoonmaak) wordt in Nederland als vanzelfsprekend ervaren. In het algemeen zal de bevolking niet voorbereid zijn op een uitval van de openbare drinkwatervoorziening voor langere tijd. Snel optreden en een uitgebreide informatievoorziening zijn daarom essentieel.
- Bij schaarste aan drinkwater is de afweging vereist hoe het beste het gebruik kan worden beperkt: door het drinkwaterbedrijf (op grond van algemene voorwaarden indien deze daartoe een voorziening kennen) of is optreden van de overheid nodig?
- De regionale VROM-inspecteur en het drinkwaterbedrijf dienen burgemeesters / voorzitter veiligheidsregio grondig te informeren over technische (on)mogelijkheden en gevolgen / uitvoerbaarheid van besluiten.
- De inzet van nooddrinkwater betekent de inrichting van distributiepunten. Die is operationeel van aard, maar een bestuurder bewaakt een goede uitvoering met de volgende aandachtspunten:
 - Is het drinkwaterbedrijf gegeven de situatie (nog) in staat om nooddrinkwater en materieel te leveren voor punten per 2.500 inwoners? Zo niet, wat is het alternatief?
 - Zijn de door de gemeenten aangewezen distributiepunten (nog steeds) goed bereikbaar voor de tankwagens / vrachtwagens van de drinkwaterbedrijven?
 - Mensen die niet in staat zijn naar distributiepunten te gaan: hoe heeft de gemeente de doorlevering van nooddrinkwater aan niet- of minder-zelfredzame burgers geregeld?
 - Hoe heeft de gemeente de bemensing en de beveiliging van distributiepunten geregeld? Is dit gezien de situatie afdoende?
 - Is het noodzakelijk dat burgers bij afname van hun nooddrinkwater door de gemeente geregistreerd worden (op basis van de GBA)? Zo ja, hoe gaat de gemeente dit regelen?
- Kan het drinkwaterbedrijf via de normale infrastructuur noodwater leveren? Zo nee, kan bijvoorbeeld de brandweer noodwater aan huishoudens, ziekenhuizen etc. leveren?

zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Afstemming tussen drinkwaterbedrijf en gemeenten/regio's (en eventueel I&M) is vereist over wie wanneer op welke wijze consumenten informeert.
coördinatie	• Regionaal inspecteur, drinkwaterbedrijf en gemeente zullen moeten afstemmen over de vereiste maatregelen bij een verontreiniging: - is een kookadvies voldoende of is het risico te groot en is de inzet van nooddrinkwater vereist. • Er kan sprake zijn van uiteenlopende opvattingen tussen drinkwaterbedrijf, regionaal inspecteur en gemeenten/regio's over de vereiste aanpak. Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio en regionaal inspecteur: informeer over de afstemming de commissaris van de Koningin, in het bijzonder bij mogelijke fricties. • Afstemming tussen VWS (rijksheer) en gemeenten/regio is nodig in geval van gevaar voor de volksgezondheid. • Een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan te maken krijgen met maatregelen van de minister van I&M jegens burgers ten aanzien van het gebruik van water. • Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar? • Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid.

13 Voedsel

crisistypen	• (dreigende) voedselschaarste• (dreigende) schaarste diervoeders• (mogelijke) aantasting van de voedselveiligheid• (mogelijke) aantasting veiligheid diervoeders
bevoegd gezag (nationaal)	• minister EL&I• minister VWS• minister I&M (milieu-incident)• burgemeester (uitvoering, handhaving openbare orde) of voorzitter veiligheidsregio
soorten maatregelen	• eigen maatregelen exploitant van een levensmiddelenbedrijf ten aanzien van voedselveiligheid• eigen maatregelen exploitant bedrijf ten aanzien van diervoeders• maatregelen jegens bedrijven in de voedselketen• maatregelen jegens de bevolking bij (dreigende) schaarste• maatregelen ter handhaving van de voedselveiligheid• maatregelen jegens bedrijven ten aanzien van diervoeders• maatregelen bij een milieu-incident• handhaving openbare orde

Voedsel: meerdere ketens

Voedselvoorziening en voedselveiligheid zijn twee afzonderlijke ketens:

- Voedselvoorziening betreft het optreden bij (dreigende) schaarste.
- Voedselveiligheid betreft het voorkomen dat potentieel schadelijke stoffen of micro-organismen in de humane voedselketen terecht komen en zodoende de volksgezondheid kunnen aantasten en verder het optreden als dat toch gebeurt.
- Een separaat terrein betreft diervoeders; de kwaliteit hiervan is van belang vanwege het voorkomen van dierziekten, de mogelijke relatie met voedselveiligheid en de bescherming van het milieu.

Voedselvoorziening

- Het treffen van maatregelen op het gebied van de voedselvoorziening is in beginsel belegd bij de nationale overheid en bij de Europese Unie. De minister van EL&I beschikt over vergaande noodbevoegdheden ten aanzien van alle bedrijven die direct of indirect een bijdrage leveren aan de voedselketen. De minister kan ook prijsmaatregelen vaststellen.
- De minister van EL&I kan verder de algemene schaarstewetgeving toepassen: maatregelen tot tegengaan van hamsteren en instellen van een rantsoenering. Gemeenten vervullen daarbij een uitvoerende taak.
- De burgemeester (of voorzitter veiligheidsregio) kan formeel voedsel vorderen en herverdelen, maar gezien

de gecentraliseerde aanpak zal dit alleen aan de orde zijn in acute situaties waarbij centrale maatregelen niet kunnen worden afgewacht of geen effect sorteren. Bovendien zijn lokale maatregelen ten aanzien van winkel(ketens) met landelijke distributiekanaal veelal niet zinvol.

- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan zo nodig maatregelen treffen ter handhaving van de openbare orde.
- Maatregelen inzake primaire levensbehoeften zoals die staan in decentrale crisisplannen hebben geen betrekking op de gehele voedselvoorziening (met uitzondering van drinkwater), maar op het beschikbaar stellen van primaire levensbehoeften aan mensen die vanwege een ramp elders zijn opgevangen of aan mensen die bij evacuatie achterblijven indien onvoldoende tijd beschikbaar is om alle inwoners te evacueren.

Voedselveiligheid

- De exploitant van een levensmiddelenbedrijf dient zelf de nodige maatregelen te treffen ter handhaving van de voedselveiligheid.
- Het treffen van overheidsmaatregelen inzake de voedselveiligheid is in beginsel belegd bij de Europese Unie en bij de nationale overheid, de minister van VWS en de minister van EL&I.
- Naast deze reguliere maatregelen tegen het op de markt brengen of houden van bepaalde waren kunnen maatregelen worden getroffen na een milieu-incident, zie hierna.

Diervoeders

- De exploitant van een bedrijf treft de nodige maatregelen ter bescherming van de gezondheid van mens en dier en van het milieu.
- De Europese commissie en de minister van EL&I kunnen maatregelen treffen ten aanzien van de kwaliteit van

diervoeders, zoals het verbod producten te verspreiden en te gebruiken.

- Zij kunnen eveneens maatregelen treffen bij (dreigende) schaarste.
- De burgemeester (of voorzitter veiligheidsregio) kan in geval van schaarste formeel diervoeders vorderen en herverdelen; echter net als bij voedsel, is ook hier de aanpak gecentraliseerd.

Milieu-incident

- De Voedsel en waren autoriteit (VWA) bewaakt de voedselveiligheid. De minister van VWS (en de VWA namens de minister) kan handhavend optreden en maatregelen treffen bij overschrijding van wettelijk normen.
- Bij een milieu-incident dat gevaar oplevert voor de gezondheid van dieren kan de minister van EL&I maatregelen treffen, zoals opstallen of ophokken. De minister kan, ongeacht de aanleiding, maatregelen treffen ten aanzien van alle handelingen in de voedselketen (met inbegrip van visserij en landbouw).
- De minister van I&M kan eveneens maatregelen treffen, zie *bestuurlijke netwerkkaart milieu*.
- Voor maatregelen bij een kernongeval, zie *bestuurlijke netwerkkaart kernongeval*.

Regionaal crisiscentrum LNV (RCC LNV)

- Een vestigingsdirecteur van de directie Regionale zaken van EL&I geeft leiding aan een RCC LNV, coördineert de werkzaamheden van de uitvoerende diensten en draagt zorg voor de bestuurlijke afstemming met decentrale bestuurders in de algemene keten.

De Voedsel en waren autoriteit (VWA) levert een crisismanager voor het RCC LNV.

Relatie met regionaal beleidsteam en commissaris van de Koningin

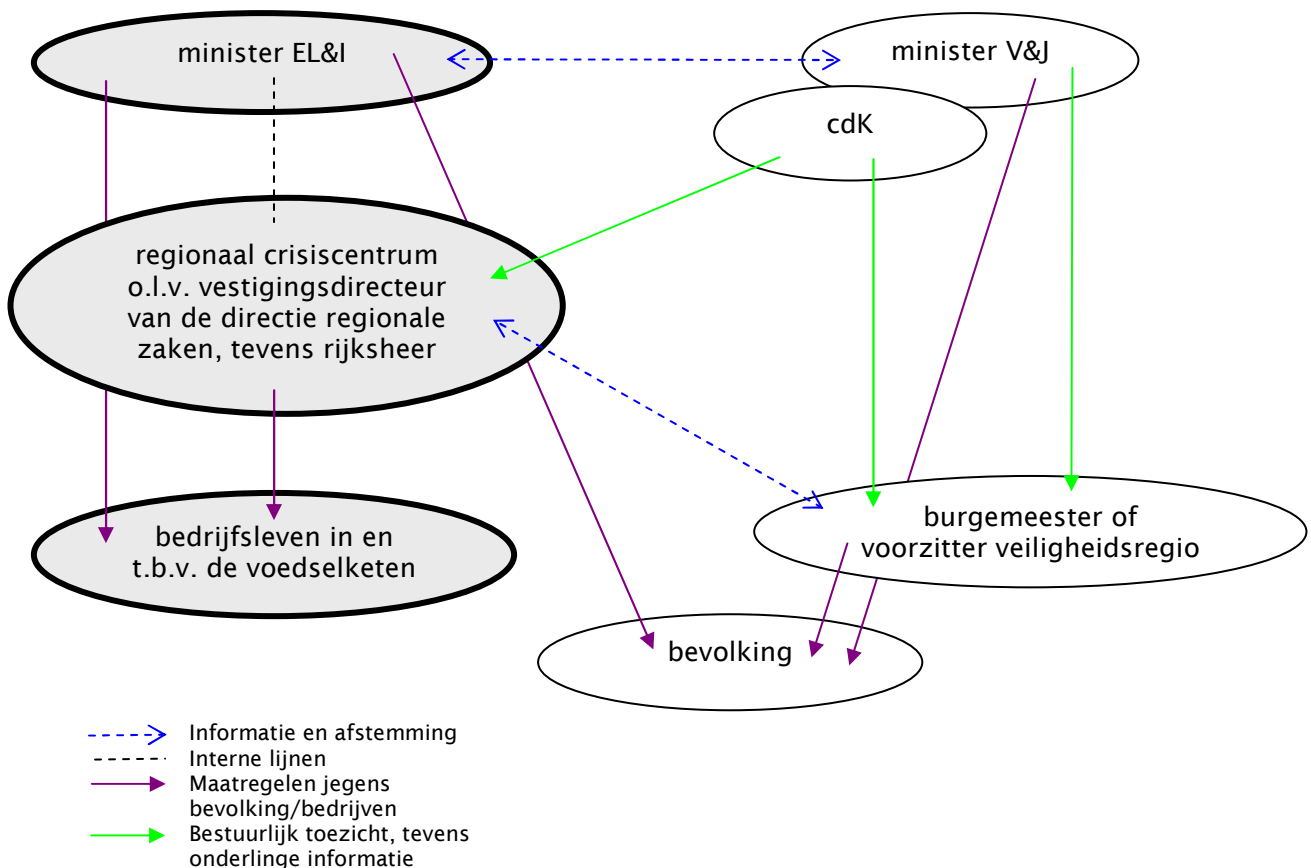
- De directeur van een vestiging van directie Regionale zaken is tevens rijksheer voor EL&I ('voedselcommissaris'): hij vertegenwoordigt de minister in een regionaal beleidsteam.
- Voor de relatie rijksheer EL&I – commissaris van de Koningin, zie *bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.
- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van de rijksheer EL&I onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of

voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader de rijksheer EL&I dwingend bijsturen

- aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met de rijksheer van EL&I of 'bovenlangs' verzoeken jegens de rijksheer van EL&I dwingend op te treden.
- Vice versa, als de rijksheer EL&I een maatregel van een burgemeester of voorzitter van een veiligheidsregio onverantwoord acht, kan hij verzoeken dat de commissaris ingrijpt. De minister van EL&I kan aan de minister van V&J verzoeken in te grijpen.

Functionele keten voedselvoorziening (nationaal)

algemene keten

Bijlage 13: bestuurlijke aandachtspunten voedsel

bestuurlijke maatregelen	• Bewaak bij de uitvoering van maatregelen van het centrale gezag ten aanzien van voedselvoorziening de voorziening aan kwetsbare groepen.• Waar nodig treffen openbaar bestuur en Openbaar Ministerie maatregelen ter beveiliging van het rantsoeneringssysteem en van (bevoorrading van) winkels en ter handhaving van de openbare orde.• In geval van een milieu-incident dat gevolgen kan hebben voor de voedselketen informeer onmiddellijk de rijksheren van EL&I (vestigingsdirecteur Regionale zaken voor landbouw) en van I&M (regionale VROM inspecteur).
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Bij schaarste, bij eventuele slachtoffers als gevolg van onveilig voedsel en bij een milieu-incident met (mogelijke) gevolgen voor de voedselketen stem af met de rijksheren van EL&I en van I&M over wie wat zegt.• Ook indien op nationaal niveau maatregelen worden getroffen (zoals bij schaarste) zullen gemeenten en regio's de bevolking informeren over decentrale uitvoering.
coördinatie	• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de rijksheren van EL&I en van I&M (en zo nodig van VWS).• Een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan te maken krijgen met maatregelen van de minister van EL&I jegens burgers ten aanzien van voedselvoorziening en daarnaast met de ministers van VWS, I&M en EL&I in geval van een milieu-incident dat gevolgen heeft voor de voedselketen.• Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?

14 Elektriciteit en gas

crisistypen	• onderbreking levering elektriciteit• onderbreking levering gas
bevoegd gezag (nationaal)	• minister EL&I• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio (alleen ten aanzien van de gevolgen van een onderbreking)
soorten maatregelen	• eigen maatregelen netbeheerder• maatregelen door minister EL&I jegens sector• verdeling van elektriciteit en gas bij schaarste• maatregelen ten aanzien van de gevolgen van een onderbreking

Eigen maatregelen

- Een netbeheerder treft zo nodig eigen herstelmaatregelen bij onderbreking van de levering.

Netbeheerders

Zowel voor elektriciteit als gas is het beheer van het distributienet in handen van een landelijk netbeheerder en een aantal regionale netbeheerders.

- TenneT is de beheerder van het landelijke hoogspanningsnet; Gas Transport Services (GTS), een zelfstandig dochter van de Gasunie, is de beheerder van het landelijk gastransportnet.
- TenneT kan zelfstandig maatregelen treffen ter handhaving van de energiebalans.
- GTS kan zelfstandig maatregelen treffen om het landelijk gastransportnet in evenwicht te houden. Afschakelen is nog nooit voorgekomen en zal vanwege ontploffingsgevaar na aansluiting zo mogelijk worden voorkomen.
- Netbeheer is onafhankelijk van de levering van elektriciteit of gas. Leveranciers vervullen in de responsfase geen rol, aangezien zij geen bemoeienis hebben met het transport in technische zin.

Elektriciteit: afschakelen en herstel

- Voor het af- en aanschakelen van afnemers is een prioriteitsvolgorde voorgeschreven, verder uitgewerkt in afschakel- en herstelplannen:
 - a. openbare orde en veiligheid, volksgezondheid;
 - b. kritische processen industrie, nuts- en basisvoorzieningen;
 - c. overige industrie, openbare gebouwen, bedrijven en consumenten.
- Het afschakelen vindt snel plaats conform het afschakelplan. Er is geen tijd voor ad hoc prioritering. Uitzondering daarop is verdeling van elektriciteit op nationaal niveau bij beperkte beschikbaarheid, zie hierna onder minister van EL&I.

Gas: afschakelen en herstel

- Voor het eventuele af- en aanschakelen van afnemers is geen prioriteitsvolgorde voorgeschreven (voor uitzonderingen, zie hierna), omdat beslissingen over preventief afschakelen bij gas niet binnen korte tijd hoeven te worden genomen; er is sprake van een buffercapaciteit in tegenstelling tot elektriciteit. Verder is het bij gas technisch onmogelijk om bepaalde objecten af te schakelen

omdat na een gasontvangstation geen selectie meer wordt gemaakt.

- Bepaalde vitale diensten waarvan de continuïteit direct afhankelijk is van de gasvoorziening, zoals grote gasgestookte elektriciteitscentrales, zullen wel voorrang krijgen. Met afnemers die direct op het landelijk gastransportnet zijn aangesloten kunnen afspraken worden gemaakt

Minister van EL&I

- De minister van EL&I kan aan een netbeheerder bij taakverwaarlozing de opdracht geven een voorziening te treffen.
- De minister van EL&I kan op grond van zijn noodbevoegdheden verdelingsmaatregelen treffen bij een beperkte beschikbaarheid van elektriciteit of eventueel gas, zie *bestuurlijke netwerkkaart schaarste algemeen*.

Burgemeester en voorzitter veiligheidsregio

- Samenwerking tussen de sectoren elektriciteit en gas en veiligheidsregio's is en wordt vastgelegd in convenanten.
- Conform dit convenant nemen liaisons van de regionale netbeheerder(s) en eventueel de landelijke netbeheerder desgevraagd deel aan het regionaal beleidsteam; dit kan ook anders zijn georganiseerd bijvoorbeeld dat een liaison van de veiligheidsregio deelneemt aan het crisisteam van de (regionale) netbeheerder.
- In geval van een regiogrensoverschrijdend incident, waarbij meerdere veiligheidsregio's betrokken zijn, organiseert de bronregio, indien gewenst, voor de netbeheerder(s) één aanspreek- en coördinatiepunt vanuit de verschillende veiligheidsregio's.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio heeft geen invloed op het functioneren van de sectoren zelf (de continuïteit van de levering):

overheidsinterventie in de sectoren elektriciteit en gas is gecentraliseerd (minister EL&I).

- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio is alleen verantwoordelijk voor aanpak van de effecten voor openbare orde en openbare veiligheid: zorg voor de bevolking, huur of eventuele vordering noodstroomaggregaten, eventuele instelling van een avondklok bij een *blackout* en dergelijke.

Noodstroomaggregaten

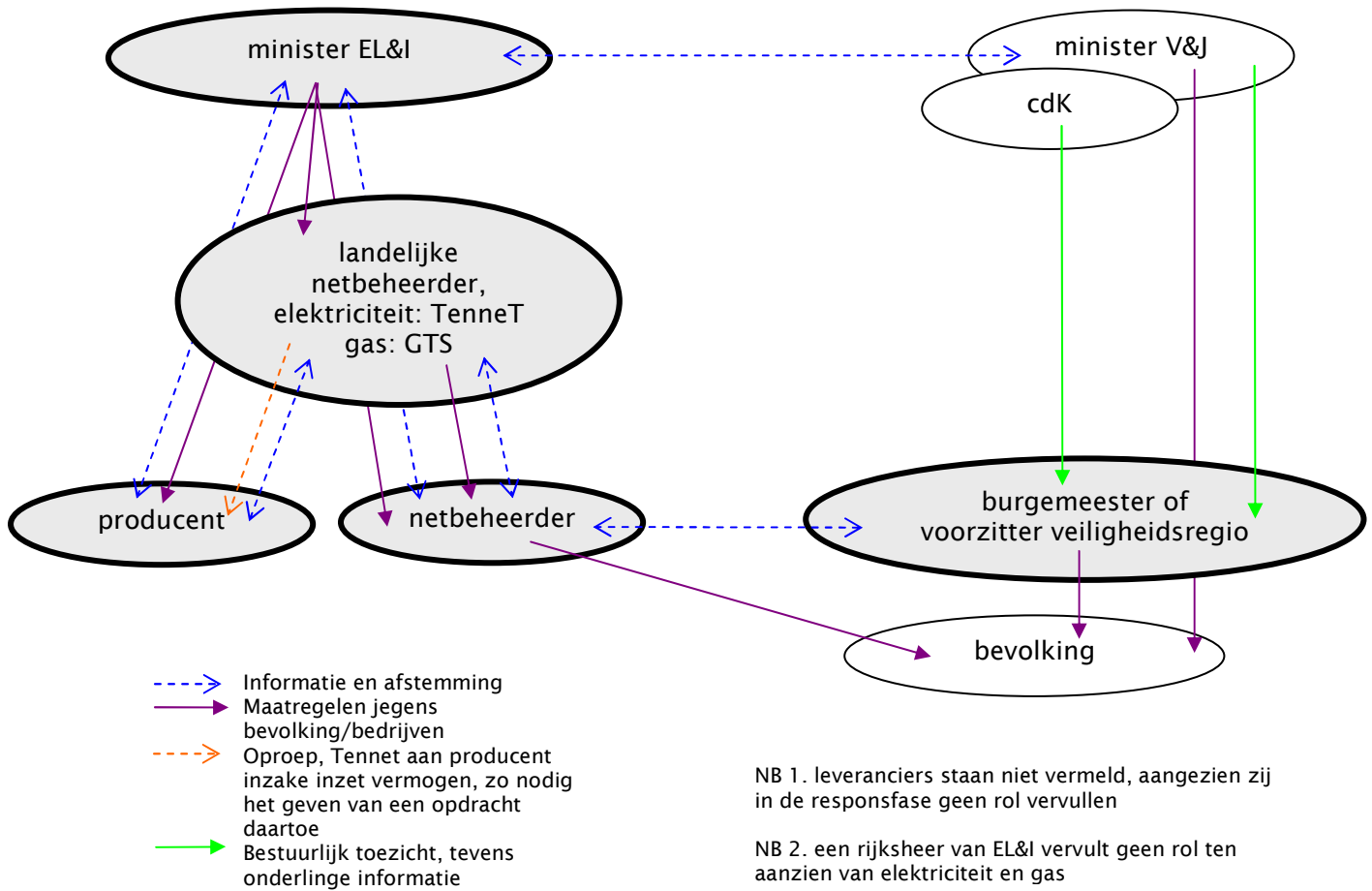
- De elektriciteitssector zelf draagt geen zorg voor noodstroomaggregaten (vergelijk: anders dan de voorziening van nooddinkwater door drinkwaterbedrijven). Instellingen zijn daar zelf verantwoordelijk voor, maar waar nodig zal het openbaar bestuur ondersteunen en een interventie plegen, zie hierboven.
- Volgens het convenant veiligheidsregio – gas en elektriciteitssectoren kan de (regionale) netbeheerder bij grootschalige en langdurige onderbrekingen, coördinerend optreden ten aanzien van het inzetten en aansluiten van de beschikbare noodstroomaggregaten. Zij doet dit op basis van de prioriteiten, die zijn vastgesteld door het openbaar bestuur.

Koelwater

- De lozing van koelwater van elektriciteitsproductiecentrales – en daarmee de productie van elektriciteit – wordt beperkt door de temperatuur van het oppervlaktewater.
- De mogelijkheid om tijdelijk af te wijken van de normale voorschriften in de lozingsvergunning is in de vergunning zelf opgenomen.

Functionele ketens elektriciteit en gas (nationaal)

Algemene keten

Bijlage 14 a: bestuurlijke aandachtspunten elektriciteit

bestuurlijke maatregelen	• Langdurige uitval van elektriciteit raakt veel sectoren. Zorg voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten- <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen- <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht Denk bijvoorbeeld aan riolering, drinkwatervoorziening, telecommunicatie, treinverkeer, gasvoorziening, medische zorg in instellingen (behalve <i>intensive care</i>) en thuis, tunnels (water), transport en bevoorrading, winkeliers (koeling, beveiliging, betalingen), pinautomaten, alarmsystemen, televisie. • De netbeheerder informeert gemeenten/regio over uitvoering van (herstel)maatregelen, zodat het openbaar bestuur is geïnformeerd over de verwachte hersteltijd.• Zo nodig interventie en prioritering inzet noodstroomaggregaten.
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Essentieel is de afstemming tussen EL&I/netbeheerder en gemeenten/regio's over wie wat zegt.• De bevolking is (zelf)redzaam, maar moet daarin wel ondersteund worden met ten minste concrete aanbevelingen en met informatie over de duur van de problemen. Uitval van elektriciteit noodzaakt tot het gebruik van alternatieve manieren van informatievoorziening. • Noodzaak tot handhaving openbare orde zal bij een langdurige uitval van elektriciteit waarschijnlijk gering zijn, terwijl in de media daarvoor juist veel aandacht zal bestaan.
coördinatie	• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten.• Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen?

Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?

- Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid.

Bijlage 14 b: bestuurlijke aandachtspunten gas

bestuurlijke maatregelen	• De gevolgen van een langdurige verstoring van de levering van gas zijn divers, van verwarmingen in woningen tot gebruik van gas door bedrijfsleven: zorg voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten- <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen- <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht• Anders dan bij elektriciteit is met name het opnieuw beschikbaar komen van gas een belangrijk aandachtspunt: - hoe ongevallen voorkomen doordat bijvoorbeeld in woningen de gaskraan van een fornuis openstaat? Informatie is veelal niet voldoende. Waarschijnlijk is het nodig per woning te controleren dat de hoofdgaskraan is dichtgedraaid en de gasapparaten zijn uitgeschakeld voordat druk op het net wordt gezet.
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Essentieel is de afstemming tussen EL&I/netbeheerder en gemeenten/regio's over wie wat zegt.
coördinatie	• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten.• Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid.

15 Olie

crisistypen	• schaarste aan aardolieproducten
bevoegd gezag (nationaal)	• minister EL&I• minister I&M (alleen ten aanzien van snelheidsbeperking)• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio (alleen uitvoering en gevolgen voor openbare orde en veiligheid)
soorten maatregelen	• maatregelen inzake noodvoorraden, de verdeling van aardolieproducten en de beperking van het verbruik• snelheidsbeperking• autoloze zondag• maatregelen vanwege gevolgen voor openbare orde en veiligheid

International energy agency IEA en de EU

- Het treffen van crisismaatregelen vindt in internationaal en Europees verband plaats.

Inzet noodvoorraden

- De Stichting Centraal orgaan voorraadvorming aardolieproducten (COVA) te Rotterdam houdt 85% van de strategische voorraad aan. Het overige deel houdt het bedrijfsleven zelf aan.
- De minister van EL&I kan besluiten dat de voorraden mogen worden aangesproken bij een (dreigende) oliecrisis.

Verdeling

- De minister van EL&I kan aan COVA aanwijzingen (= bevelen) geven inzake de aanwending van de voorraden indien deze mogen worden aangesproken, bijvoorbeeld t.b.v. de bevoorrading van prioritaire verbruikers. Dat zijn verbruikers aan wie bij voorrang aardolieproducten worden geleverd in tijden van schaarste.

- De minister van EL&I kan aan een handelaar of producent de verplichting opleggen aardolieproducten aan anderen te leveren.
- De minister van EL&I kan aardolieproducten in eigendom vorderen.

Verbruikbeperkende maatregelen

- De minister van EL&I kan een distributiemaatregel treffen, bijvoorbeeld het korten van leveringsverplichtingen door olieleveranciers of de instelling van een algehele rantsoenering van brandstof ('bonnen').
- De minister van I&M kan, in overeenstemming met de ministers van EL&I en V&J, bij een oliecrisis een algehele snelheidsbeperking invoeren.
- De minister van EL&I kan, in overeenstemming met de ministers van I&M en V&J, bij een (dreigende) oliecrisis een autoloze zondag invoeren.
- Andere mogelijke maatregelen zijn een oproep tot beperking woon-werkverkeer (carpoolen, minder dagen werken met meer uur per werkdag).

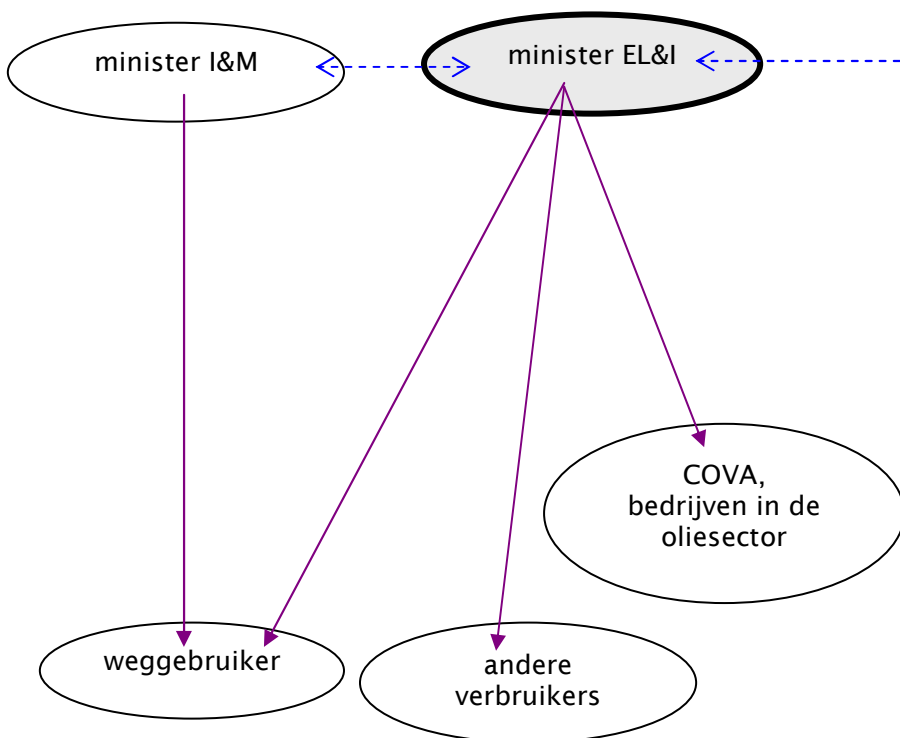
Burgemeester en voorzitter veiligheidsregio

- Het optreden van de overheid bij een (dreigende) oliecrisis is gecentraliseerd.
- Formeel bestaat de mogelijkheid dat de burgemeester brandstoffen vordert, maar deze bevoegdheid van bijna 100

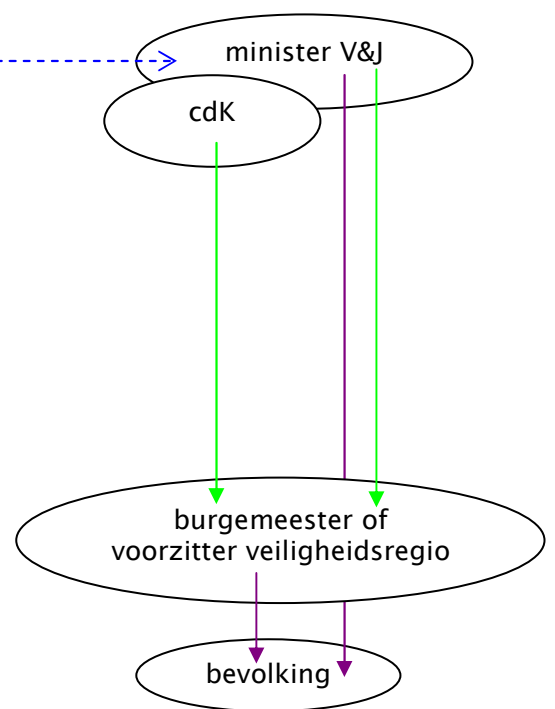
jaar geleden is niet geschikt voor sturing van overheidswege bij een oliecrisis.

- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio is alleen verantwoordelijk voor aanpak van de effecten voor openbare orde en openbare veiligheid.

Functionele keten olie (nationaal)

Algemene keten

- > Informatie en afstemming
- > Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- > Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

NB. een rijksheer van EL&I vervult geen rol ten aanzien van olie

Bijlage 15: bestuurlijke aandachtspunten olie

bestuurlijke maatregelen	• Een oliecrisis raakt veel sectoren. Zorg voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel tijd zijn waar problemen te verwachten- <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen- <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht Denk bijvoorbeeld aan beperking van transport dat niet valt onder prioritair verbruik, maar voor inwoners tot problemen leidt. • Het decentrale openbaar bestuur zal nationale maatregelen moeten handhaven, zoals een autoloze zondag en een snelheidsbeperking.
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Ten aanzien van maatregelen die niet verplichtend zijn maar waartoe door de overheid wordt opgeroepen (beperking woon-werkverkeer) vervult het openbaar bestuur een voorbeeldfunctie.
coördinatie	• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten.• Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?

16 Spoorvervoer

crisistypen	• treinongeval• gevolgen van een treinongeval voor het milieu• verstoring openbare orde• schaarste aan vervoerscapaciteit• andere crises met gevolgen voor het spoorvervoer waardoor verkeersmaatregelen of andere maatregelen op het spoor nodig zijn (zoals hoogwater)
bevoegd gezag	• drie soorten beheerders: de beheerder van de hoofdspoorweginfrastructuur (ProRail), beheerder van de stations (NS) en beheerders van metro en tram (gemeentelijke vervoersbedrijven)• minister van I&M• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio
soorten maatregelen	• eigen maatregelen beheerders (bij ProRail: verkeer, berging, herstel)• rampenbestrijding• maatregelen bij een verontreiniging• handhaving openbare orde

Beheer en vervoer

- Bij spoorvervoer moeten worden onderscheiden:
 - het beheer van de hoofdspoorweginfrastructuur (beheer van het hoofdspoorwegennet met daartoe behorende emplacements, laad- en losplaatsen; verkeersleiding);
 - het beheer van de stations;
 - het vervoer per spoor;
 - en daarnaast is er lokaal vervoer (metro en tram).
- ProRail is beheerder van de hoofdspoorweginfrastructuur.
- Vervoerders ('spoorwegondernemingen') kunnen vervoerders van personen of vervoerders van goederen zijn.
 - de NS is concessiehouder van het hoofdspoorwegennet voor het vervoer van personen, naast regionale concessiehouders en de concessiehouder van HSL-Zuid.

- voor het vervoer van goederen per spoor zijn in Nederland ruim tien vervoerders actief.

- De NS is beheerder van de stations (bedrijfsonderdeel NS Poort).
- Het beheer van infrastructuur voor metro en tram en het vervoer per metro en tram is in handen van gemeentelijke vervoersbedrijven.

Optreden minister van I&M

- De minister van I&M kan aan een beheerder van infrastructuur (met inbegrip van stations) aanwijzingen (bevelen) geven.

Een ongeval of verstoring openbare orde

- Bij een ongeval of openbare orde probleem ligt het overheidsgezag bij de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio, conform de algemene rampenbestrijding en handhaving van de openbare orde.

- ProRail treft maatregelen tot herstel van de veilige en ongestoorde treinenloop. ProRail geeft verkeersaanwijzingen en draagt zorg voor berging en baanherstel.
- Bij gevolgen voor het milieu, *zie bestuurlijke netwerkkaart milieu*.

Relatie beheerder - burgemeester

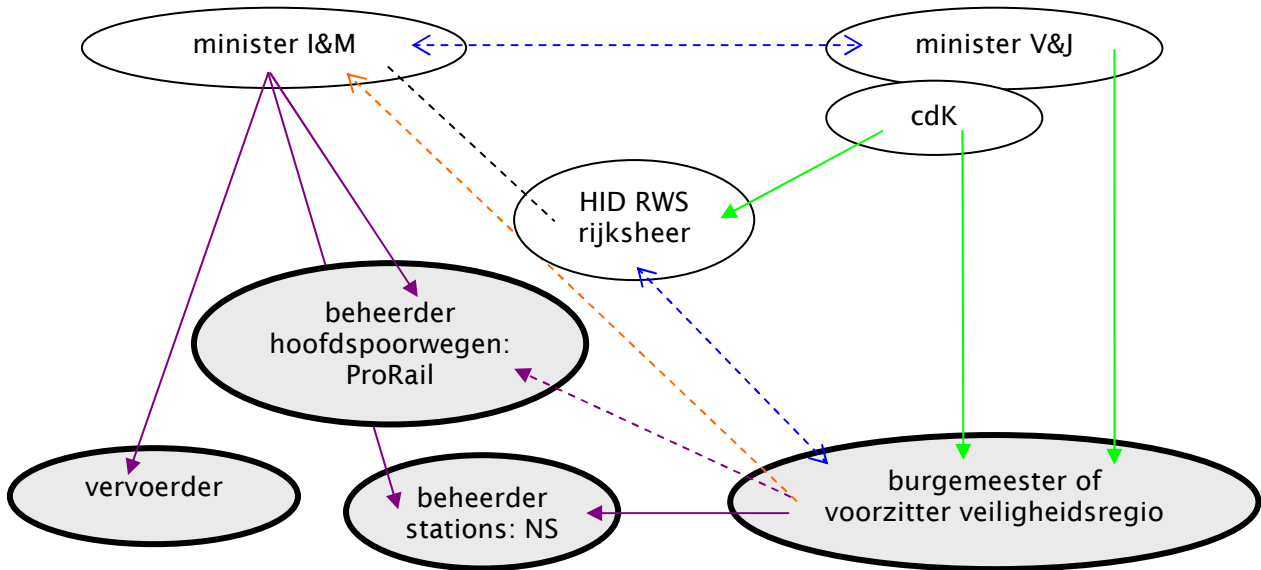
- Het geven van een bevel aan ProRail vindt in beginsel plaats door de minister van I&M
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio zou op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid (inclusief het opperbevel) in verband met de openbare orde en veiligheid zo nodig een bevel aan ProRail kunnen geven. Toepassing van het beginsel van subsidiariteit houdt echter in dat hij een verzoek tot interventie doet aan de minister van I&M, bijvoorbeeld tot het stilleggen van treinverkeer. De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio past hier dus in beginsel niet zijn bevoegdheden toe. Als er geen noodzaak is tot uitoefening van een bevoegdheid door de minister van I&M, kan dit contact met ProRail ook via de politie lopen.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan een bevel geven aan de beheerder van een station (NS). Indien er sprake is van een crisis waarbij de regie is gecentraliseerd (bijvoorbeeld landelijke verkeersmaatregelen bij een grootschalige evacuatie of bij een grootschalig milieu-incident), houdt toepassing van het beginsel van subsidiariteit echter in dat de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een verzoek tot door hem gewenste maatregelen ten aanzien van stations doet aan de minister van I&M. De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio past dan dus in beginsel niet zijn bevoegdheden toe.

Relatie met regionaal beleidsteam en commissaris van de Koningin

- De voorzitter van een regionaal beleidsteam incidentmanagement rail (RBI) draagt zorg voor vertegenwoordiging in een gemeentelijk of regionaal beleidsteam.
 - De hoofdingenieur-directeur van een regionale dienst van Rijkswaterstaat (HID) is tevens rijksheer voor I&M: hij vertegenwoordigt de minister in een regionaal beleidsteam.
 - Voor de relatie HID – commissaris van de Koningin, *zie bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.
 - Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van de HID onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader de HID dwingend bijsturen
 - aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met de HID of ‘bovenlangs’ verzoeken jegens de HID dwingend op te treden.
 - Vice versa, als de HID een maatregel van een burgemeester of voorzitter van een veiligheidsregio onverantwoord acht, kan hij verzoeken dat de commissaris ingrijpt. De minister van I&M kan aan de minister van V&J verzoeken in te grijpen.
- #### **Schaarste vervoerscapaciteit**
- De minister van I&M kan tijdens een crisis een interventie in de markt plegen ten aanzien van het vervoer (vervoersnoodmaatregelen), bijvoorbeeld prioritering van bepaald vervoer of de oplegging van een vervoerplicht.

Functionele keten spoorvervoer

Algemene keten

- > Informatie en afstemming
- Interne lijnen
- > Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- - - -> Verzoek burgemeester of voorzitter veiligheidsregio aan min I&M om jegens een beheerder op te treden
- - - -> Maatregelen jegens beheerder door burgemeester of voorzitter veiligheidsregio, subsidiair
- > Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

Bijlage 16: bestuurlijke aandachtspunten spoorvervoer

A bestuurlijke maatregelen bij grootschalig ongeval	• Zorg voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten naast van de direct zichtbare gevolgen, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten- <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen- <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht Denk daarbij aan bijvoorbeeld opvang van gestrande reizigers, gevolgen voor de gezondheid van hulpverleners en van omwonenden en voor het milieu bij een ongeval met gevaarlijke stoffen. • Bewaak in aanvulling op reguliere bestrijdingsmaatregelen op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten: - de aanpak van eventuele overige gevolgen zoals gezondheid van omwonenden en milieuverontreiniging- ondersteuning van en nazorg voor burgers die hulp verlenen (of verleenden) voorafgaand aan of naast professionele hulpverlening
B bestuurlijke maatregelen bij stagnatie vervoer	Bij omstandigheden anders dan een grootschalig ongeval – zoals weersomstandigheden of een langdurige staking – waardoor het vervoer stagneert, is bestuurlijk aan de orde: • Een overzicht van de effecten / neveneffecten, geplaatst in een tijdbalk, net als het overzicht hiervoor genoemd onder ‘grootschalig ongeval’ (feiten / netwerk).
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening bij grootschalig ongeval	• Volg bestaande afspraken met ProRail over woordvoering (regionaal beleidsteam incidentmanagement rail – RBI) conform het regionale Trein Incident Management plan (TIM plan). De coördinatie van de crisiscommunicatie ligt bij grootschalige incidenten bij de gemeente. • Jegens slachtoffers en verwanten en ten aanzien van de bevolking in het algemeen: essentieel is de directe zichtbaarheid van burgemeester en voorzitter veiligheidsregio als boegbeeld openbaar bestuur.• Bewaak bij (veel) buitenlandse slachtoffers:

	- opvang en faciliteren van buitenlandse autoriteiten en onderzoeksteams.
A coördinatie bij grootschalig ongeval	• Bewaak de coördinatie met het betrokken regionaal beleidsteam incidentmanagement rail (RBI). • Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de overige betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten. • Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar? • Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid.
B coördinatie bij stagnatie vervoer	• Waar nodig coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren).

17 Wegvervoer

crisistypen	• ongeval• gevolgen van een ongeval voor het milieu• verstoring openbare orde• schaarste aan vervoerscapaciteit• andere crises met gevolgen voor het wegvervoer waardoor verkeersmaatregelen of andere maatregelen op de weg nodig zijn (zoals hoogwater)
bevoegd gezag	• wegbeheerder• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio• minister van I&M
soorten maatregelen	• maatregelen beheerder (waaronder incidentmanagement Rijkswaterstaat)• rampenbestrijding• maatregelen bij een verontreiniging• handhaving openbare orde• maatregelen bij olieschaarste

Wegbeheerder

- Er zijn verschillende wegbeheerders: de minister van Infrastructuur en Milieu (voor deze Rijkswaterstaat), gedeputeerde staten, burgemeester en wethouders, een door burgemeester en wethouders ingestelde bestuurscommissie, het dagelijks bestuur van een deelgemeente en het algemeen bestuur van een waterschap.

Een ongeval of verstoring openbare orde

- Bij een ongeval of openbare orde probleem, zoals een blokkade (*safety* en *security*), ligt het overheidsgezag bij de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio, conform de algemene rampenbestrijding en handhaving van de openbare orde.
- Voor een ongeval op autosnelwegen geldt ten aanzien van de operationele afhandeling het systeem van incidentmanagement van Rijkswaterstaat aan de hand waarvan de weg zo snel mogelijk wordt

vrijgemaakt (berging en schoonmaken).

- Bij gevolgen voor het milieu, *zie bestuurlijke netwerkkaart milieu*.

Relatie beheerder - burgemeester

- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid (inclusief het opperbevel) zo nodig een bevel geven aan een beheerder.
- Als sprake is van een crisis waarbij de regio is gecentraliseerd (bijvoorbeeld landelijke verkeersmaatregelen bij een grootschalige evacuatie of bij een grootschalig milieu-incident), houdt toepassing van het beginsel van subsidiariteit echter in dat de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een verzoek tot door hem gewenste maatregelen ten aanzien van rijkswegen doet aan de minister van I&M. De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio past dan dus in beginsel niet zijn bevoegdheden toe.

Minister van I&M

- De minister van I&M kan aan een andere beheerder van infrastructuur aanwijzingen (= bevelen) geven.

Relatie met regionaal beleidsteam en commissaris van de Koningin

- De hoofdingenieur-directeur van een regionale dienst van Rijkswaterstaat (HID) is tevens rijksheer voor I&M: hij vertegenwoordigt de minister in een regionaal beleidsteam.
- Voor de relatie HID – commissaris van de Koningin, zie *bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.
- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van de HID onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader de HID dwingend bijsturen
 - aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan

een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met de HID of ‘bovenlangs’ verzoeken jegens de HID dwingend op te treden.

- Vice versa, als de HID een maatregel van een burgemeester of voorzitter van een veiligheidsregio onverantwoord acht, kan hij verzoeken dat de commissaris ingrijpt. De minister van I&M kan aan de minister van V&J verzoeken in te grijpen.

Schaarste vervoerscapaciteit

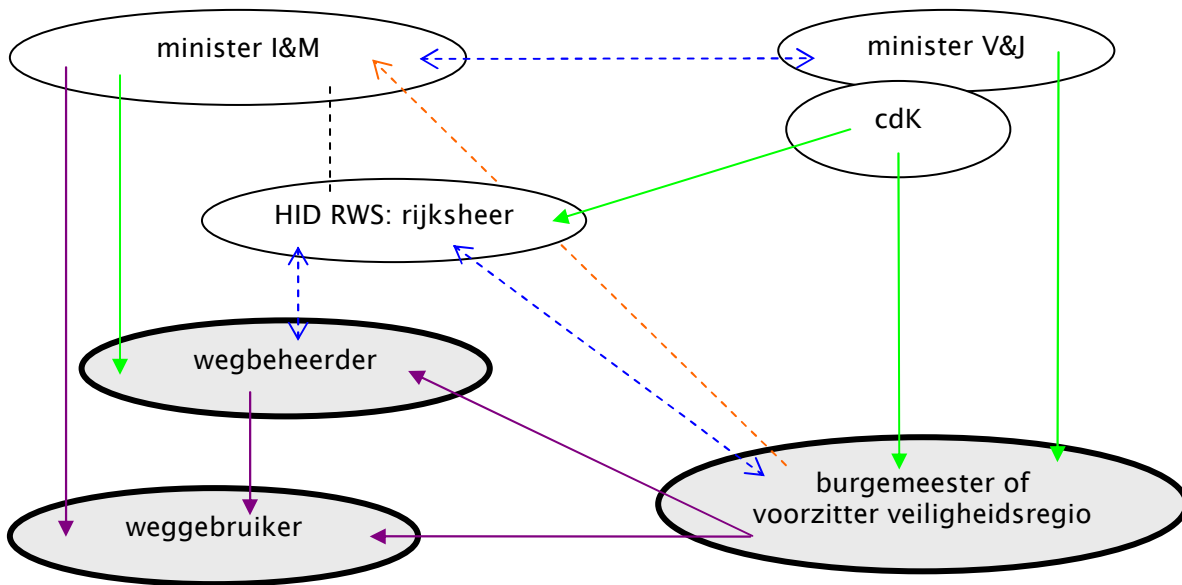
- De minister van I&M kan tijdens een crisis een interventie in de markt plegen ten aanzien van het vervoer (vervoersnoodmaatregelen), bijvoorbeeld prioritering van bepaald personen- of goederenvervoer of de oplegging van een vervoerplicht.

Olieschaarste

- Voor maatregelen ten aanzien van het wegverkeer in geval van olieschaarste, zie *bestuurlijke netwerkkaart olie*.

Functionele keten wegvervoer

Algemene keten

- - - - -> Informatie en afstemming
- - - - - Interne lijnen
- > Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- - - - -> Verzoek burgemeester of voorzitter veiligheidsregio om maatregel t.a.v. rijkswegen in geval van een crisis met centrale regie
- > Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

NB. in dit schema zijn de functie van de HID Rijkswaterstaat als rijksheer en het beheer gescheiden; bij rijkswegen vallen beide organisatorisch samen; dat geldt ook voor andere functies, zoals een provincie of gemeente die tevens wegbeheerder kan zijn

Bijlage 17: bestuurlijke aandachtspunten wegvervoer

A bestuurlijke maatregelen bij grootschalig ongeval	• Zorg voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten naast van de direct zichtbare gevolgen, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten- <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen- <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht Denk daarbij aan bijvoorbeeld opvang van gestrande automobilisten en chauffeurs, gevolgen voor de gezondheid van hulpverleners en van omwonenden en voor het milieu bij een ongeval met gevaarlijke stoffen. • Bewaak in aanvulling op reguliere bestrijdingsmaatregelen op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten: - de aanpak van eventuele overige gevolgen zoals gezondheid van omwonenden en milieuverontreiniging- ondersteuning van en nazorg voor burgers die hulp verlenen (of verleenden) voorafgaand aan of naast professionele hulpverlening
B bestuurlijke maatregelen bij stagnatie vervoer	Bij omstandigheden anders dan een grootschalig ongeval – zoals weersomstandigheden of een blokkade – waardoor het vervoer stagneert, is bestuurlijk aan de orde: • Een overzicht van de effecten / neveneffecten, geplaatst in een tijdbalk: net als het overzicht hiervoor genoemd onder ‘grootschalig ongeval’ (feiten / netwerk).
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening bij grootschalig ongeval	• Jegens slachtoffers en verwanten en ten aanzien van de bevolking in het algemeen: essentieel is de directe zichtbaarheid van burgemeester en voorzitter veiligheidsregio als boegbeeld openbaar bestuur.• Bewaak bij (veel) buitenlandse slachtoffers: - opvang en faciliteren van buitenlandse autoriteiten en onderzoeksteams.
A coördinatie bij grootschalig ongeval	• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond

	van het overzicht van effecten / neveneffecten. • Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar? • Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid.
B coördinatie bij stagnatie vervoer	• Waar nodig coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren).

18 Binnenvaart

crisistypen	• scheepsongeval• gevolgen van een scheepsongeval voor milieu, visserij, drinkwater en scheepvaartverkeer• verstoring openbare orde op de binnenwateren• schaarste aan vervoerscapaciteit• andere crises die verkeersmaatregelen of andere maatregelen op de binnenwateren vereisen (zoals hoogwater)• infectieziekten op schepen en in havens
bevoegd gezag	• soorten beheerders: waterbeheerder, nautisch beheerder, vaarwegbeheerder• minister van I&M• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio• voor <i>search and rescue</i> op grote binnenwateren: Kustwacht
soorten maatregelen	• eigen maatregelen schipper• rampenbestrijding algemeen• <i>search and rescue</i>• verkeersmaatregelen• vaarverbod• maatregelen bij een verontreiniging• maatregelen bij een obstakel in de vaarweg• handhaving openbare orde• maatregelen ten aanzien van havens, waaronder toelating en havenbeveiliging• maatregelen tegen infectieziekten op schepen en in havens

Beheer

Bij binnenvaart moeten worden onderscheiden: het beheer van de vaarweginfrastructuur (waterbeheer met inbegrip van vaarwegbeheer, nautisch beheer) en het vervoer over de binnenwateren.

- Waterbeheer is aan de orde bij een (dreigende) verontreiniging (zie *bestuurlijke netwerkkaart oppervlaktewater en waterkering*), en verder bij het opruimen van opstakels en wrakken (dit laatste hoort bij het zogenoemde vaarwegbeheer of bakbeheer).
- Nautisch beheer: het treffen van verkeersmaatregelen op het water kan aan de orde zijn bij een ongeval, bij hoog- of laagwater, bij een verontreiniging, bij een verstoring van de openbare orde of bij een terroristische aanslag (of bij een dreiging van deze incidenten/crises).

Beheerders

- Verschillende overheden of onderdelen daarvan kunnen nautisch beheerder zijn, waaronder in het bijzonder Rijkswaterstaat, gemeentelijke havenbedrijven, waterschappen

- Het nautisch beheer in het Noordzeekanaalgebied wordt voor RWS uitgevoerd door het Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied.
- In het Rijnmondgebied zijn de nautische beheerstaken door de minister van I&M en B&W Rotterdam opgedragen aan de havenmeester van Rotterdam.
- Met name provincies en gemeenten kunnen ook vaarwegbeheerder zijn. Zij kunnen tevens nautisch beheerder zijn.

Minister van I&M

- De minister van I&M kan aanwijzingen (= bevelen) geven aan een beheerder van infrastructuur.
- De minister van I&M kan zelf maatregelen treffen voor een ordelijk verloop van het scheepvaartverkeer.

Een ongeval of verstoring openbare orde

- De schipper dient bij een ongeval zelf de nodige voorzieningen te treffen.
- Bij een ongeval of openbare orde probleem, zoals een blokkade, ligt het overheidsgezag bij de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio, conform de algemene rampenbestrijding en handhaving van de openbare orde.
- *Search and rescue* en aëronautische *search and rescue* (SAR) op Waddenzee, IJsselmeergebied (inclusief randmeren), Zuid-Hollandse en Zeeuwse Stroom: door Kustwachtcentrum, onder het gezag van de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio.
- Een beheerder treft zelf de nodige maatregelen (verkeer, milieu, vrijmaken vaarweg).

Infectieziekten

- Maatregelen tegen infectieziekten op schepen en in havens, zie *bestuurlijke netwerkkaart infectieziekte*.

Buitenlandse schepen ('schepen onder vreemde vlag')

- De Nederlandse staat is volledig soeverein ten aanzien van buitenlandse schepen, met uitzondering van buitenlandse staatsschepen (marine en andere schepen in eigendom van of in beheer bij een andere staat en uitsluitend gebruikt in dienst van die overheid voor andere dan handelsdoeleinden).
- Buitenlandse staatsschepen dienen zich te houden aan de Nederlandse wetgeving, maar de tenuitvoerlegging daarvan is afhankelijk van toestemming van de vlaggestaat of een verzoek daartoe van de vlaggestaat.

Relatie beheerder – burgemeester / voorzitter veiligheidsregio

- Het geven van een bevel aan een beheerder vindt in beginsel plaats door de minister van I&M.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio zou op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid (inclusief het opperbevel) in verband met de openbare orde en veiligheid aan een beheerder zo nodig een bevel kunnen geven. Toepassing van het beginsel van subsidiariteit houdt echter in dat hij een verzoek tot interventie doet aan de minister van I&M; de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio past hier dus in beginsel niet zijn bevoegdheden toe.

Vaarverbod

- De Inspectie Verkeer en Waterstaat kan een vaarverbod opleggen; subsidiair kan de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio dat zelf op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid.

- Een verkeersmaatregel kan *de facto* een vaarverbod inhouden voor een schip of voor de scheepvaart in het algemeen.

Havens

- Ongeval in een haven of openbare orde probleem: het overheidsgezag ligt decentraal (burgemeester of voorzitter veiligheidsregio), conform de algemene rampenbestrijding en handhaving van de openbare orde.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio zou op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid (inclusief het opperbevel) in verband met de openbare orde en veiligheid aan een beheerder zo nodig een bevel kunnen geven. Toepassing van het beginsel van subsidiariteit houdt echter in dat hij een verzoek tot interventie doet aan de minister van I&M en de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio past dan dus in beginsel niet zijn bevoegdheden toe.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid aan een kapitein van een schip in een haven zo nodig een bevel geven.
- De minister van I&M kan zeehavenautoriteiten verplichten een incidentschip toe te laten
- De minister van I&M kan desnoods maatregelen treffen inzake gebruik van, toegang tot, verlaten van en verkeer in havens, zo nodig gericht tot gemeentebesturen. De minister van I&M kan ook aanwijzingen (= bevelen) geven aan de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio ten aanzien van havenbeveiliging.

Relatie met regionaal beleidsteam en commissaris van de Koningin

- De hoofdingenieur-directeur van een regionale dienst van Rijkswaterstaat (HID), de havenmeesters Rotterdam en Amsterdam en het hoofd Facilitair Steunpunt Nieuwe Haven te Den Helder zijn tevens rijksheren voor I&M:

zij vertegenwoordigen de minister in een regionaal beleidsteam.

- De voorzitter van het bestuur van een betrokken waterschap neemt desgewenst deel aan de vergadering van een regionaal beleidsteam.
- Voor de relatie rijksheren voor I&M – commissaris van de Koningin, zie *bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.
- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van de rijksheren voor I&M onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader de rijksheren dwingend bijsturen
 - aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met de rijksheren voor I&M of ‘bovenlangs’ verzoeken jegens de rijksheren voor I&M dwingend op te treden.
- Vice versa, als rijksheren voor I&M een maatregel van een burgemeester of voorzitter van een veiligheidsregio onverantwoord acht, kan hij verzoeken dat de commissaris ingrijpt. De minister van I&M kan aan de minister van V&J verzoeken in te grijpen.

IJsselmeergebied en Waddenzee

- Voor het IJsselmeergebied en Waddenzee (met het Eems Dollard gebied) gelden aparte afspraken inzake samenwerking.
- In beide gebieden wordt gewerkt met een Coördinerend regionaal beleidsteam in geval van regiogrensoverschrijdende waterincidenten. Bij effecten in andere gemeenten / regio's worden daar één of meerdere regionale operationele

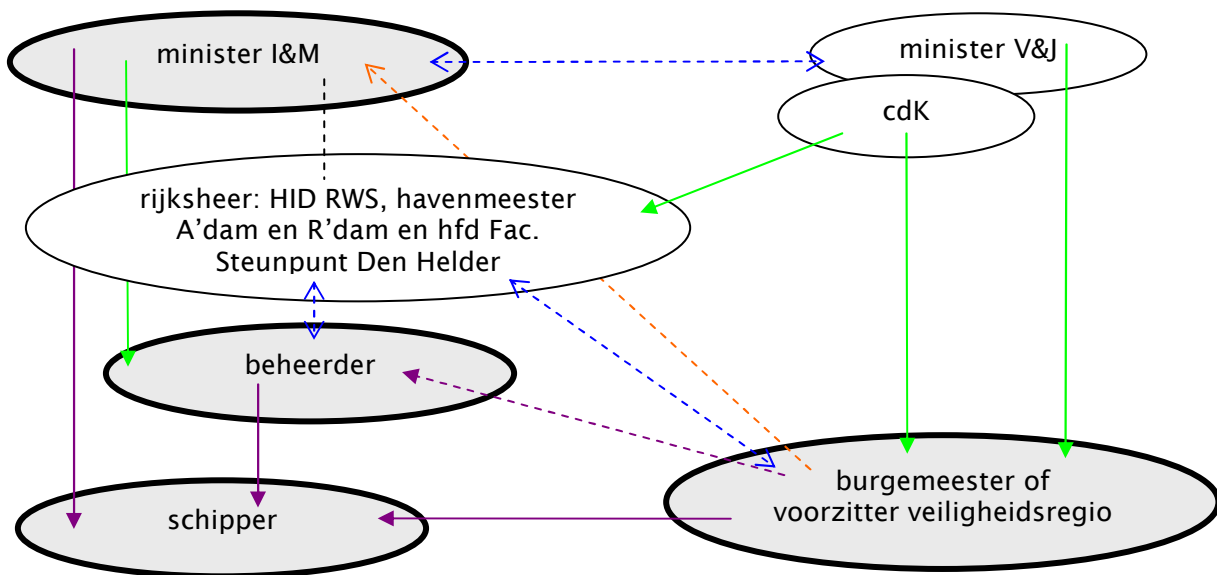
teams en (regionale) beleidsteams ingericht voor de bestrijding van de effecten op het eigen grondgebied.

Schaarste vervoerscapaciteit

- De minister van I&M kan tijdens een crisis een interventie in de markt plegen ten aanzien van het vervoer (vervoersnoodmaatregelen), bijvoorbeeld prioritering van bepaald vervoer of de oplegging van een vervoerplicht.

Functionele keten binnenvaart

Algemene keten

- - - - -> Informatie en afstemming
- - - - - Interne lijnen
- - - - -> Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- - - - -> Verzoek burgemeester of voorzitter veiligheidsregio aan minI&M om jegens een andere beheerder op te treden
- - - - -> Maatregelen jegens beheerder door burgemeester of voorzitter veiligheidsregio, subsidiair
- - - - -> Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

NB. in dit schema zijn de functie van de HID Rijkswaterstaat als rijksheer en het nautisch beheer gescheiden; beide kunnen echter organisatorisch samenvallen; dat geldt ook voor andere functies, zoals een provincie of gemeente die tevens nautisch beheerder kan zijn overigens handelt de HID RWS namens de minister, formeel is de minister zelf beheerder

Bijlage 18: bestuurlijke aandachtspunten binnenvaart

A bestuurlijke maatregelen bij grootschalig ongeval	• Zorg voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten naast de direct zichtbare gevolgen, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten- <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen- <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht Denk daarbij aan stremming van de vaarweg met de gevolgen van dien (overige scheepvaart, bevoorrading, economisch algemeen) en water-, bodem- en oeververontreiniging (<i>zie bestuurlijke netwerkkaart oppervlaktewater en waterkering</i>). • Bewaak in aanvulling op reguliere bestrijdingsmaatregelen op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten: - de aanpak van eventuele overige gevolgen zoals gezondheid van omwonenden en milieuverontreiniging- ondersteuning van en nazorg voor burgers die hulp verlenen (of verleenden) voorafgaand aan of naast professionele hulpverlening
B bestuurlijke maatregelen bij stagnatie vervoer	Bij omstandigheden anders dan een grootschalig ongeval – zoals weersomstandigheden, een blokkade of een ongeval in het buitenland waardoor de vaarweg is gestremd – waardoor het vervoer stagneert, is bestuurlijk aan de orde: • Een overzicht van de effecten / neveneffecten, geplaatst in een tijdbalk: net als het overzicht hiervoor genoemd onder ‘grootschalig ongeval’ (feiten / netwerk).
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening bij grootschalig ongeval	• Jegens slachtoffers en verwanten en ten aanzien van de bevolking in het algemeen: essentieel is de directe zichtbaarheid van burgemeester en voorzitter veiligheidsregio als boegbeeld openbaar bestuur.• Bewaak bij (veel) buitenlandse slachtoffers: - opvang en faciliteren van buitenlandse autoriteiten en onderzoeksteams.

A coördinatie bij grootschalig ongeval	• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten. • Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar? • Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid.
B coördinatie bij stagnatie vervoer	• Waar nodig coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren).

19 Civiele luchtvaart

crisistypen	• luchtvaartongeval• gevolgen van een luchtvaartongeval voor het milieu• verstoring openbare orde• inbreuk op <i>security</i>• schaarste aan vervoerscapaciteit• andere crises met gevolgen voor de luchtvaart waardoor verkeersmaatregelen of andere maatregelen nodig zijn (zoals hoogwater)• infectieziekten aan boord van luchtvaartuigen en in luchthavens
bevoegd gezag	• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio• minister I&M• minister V&J (beveiliging)• minister Defensie (sluiten luchtruim, gebruik luchthaven)
soorten maatregelen	• eigen maatregelen gezagvoerder en exploitant luchthaven• rampenbestrijding algemeen• aëronautische <i>search and rescue</i>• luchtverkeersmaatregelen• maatregelen ten aanzien van luchthaven• maatregelen bij een verontreiniging• handhaving openbare orde• beveiligingsmaatregelen• maatregelen tegen infectieziekten

Eigen maatregelen gezagvoerder en luchthaven bij (dreigend) ongeval

- De gezagvoerder kan alle nodige maatregelen treffen.
- Maatregelen exploitant luchthaven: redden van mensenlevens en voorkomen, beperken en bestrijden van brand; een luchthaven beschikt over een bedrijfsbrandweer.

Maatregelen overheid bij ongeval op luchthaven of luchtvaartongeval daarbuiten

- Optreden door operationele diensten onder gezag van de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio.
- Voor aëronautische *search and rescue* (op zee en ruime binnenwateren), zie

bestuurlijke netwerkkaarten Noordzee en zeescheepvaart en binnenvaart.

- Voor optreden bij een milieu-incident, zie *bestuurlijke netwerkkaart milieu*.

Openbare orde en *security*

- De gezagvoerder kan alle nodige maatregelen treffen.
- De politietaak op luchthavens wordt uitgevoerd door de Koninklijke Marechaussee (KMar) onder gezag van de burgemeester (of voorzitter veiligheidsregio) en de officier van justitie. De KMar doet een melding aan de KLPD, dienst luchtvaartpolitie, in verband met strafrechtelijk onderzoek vanwege een ongeval.
- Demonstratie, verstoring openbare orde: maatregelen door de

burgemeester of voorzitter veiligheidsregio op grond van de Wet openbare manifestaties (vertrek- en aankomsthallen van luchthavens vallen hier ook onder) en op grond van zijn algemene bevoegdheden ter handhaving van de openbare orde.

- De minister van Veiligheid en Justitie is belast met de beveiliging van de burgerluchtvaart; hij kan aanwijzingen (= bevelen) geven – of de commandant van de Koninklijke Marechaussee namens de minister – aan de exploitant van een luchthaven, een luchtvaartmaatschappij en aan degenen die vracht aanbieden, vervoeren of laten vervoeren.
- De minister van V&J en - namens hem - de commandant van de Koninklijke Marechaussee kan verbieden en beletten dat een luchtvaartuig opstijgt om redenen van *security*.
- Kaping: afhandeling onder gezag van de minister van V&J.
- Preventieve foullering:
 - luchthavens en daaraan grenzende gebieden zijn door de regering aangewezen als veiligheidsrisicogebied; daar kan preventieve foullering plaatsvinden in geval van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf.
 - daarnaast kan een luchthaven ook door een burgemeester als veiligheidsrisicogebied zijn aangewezen. Daar kan preventieve foullering plaatsvinden vanwege (dreigende) verstoring van de openbare orde door de aanwezigheid van wapens.
- In geval van een terroristische dreiging vanuit de lucht kan de minister van V&J het bevel geven een burgerluchtvaartuig te onderscheppen.
- Voor terrorismebestrijding en voor toepassing van het stelsel bewaken en beveiligen, zie verder de *bestuurlijke netwerkkaarten terrorisme en justitie algemeen*.

Maatregelen ten aanzien van een luchthaven

- De minister van Defensie kan de beschikbaarstelling van een luchthaven vorderen ten behoeve van de krijgsmacht, maar zal eerst daartoe een verzoek doen aan de minister van I&M.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan op grond van zijn noodbevoegdheden tijdelijk luchthavenprocessen stopzetten voor zover dat nodig is voor de handhaving van de openbare orde en openbare veiligheid, zoals het ontruimen van een pier of het sluiten van een baan.

Infectieziekten

- Maatregelen tegen infectieziekten aan boord van luchtvaartuigen en in luchthavens, zie *bestuurlijke netwerkkaart infectieziekte*.

Schaarste vervoerscapaciteit

- De minister van I&M kan tijdens een crisis een interventie in de markt plegen ten aanzien van het vervoer (vervoersnoodmaatregelen), bijvoorbeeld het opleggen van de plicht om te vervoeren indien dat bij contract niet mogelijk is.
- De minister van Defensie kan dat ook, maar zal eerst daartoe een verzoek doen aan de minister van I&M.

De volgende maatregelen kunnen bij elk crisistype in de luchtvaart worden toegepast:

Verkeersmaatregelen

- Verkeersaanwijzingen aan het luchtverkeer worden gegeven door de Luchtverkeersleiding Nederland (LVNL), een zelfstandig bestuursorgaan.
- De havenmeester, de Inspectie Verkeer en Waterstaat, ambtenaren van de Dienst Luchtvaartpolitie en de directeur-generaal Luchtvaart en Maritieme Zaken kunnen verbieden en

beletten dat een luchtvaartuig opstijgt. De Inspectie VenW kan een vliegverbod opleggen vanwege de toestand van het luchtvaartuig.

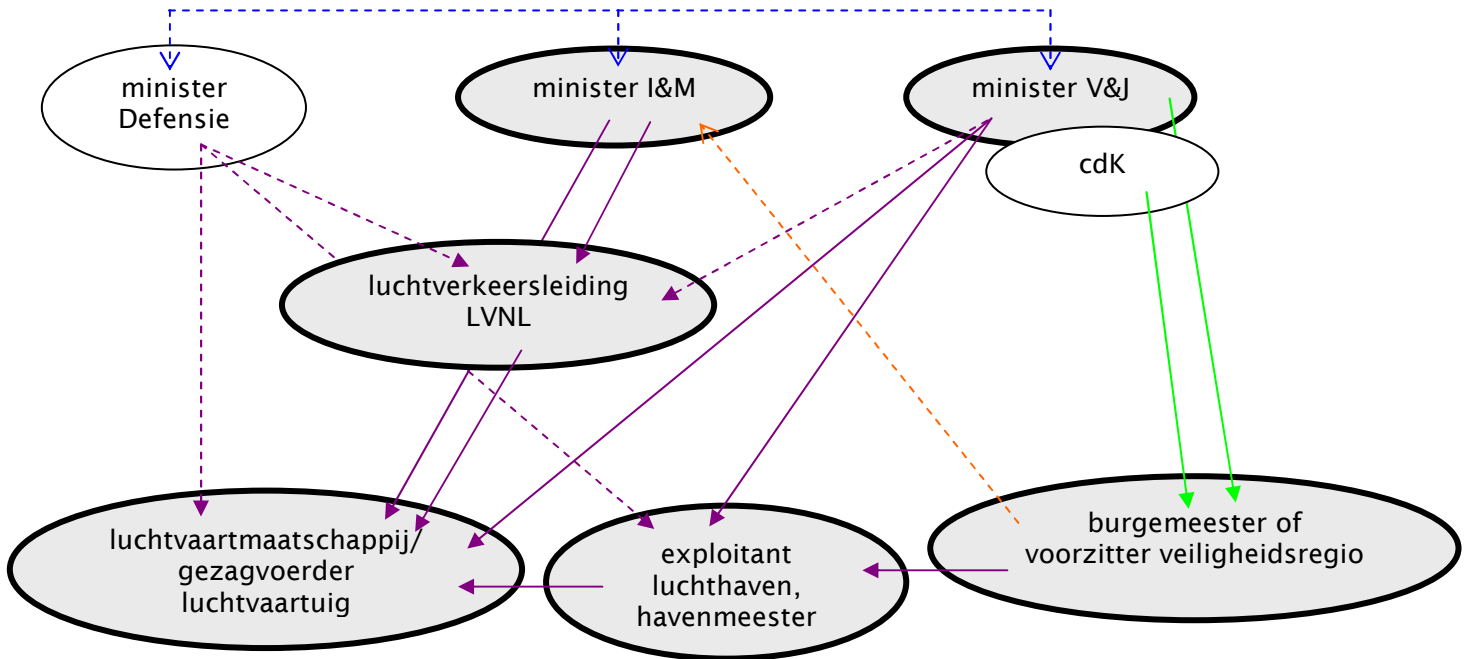
- De minister van I&M kan aan LVNL een bevel geven. Dat kan aan de orde zijn indien een maatregel nodig is die de LVNL zelf niet kan treffen, maar slechts na een bevel daartoe, zoals het niet toelaten van een vliegtuig dat voldoet aan alle eisen.
- De minister van Defensie kan dat eveneens, maar zal eerst daartoe een verzoek doen aan de minister van I&M.

Sluiten luchtruim

- De minister van I&M kan het luchtruim sluiten.
- De minister van Defensie kan dat eveneens om reden van militaire noodzaak.
- Een besluit tot sluiten van het luchtruim is voorbehouden aan het centrale gezag. De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio zou dat eveneens kunnen op grond van zijn noodbevoegdheden. Toepassing van het beginsel van subsidiariteit houdt echter in dat hij een verzoek tot sluiting doet aan de minister van I&M. De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio past dus in beginsel niet zijn bevoegdheden toe.

Functionele keten luchtvaart

Algemene keten

- - - - - > Informatie en afstemming
- - - - - Internen lijnen
- > Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- - - - - > Maatregelen jegens bevolking/bedrijven, subsidiair
- - - - - > Verzoek burgemeester aan minI&M om sluiten luchtruim
- > Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

NB. een rijksheer van I&M vervult geen rol ten aanzien van luchtvaart

Bijlage 19: bestuurlijke aandachtspunten civiele luchtvaart

A bestuurlijke maatregelen bij grootschalig ongeval	• Zorg voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten naast de direct zichtbare gevolgen, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten- <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen- <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht• Bewaak in aanvulling op reguliere bestrijdingsmaatregelen op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten: - de aanpak van eventuele overige gevolgen zoals gezondheid van omwonenden en milieuverontreiniging- ondersteuning van en nazorg voor burgers die hulp verlenen (of verleenden) voorafgaand aan of naast professionele hulpverlening
B bestuurlijke maatregelen bij stagnatie vervoer	Bij omstandigheden anders dan een grootschalig ongeval – zoals weersomstandigheden – waardoor het vervoer stagneert, is bestuurlijk aan de orde: • Een overzicht van de effecten / neveneffecten, geplaatst in een tijdbalk: net als het overzicht hiervoor genoemd onder ‘grootschalig ongeval’ (feiten / netwerk).
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening bij grootschalig ongeval	• Jegens slachtoffers en verwanten en ten aanzien van de bevolking in het algemeen: essentieel is de directe zichtbaarheid van burgemeester en voorzitter veiligheidsregio als boegbeeld openbaar bestuur.• Bewaak bij (veel) buitenlandse slachtoffers: - opvang en faciliteren van buitenlandse autoriteiten en onderzoeksteams.
A coördinatie bij grootschalig ongeval	• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten.• Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?

B coördinatie bij
stagnatie vervoer

- Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: bewaak de coördinatie met de Onderzoeksraad voor veiligheid.
- Waar nodig coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren).

20 Sociale zekerheid

crisistypen	• (dreigende) stagnatie in het verstrekken van uitkeringen
bevoegd gezag	• uitvoeringsorganisaties• minister SZW• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio (openbare orde)
soorten maatregelen	• maatregelen bij uitval ICT door uitvoeringsorganisaties• maatregelen door minister SZW jegens uitvoeringsorganisaties• handhaving openbare orde

Uitvoeringsorganisaties

- Uitvoeringsorganisaties voor sociale verzekeringen zijn het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (UWV) en de Sociale verzekeringsbank (SVB).
- Het college van burgemeester en wethouders (gemeentelijke sociale dienst) is uitvoerder voor sociale voorzieningen.

Respons

- Op dit terrein bestaan geen specifieke voorzieningen voor het optreden ten tijde van een crisis.

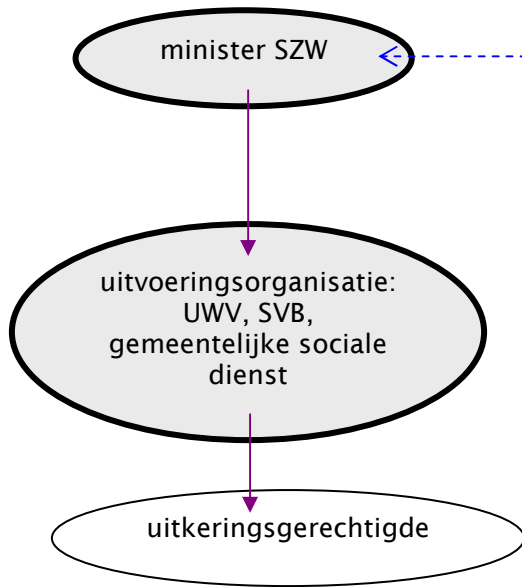
Relatie minister SZW – uitvoeringsorganisaties

- De minister van SZW kan aanwijzingen (= bevelen) geven aan uitvoeringsorganisaties bij constatering van ernstige tekortkomingen in de rechtmatige uitvoering van de wet (pas na acht weken).

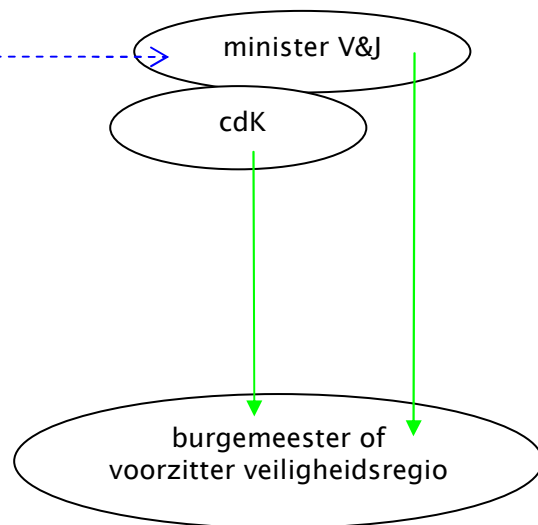
Rol algemene keten

- Bij een stagnatie in het verstrekken van uitkeringen als gevolg van bijvoorbeeld grootschalige en langdurige ICT-uitval kunnen gemeenten geconfronteerd worden met praktische gevolgen voor huishoudens en met onrust *zie netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.

Functionele keten sociale zekerheid

Algemene keten

- Informatie en afstemming
- Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

Bijlage 20: bestuurlijke aandachtspunten sociale zekerheid

bestuurlijke maatregelen	• Zorg bij een (dreigende) stagnatie voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel tijd zijn waar problemen te verwachten- <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen- <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht• Laat alternatieve wijzen van verstrekking van uitkeringen onderzoeken en zo mogelijk uitvoeren.• Tref zo nodig tijdelijke maatregelen voor uitkeringsgerechtigden.
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Draag zorg voor tijdige informatie aan uitkeringsgerechtigden.• Essentieel is de afstemming tussen SZW en gemeenten/regio's over wie wat zegt.• In het algemeen geldt voor gemeenten en regio's: wees bedacht wat wel en wat niet gezegd kan worden ter aanvulling op informatie van de centrale overheid, met name waar het financiële aspecten betreft.• Uitleg van SZW zijde zal anders zijn dan het tonen van betrokkenheid door burgemeesters.
coördinatie	• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken organisaties op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten.

21 Telecommunicatie

Voor media/omroepen, zie *bestuurlijke netwerkkaart media*

crisistypen	• (dreigende) uitval van vitale openbare telecommunicatievoorzieningen
bevoegd gezag	• minister EL&I• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio (alleen ten aanzien van de gevolgen van een uitval en/of onbereikbaarheid)
soorten maatregelen	• eigen maatregelen door aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten en door gebruikers van frequentieruimte die bij wet zijn aangewezen• eigen maatregelen aanbieder van de NoodCommunicatieVoorziening (KPN), opvolger van het Nationaal Noodnet• maatregelen door minister EL&I jegens sector• maatregelen ten aanzien van de gevolgen van een uitval, in het bijzonder uitval en/of onbereikbaarheid van het alarmnummer 112

Eigen maatregelen

- De aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten en gebruikers van frequentieruimte die bij wet zijn aangewezen treffen eigen maatregelen, in het bijzonder op het gebied van:
 - de beschikbaarheid van diensten en/of infrastructuur;
 - de toegankelijkheid van het alarmnummer 112;
 - en de beveiliging van vitale bedrijfsonderdelen of objecten.
- De aanbieder van de NoodCommunicatieVoorziening (KPN) treft maatregelen ten behoeve van beschikbaarheid en instandhouding. (De NoodCommunicatieVoorziening NCV is de opvolger van het Nationaal Noodnet.)

Minister van EL&I

- Als de eigen maatregelen door een bij wet aangewezen aanbieder van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten of gebruiker van frequentieruimte onvoldoende zijn, kan de minister van EL&I een aanwijzing (= bevel) geven aan die aanbieder of gebruiker.

Internet

- GOVCERT.NL, het Computer Emergency Response Team van de Nederlandse overheid, assisteert overheden bij ICT-beveiligingsincidenten.
- Het 'uit de lucht halen' van een internetpagina door de overheid kan plaatsvinden op grond van strafrecht of grondwettelijk noodrecht. Indien strafrecht niet wordt toegepast, is het de vraag of er grond is voor bestuursrechtelijk optreden. De vrijheid van meningsuiting is in het

geding. Voor een inbreuk daarop is instelling van de algemene noodtoestand vereist. Dat zal veelal als te ingrijpend worden gezien.

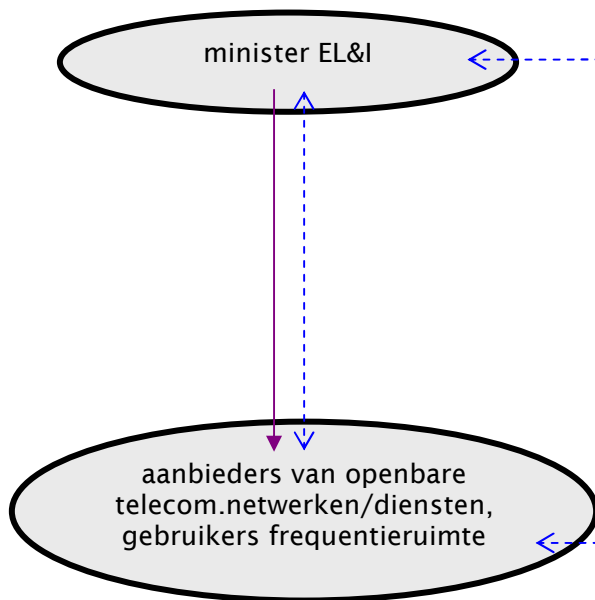
Burgemeester en voorzitter veiligheidsregio

- Samenwerking tussen de telecommunicatiesector en veiligheidsregio's wordt vastgelegd in convenanten.
- Conform dit convenant vertegenwoordigt een liaison de bij wet aangewezen aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten desgevraagd in het regionaal beleidsteam; dit kan ook anders zijn georganiseerd bijvoorbeeld dat een liaison van de veiligheidsregio deelneemt aan het crisisteam van de aanbieder.
- In geval van een regiogrensoverschrijdend incident,

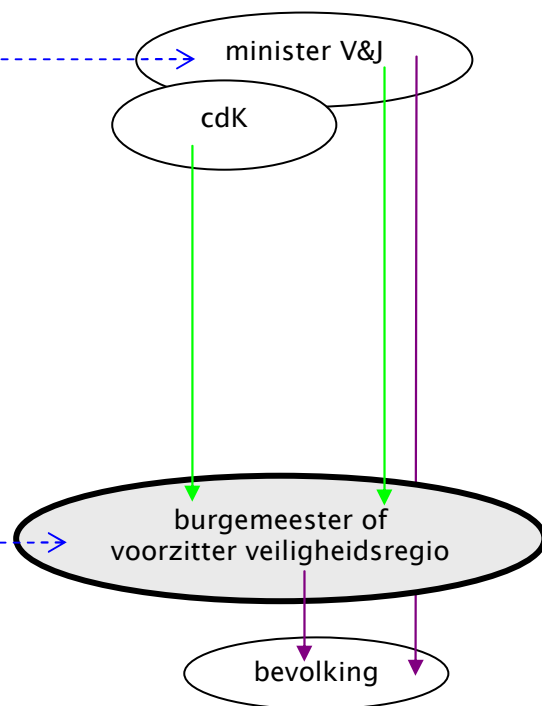
waarbij meerdere veiligheidsregio's betrokken zijn, organiseert de bronregio, indien gewenst, voor de aanbieders één aanspreek- en coördinatiepunt vanuit de verschillende veiligheidsregio's.

- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio heeft geen invloed op het functioneren van de sector zelf (de continuïteit van de verlening van vitale diensten); overheidsinterventie in de sector telecommunicatie is gecentraliseerd.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio is alleen verantwoordelijk voor aanpak van de effecten voor openbare orde en openbare veiligheid, in het bijzonder bij onbereikbaarheid en/of uitval van het alarmnummer 112.

Functionele keten telecommunicatie (nationaal)

Algemene keten

- > Informatie en afstemming
- > Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- > Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

- NB 1. de informatie van en naar de regio loopt via het ministerie van V&J – nationaal crisiscentrum NCC
- NB 2. een rijksheer van EL&I vervult geen rol ten aanzien van telecommunicatie
- NB 3. de OPTA (Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit) vervult geen rol in de responsfase

Bijlage 21: bestuurlijke aandachtspunten telecommunicatie

bestuurlijke maatregelen	• Langdurige uitval van telecommunicatie zal meerdere sectoren raken. Zorg voor een overzicht van alle effecten / neveneffecten met knelpunten, geplaatst in een tijdbalk: - <u>feiten</u>: na hoeveel uur zijn waar problemen te verwachten- <u>netwerk</u>: welke sectoren / ketens zijn getroffen en bepaal (aan de hand van de betreffende netwerkkaart) wie in een keten verantwoordelijk is voor het treffen van maatregelen- <u>netwerk</u>: bepaal de rol van het openbaar bestuur en de maatregelen die van het bestuur worden verwacht Denk bijvoorbeeld aan bereikbaarheid van het alarmnummer, fysieke risico's en economische schade bij bedrijfsleven (dataverkeer en ICT-gestuurde processen), gevolgen voor financieel verkeer. • De aanbieder en de getroffen veiligheidsregio informeren elkaar – zoals afgesproken in het convenant – over uitval, uitvoering van (herstel)maatregelen en communicatie over de crisis.
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Essentieel is de afstemming tussen EL&I/aanbieder en gemeenten/regio's over wie wat zegt.
coördinatie	• Burgemeester / voorzitter veiligheidsregio: draag zorg voor coördinatie met de betrokken sectoren en organisaties (waaronder de rijksheren) op grond van het overzicht van effecten / neveneffecten.• Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?

22 Media

crisistypen	• media: gebrek aan normale middelen tot het doen van mededelingen aan het publiek
bevoegd gezag	• minister-president• partijen bij een convenant tussen decentrale overheden en calamiteitenzender
soorten maatregelen	• maatregelen jegens exploitanten van studio's• uitvoering convenant

Vorderen van zendtijd

- De minister-president kan zendtijd en het gebruik van studio's vorderen om mededelingen te doen van aan het publiek.
- De minister-president kan het bevel geven een uitzending onmiddellijk te onderbreken.
- De minister-president kan andere ministers, commissarissen van de Koningin en burgemeesters aanwijzen die mededelingen kunnen doen.
- Deze regeling heeft geen betrekking op toegang tot persorganen (dagbladen of weekbladen).

Gebruik zendtijd krachtens convenant⁷

- Omdat de regeling van vordering van zendtijd en studio's alleen bevoegdheden toekent aan de minister-president, zijn voor een rechtstreekse relatie tussen decentrale overheden en een calamiteitenzender convenanten opgesteld.
- Calamiteitenzender: status van de regionale omroep waarbij de zender mededelingen van het bevoegd gezag zonder tussenkomst van de minister-president uitzendt. Bevoegd gezag is de burgemeester, voorzitter veiligheidsregio, commissaris van de Koningin en in dringende omstandigheden de operationeel leider.

⁷ Bron: Modelconvenant calamiteitenzender, 2010.

- De radiozender van de regionale omroep is permanent beschikbaar om bij calamiteiten een mededeling van het bevoegd gezag ongewijzigd en integraal uit te zenden. De radiozender van de regionale omroep wordt ondersteund door televisie-uitzendingen, teletekst, tickertape (een lopende tekstbalk in het beeld), ondertiteling voor doven en slechthorenden, internet.
- Mededelingen worden ongewijzigd en integraal uitgezonden.
- Zo nodig wordt het programma onderbroken.
- Het bevoegd gezag kan de regionale omroep opdragen één of meerdere mededelingen te herhalen of te blijven herhalen.

Censuur, verificatie

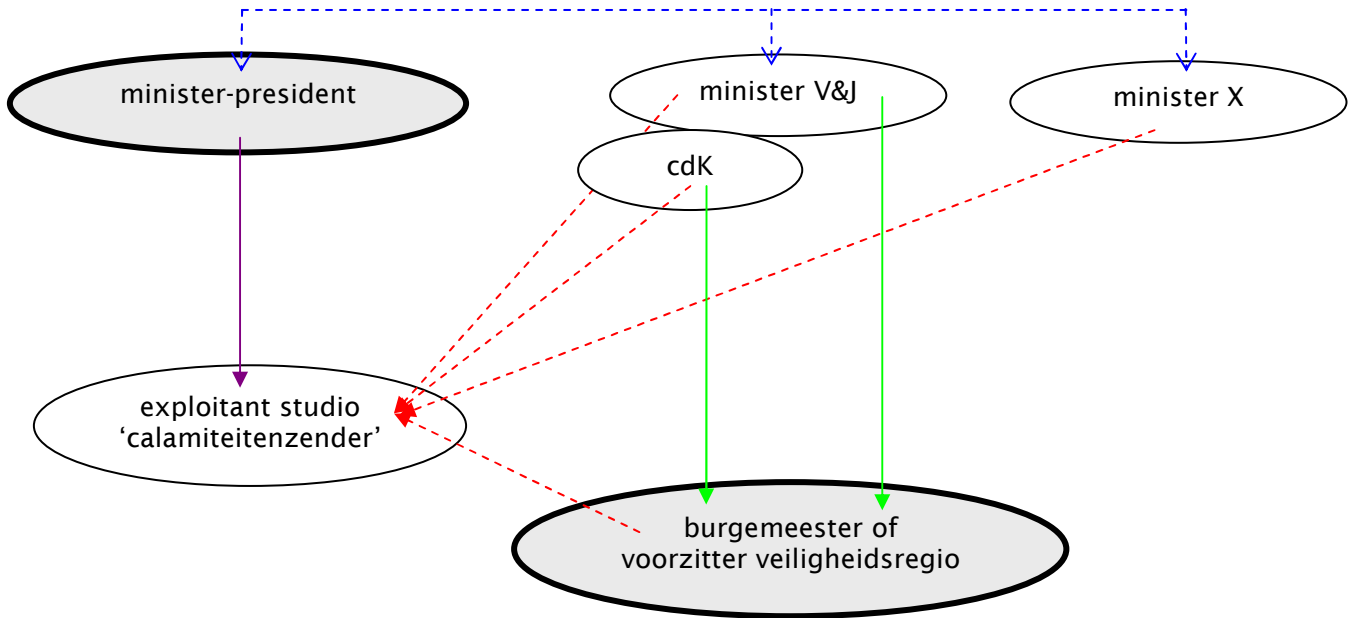
- Het vorderen van zendtijd is iets geheel anders dan de instelling van censuur. Het staat een calamiteitenzender volledig vrij onafhankelijke, kritische journalistiek te bedrijven.
- Volgens het convenant wordt van de de regionale omroep, tijdens een periode waarin deze fungeert als calamiteitenzender, verwacht dat berichten (en geruchten) voordat zij worden uitgezonden worden geverifieerd bij de burgemeester (dan wel diens operationeel team) of voorzitter van de veiligheidsregio (dan wel diens operationeel team), of de

commissaris van de Koningin (dan wel diens staf) als de inhoud daarvan niet overeenkomt of zelfs strijdig is met een mededeling die door de

burgemeester of voorzitter van de veiligheidsregio of de commissaris van de Koningin via de zender is gedaan.

Functionele keten media

Algemene keten

Bijlage 22: bestuurlijke aandachtspunten media

bestuurlijke maatregelen	• Een mededeling kan de vorm hebben van een instructie aan de bevolking en kan onder meer tot doel hebben het publiek aanbevelingen te doen en/of aan te sporen tot het nemen van maatregelen, die de (zelf)redzaamheid vergroten.⁸
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	• Het bevoegd gezag draagt zorg voor eventuele vertalingen van mededelingen ten behoeve van niet- of slecht Nederlands sprekende inwoners van het rampgebied.
coördinatie	• Afstemming van berichten met betrokken sectoren (met name rijksheren) is essentieel.

⁸ Bron: Modelconvenant calamiteitenzenner, 2010.

Lijst met afkortingen

APV	algemene plaatselijke verordening
B&W	burgemeester en wethouders
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
cdK	commissaris van de Koningin
COVA	Stichting Centraal orgaan voorraadvorming aardolieproducten
DJI	Dienst justitiële inrichtingen
DSI	Dienst speciale interventies
EL&I	Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
GHOR	geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio, voorheen: geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen
GOVCERT.NL	Computer Emergency Response Team
grip	gecoördineerde regionale incidentenbestrijdingsprocedure
GS	Gedeputeerde Staten
GTS	Gas Transport Services, beheerder van het landelijk gastransportnet
HID	hoofdingenieur-directeur van een regionale dienst van Rijkswaterstaat
IG mijnen	inspecteur-generaal der mijnen
IGZ	Inspectie voor de gezondheidszorg
I&M	Infrastructuur en Milieu
IVW	Inspectie Verkeer en Waterstaat
KMar	Koninklijke Marechaussee
LNV	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LVNL	Luchtverkeersleiding Nederland
NCC	nationaal crisiscentrum
p.i.	penitentiaire inrichting
RBT	regionaal beleidsteam
RCC LNV	regionaal crisiscentrum LNV
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
ROT	regionaal operationeel team
RWS	Rijkswaterstaat
SAR	<i>search and rescue</i>
SVB	Sociale verzekeringsbank
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TenneT	beheerder van het landelijke hoogspanningsnet
UWV	Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen
VenW	Verkeer en Waterstaat
V&J	Veiligheid en Justitie
VRM	Volksgezondheid, Ruimtelijke Ordening en Milieu
VWA	Voedsel en waren autoriteit
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
vz	voorzitter
WHO	Wereldgezondheidsorganisatie

Colofon

Uitgave derde druk 2011:

Provincies Noord-Holland en Flevoland

Uitgave tweede druk 2010:

Provincies Flevoland, Gelderland, Noord-Holland en Overijssel.

Uitgave eerste druk 2008:

Provincies Noord-Holland en Zuid-Holland en veiligheidsregio's Amsterdam-Amstelland, Kennemerland, Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland Zuid.

Auteur:

Ernst Brainich

Redactiecommissie bestuurlijke aandachtspunten in derde druk:

Merijn ten Dam, provincie Noord-Holland

Renzo Kalk, provincie Flevoland

Ira Helsloot, Crisislab

Astrid Scholtens, Crisislab

Wouter Jong, Nederlands Genootschap van Burgemeesters

Ad Krom, veiligheidsregio Noord-Holland Noord

Eric Broens, provincie Overijssel

Jos Rijkma, Veiligheidsberaad

Contact:

Provincie Noord-Holland

Postbus 123

2000 MD Haarlem

Tel.: (023) 514 47 25

E-mailadres: kab@noord-holland.nl

Internetadres: www.noord-holland.nl

Haarlem, juni 2011